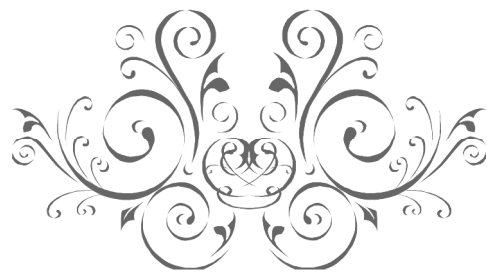

גמרא סדורה מסכת

בבא קמא

פרק ט' - "הַגּוֹזֵל עֵצִים"

**מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות**

לימוד פרק זה יהיה להצלחת הזוגות שהתחתנו השבוע
אור חיים קדוש ורבקה דהן
אברהם שטרסברג ומרים טרבלסי
בורא עולם בקנין השלם זה הבנין
מתוך נחת, בריאות, שמחה והצלחה בגופניות וברוחניות

בהצלחה - יגיעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות
דניאל ברק ווינט
טל' - 0526071122
דוא"ל vinetd@neto.net.il
עתניאל ד.ג. הר חברון 90407

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק
שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים.
כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות
שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודי ה".

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרת רווח.

מסכת בבא קמא פרק ט' - "הגוזל עצים"

1. צג, ב

רפ"י

מתני'
הגוזל עצים. משלם כשעת הגזילה. דמי עצים וצמר ואין חייב להחזיר לו כלים דקני בשינוי:
ודמי רחל הטעונה ליגזז. והעודף ששורה עכשיו הולד והגיזה יותר שלו הוא דקננהו בשינוי: גמי שפוי שייך בעצים וסתיתה באבנים ושניהן לשון תיקון שמתקנן ומחליקן: **ונקהו**. מן הנעורת:
משלם כשעת הגזלה. ומתניתין אמאי נקט כלים ובגדים הא אינו חוקקם עד שישפם תחלה וכן צמר מלבנו תחילה ואחרי כן טווחו ומשעת שפוי וליבון קנה מיד ולמה לי כולי האי:

ה"ג אמר אביי תנא דידן תני שינוי דרבנן. עצים ועשאן כלים בעצים משופים ומאי נינהו כו': **וכ"ש שינוי דאורייתא**. כלומר להכי נקט כלים לאשמועינן דהני עצים דקתני בנסרים משופים עסקינן ועשאן תיבות וקתדראות דהוי שינוי קל שחוזר לברייתו דאי בעי משליף ומנתק הנסרים זו מזו והרי הן נסרים כבתחילה ואפי' הכי קני וכ"ש עצים ושיפן דהוי שינוי גמור ומדאורייתא קני כדאמר במרובה (לעיל דף סו.). שינוי קונה כתיבא ותנינא והשיב את הגזלה מה תלמוד לומר אשר גזל אם כעין שגזל יחזיר ואם לאו דמי בעלמא בעי לשלומי:

צמר ועשאן בגדים. להכי לא נקט ליבנו דלא מבעי צמר וליבנו דשינוי שאין חוזר הוא אלא אפילו גזל צמר טווי וארגו דהדר לברייתו דאי בעי סתר לה והוי חוטין כמעיקרא אפי' הכי קני:

נמי שינוי דאורייתא. דלא הדר קתני דקני אבל שינוי דרבנן לא קני ודקשיא לך משיפוי וליבון הוא דקנה וכלים ובגדים למה לי הכי נמי קאמר:

כלים בוכאני. לכתוש דהיינו שיפן וליכא חקיקה:

בגדים נמטי. פלטי"ר בלע"ז דאין מלבנים אותו הצמר אבל היכא דלבנן קנייה:

נמטי. אין הצמר חוזר עוד לברייתו להיות כל נימא ונימא בפני עצמה:

משנה

הגוזל: עצים ועשאן כלים, צמר ועשאן בגדים - משלם כשעת הגזלה.

גזל: פרה מעוברת וילדה, רחל טעונה וגזזה - משלם דמי פרה העומדת לילד, ודמי רחל העומדת ליגזז.

גזל: פרה ונתעברה אצלו וילדה, רחל ונטענה אצלו וגזזה - משלם כשעת הגזלה.

זה הפלל: כל הגזלנים משלמין כשעת הגזלה.

גמרא

אמרי:

"**עצים ועשאן כלים**" - אין, שיפן - לא.

"**צמר ועשאן בגדים**" - אין, ליבון - לא.

ורמינהו

גזל: עצים ושיפן,

אבנים וסיתתו,

צמר וליבון,

פשתו ונקוה - משלם כשעת הגזלה!"

אמר אביי:

תנא דידן קתני שינוי דרבנן דהדרא, וכל שפן שינוי דאורייתא. "**עצים ועשאן כלים**" - בעצים משופין, ומאי נינהו? נסרים, דשינוי דהדר לברייתא הוא, דאי בעי משליף להו.

"**צמר ועשאן בגדים**" - בצמר טווי,

דשינוי דהדר לברייתא הוא, דאי בעי סתר ליה,

"**וכל שפן שינוי דאורייתא**".

ותנא ברא, שינוי דאורייתא קתני, ושינוי דרבנן לא קתני.

רב אשי אמר:

תנא דידן נמי שינוי דאורייתא קתני,

"**עצים ועשאן כלים**" - בוכאני, דהיינו שיפן.

"**צמר ועשאן בגדים**" - נמטי, דהיינו שינוי דלא הדר.

2. צג, ב

רס"י

לא הספיק ליתנו. לראשית הגז
 לכהן עד שבצעו :
פטור. דקנייה בשינוי ודמים נמי
 לא משלם דלאו גזל גמור הוא
 דלא מטא לידיה :
אין מצטרף. דתנן בשחיטת
 חולין חמש רחלות גוזזות כל
 אחת מנה ופרס חייבות
 בראשית הגז וראשית הגז מהו
 הגוזז רחל לאחר שגזזה נותן מן
 הגיזה לכהן לפי מה שירצה
 ובלבד שתהא נתינה חשובה
 וקתני דאם גזז אחת וצבעה וכן
 שניה וכן שלישית אין מצטרפות
 למנה ופרס להתחייב דקננהו
 בשינוי :
נפציה. ביד ירפי"ר בלע"ז ולא
 הוי שינוי כולי האי :
סרקיה. במסרק :
דכבריה. בגפרית להתלבן יפה :
גזז ראשון ראשון וצבעו. לבד או
 שגזז ראשון ראשון וטוואו וכל
 שעה כשהוא גוזז היה משנהו :
צפון. שיו"ץ אבל ליבון לא הדר
 לברייתו :
קלא אילן. דומה לתכלת :

[גזזל: עצים ושיפון,
 אבנים וסיתתן,
 צמר וליבון,
 פשתן ונקוה - משלם נשעת הגזלה].

וליבון מי הוי שינוי?!

ורמניה:

"לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו - פטור,
 לבנו ולא צבעו - חייב!"

אמר אביי:

לא קשיא:

הא - רבי שמעון,

הא - רבנן.

דתניא:

"גזזו, טוואו וארגו - אין מצטרף.
 לבנו - רבי שמעון אומר: אין מצטרף.
 וחכמים אומרים: מצטרף".

רבא אמר:

הא והא - רבי שמעון,

ולא קשיא:

הא - דנפציה נפוצי,

הא - דסרקיה סרוקי.

רבי חייא בר אבין אמר:

הא - דחונוריה חונורי,

הא - דכבריה כברוי.

השתא יש לומר צבע לרבי שמעון לא הוי שינוי - ליבון הוי שינוי?!

דתניא:

"גזז ראשון ראשון, וצבעו,
 ראשון ראשון וטוואו,
 ראשון ראשון וארגו - אין מצטרף.
 רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון:
 צבעו מצטרף!"

אמר אביי:

לא קשיא:

הא - רבנן אליבא דרבי שמעון,

הא - רבי שמעון בן יהודה אליבא דרבי שמעון.

רבא אמר:

לעולם לא פליגי רבנן עליה דרבי שמעון בן יהודה,

ושאני צבע הואיל ויכול להעבירו על ידי צפון.

וכי קתני התם: "לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור",

ואוקימנא כדברי הכל בקלא אילן דלא עבר.

3. צג, ב - צד, א

רש"י

במקומו עומד. אין זו מרשות בעלים הראשונים ואפילו נשתנה :
 אסור. למזבח :
 מאספורק. שם מקום :

אמר אב"י:

רבי שמעון בן יהודה,
 ובית שמאי,

ורבי אליעזר בן יעקב,

ורבי שמעון בן אלעזר,

ורבי ישמעאל,

כולהו סבירא להו: שינוי במקומו עומד.

"רבי שמעון בן יהודה" - הא דאמרן.

"בית שמאי" - מאי היא?

דתנאי:

"נתנו לה חטין באתננה ועשאן סולת,

זיתים ועשאן שמן,

ענבים ועשאן יין",

תני חדא: "אסור"

ותניא אידך: "מוותר".

ואמר רב יוסף,

תני גוריון דמאספורק: צד, א

"בית שמאי אוסרין,

ובית הלל מתירין".

מאי טעמיה דבית שמאי?

אמר קרא: "גם שניהם"²⁷⁵ (דברים כג, יט) - לרבות שינוייהם.

ובית הלל?

אמר קרא: "הם" (דברים כג, יט) - ולא שינוייהם.

ובית שמאי,

הא כתיב: "הם"!

ההוא מיבעי ליה הם, ולא ולדותיהם.

ובית הלל?

תרתיה שמעת מינה: "הם" ולא שינוייהם,

"הם" - ולא ולדותיהם.

ובית הלל נמי,

הכתיב: "גם"!

"גם" לבית הלל קושיא.

"רבי אליעזר בן יעקב" - מאי היא?

דתנאי:

²⁷⁵ לא תביא אתנו וזנח ומחיר כלב בית ה' אלקיך לכל נדר פי תועבת ה' אלקיך גם שניהם

רש"י

בוצע ברך. גוזל ומברך בוצע כמו כל בוצע בצע (משלי א):
מאי קאמר. איירי בשבחה וקתני הרי שלך לפניך והאי לישנא לא שייד למימר אלא בדבר שכיחש מקדמותו שאמר לו טלנו כמות שהוא כחוש:
מצות פאה להפריש מן הקמה. דכתיב לא תכלה פאת שדך לקצור (ויקרא יט):
מרחו. מחליק את הכרי ברכת ומירוח הוי גמר מלאכה למעשר הלכך מעשר כל מעשרותיו תחלה ואחר כך נותן לו פאה כדי שלא יפסיד עני שאילו היה נותנו קודם מירוח אע"פ שעני מצרף לקט שכחה ופאה הרבה ועושה מהן כרי פטור מן המעשר שהרי הפקר הוא אבל עכשיו שנתמרח ביד בעל הבית נתחייב במעשר דהכי אמרינן במסכת ברכות (דף מ:): לקט שכחה ופאה שעשאן בגורן הוקבעו:
אף מפריש מן העיסה. פאה אם לא נתנה כבר ואילו לת"ק מן העיסה לא דקנייה בשינוי והוי ממון שאין לו תובעים דעד השתא דישה לאו שינוי הוא דאוכל הוא כמו שהיה:
איכפל תנאי. טרחו ועמלו ונתקבצו לכך:
בהכחשה דהדר. מפטמו וחוזר לקדמותו:

"רבי אליעזר בן יעקב אומר:
הרי שגזל סאה של חטין, טחנה, לשה ואפאה והפריש ממנה חלה,
ביצד מברך?
אין זה מברך אלא מנאץ,
ועל זה נאמר: "בצע ברך נאץ ה'"²⁷⁶ (תהלים י, ג)."

"רבי שמעון בן אלעזר" - מאי היא?

דיתניא:

"כלל זה אמר רבי שמעון בן אלעזר:
כל שבח שהשביח גזלן - ידו על העליונה,
רצה - נוטל שבחו,
רצה אומר לו: "הרי שלך לפניך"."

מאי קאמר?

אמר רב ששת:

הכי קאמר:
 השבחים - נוטל שבחו.
 פחש - אומר לו: "הרי שלך לפניך",
 דשינוי במקומו עומד.

אי הכי,

אפילו השבית נמי!

אמרי: מפני תקנת השבים.

"רבי ישמעאל" - מאי היא?

דיתניא:

"מצות פאה: להפריש מן הקמה.
לא הפריש מן הקמה - מפריש מן העומרים,
לא הפריש מן העומרים - מפריש מן הכרי עד שלא מרחו,
מרחו - מעשר ונותן לו.
משום רבי ישמעאל אמר:
אף מפריש מן העיסה ונותן לו."

אמר ליה רב פפא לאבוי:

איכפל כל הני תנאי לאשמועינן כבית שמאי?!

אמר ליה:

הכי קאמרי: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה.

אמר רבא:

ממאי?

דלמא עד כאן לא קאמר רבי שמעון בן יהודה התם אלא בצבע, הואיל ויכול להעבירו על ידי צפון.
 ועד כאן לא קאמרי בית שמאי התם אלא לגבוה, משום דאימאיס.
 ועד כאן לא קאמר רבי אליעזר בן יעקב התם אלא לענין ברכה, משום דהוה ליה מצוה הפאה בעבירה.
 ועד כאן לא קאמר רבי שמעון בן אלעזר התם אלא בהכחשה דהדר.

²⁷⁶ מי הלל רשע על תאות נפשו ובצע ברך נאץ ה'

רס"י

תעזוב יתירא. בקדושים תהיו כתיב לא תכלה פאת שדך לקצור ובשור או כשב כתיב לא תכלה פאת שדך בקוצרך תרי קראי תעזוב אותו למה לי שמע מינה לאתויי שינוי דלא קני הכא:

תעזוב יתירא למה לי. הא בעלמא נמי לא קני שינוי: הייג ותו לרבנן תעזוב יתירא למה לי:

המפקיר והשכים לבקר. קודם שיבאו עניים לבצרה שיזכו בהפקר אם היו קודמין: **פרט.** בכרם ולקט בקמה:

חייב בפרט כו'. דאע"ג דהפקר פטור מכולם דכתיב ארצך שדך וכרמך מהני תעזוב יתירא למעוטי כי האי גוונא דלא הוי הפקר לפטור ואע"ג שפטור מן המעשר ובכל הני כתיב תעזוב יתירא בקדושים כתיב כרמך לא תעולל ופרט כו' ובמשנה תורה (כד) כתיב כי תבצור כרמך לא תעולל וכן לא תפאר אחרריך דהיינו פרט תפאר אישקוביי"ר ופאה נמי מהכא משמע דתנא דבי ר' ישמעאל (חולין דף קלא.) שלא תטול תפארתו ממנו שכחה כתיב במשנה תורה (שם) לא תשוב לקחתו וגו' ובאילן כתיב לא תפאר אחרריך ואמר מר בפרק י' דחולין (שם) אחרריך זו שכחה ולא בעי למיהדר ומכתב באילן לגר ליתוס אלא לא תפאר אחרריך ואנא ידענא דלעניינים הוא כדאשכחן בעמרים אבל במעשר לא כתיב תעזוב יתירא:

ועד כאן לא קאמר רבי ישמעאל ה"תם אלא לענין פאה, משום דכתיב: **"תעזוב"**²⁷⁷ (ויקרא יט, ז) יתירא.

וכי תימא, ליגמר מיניה - מתנות עניים שאני!

כדבעי רבי יונתן,

דבעי רבי יונתן:

מאי טעמא דרבי ישמעאל?

משום דקסבר שינוי אינו קונה,

או דלמא:

בעלמא קסבר: שינוי קונה, והכא משום דכתיב: **"תעזוב"** יתירא.

ואם תמצוי לומר:

טעמא דרבי ישמעאל משום דקסבר: "שינוי אינו קונה" - **"תעזוב"** יתירא דכתב רחמנא למה לי?

ותו: לרבנן, **"תעזוב"** יתירא דכתב רחמנא למה לי?

מבעי ליה לכדתנאי:

"המפקיר ברמו, והשכים לבקר, ובצרו,

חייב - בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה,

ופטור - מן המעשר."

²⁷⁷ וכרמך לא תעולל ופרט פרמך לא תלקט לעני ולגר תעזוב אתם אני ה' אלהיכם

4. צד, א-ב

רש"י

אין שמיין. בפרק ראשון (דף יא.) גבי בעלים מטפלין בנבילה אמר שמואל דלנוקין הוא דשמיין את הנבילה לניזק ומוסיף עליה מזיק עד שמשלים לו נזקו אבל גנב וגזלן שנטלו בהמה ומתה או כחשה אין שמיין את הנבילה אלא שלהם תהא והם ישלמו בהמה מעליא אלמא שינוי קני : פלוגתא דאביי ורבא. לעיל בשמעתין : בהכחשה דלא הדר. כגון מתה או נשברה רגלה : אמרו הלכה כרבי שמעון בן אלעזר. כלומר הכי אמר שמואל יש שאומר הלכה כרבי שמעון בן אלעזר וליה לא סבירא ליה :

אמר רב יהודה אמר שמואל : הלכה כרבי שמעון בן אלעזר.

ומי אמר שמואל הכי?!

והאמר שמואל : אין שמיין לא לגנב ולא לגזלן אלא לנזקין.

בשלמא לרבא, דאמר : כי קאמר רבי שמעון בן אלעזר התם בהכחשה דהדר, לא קשיא,

כי קאמר : "הלכה כרבי שמעון בן אלעזר דשינוי במקומו עומד, בהכחשה דהדר,

וכי קאמר שמואל התם : אין שמיין לא לגנב ולא לגזלן אלא לנזקין בהכחשה דלא הדר.

אלא לאביי, דאמר : כי קאמר רבי שמעון בן אלעזר בהכחשה דלא הדר קאמר - מאי איכא למימר?

אביי מתני הכי :

אמר רב יהודה אמר שמואל :

צד, ב, אמרו הלכה כרבי שמעון בן אלעזר, וליה לא סבירא ליה.

רפ"י

הנשתנית. אע"פ שנשתנה חוזרת בעיניה כמות שהיא עכשיו ואפי' השביחה דשינוי לא קני:
וא"ת משנתנו. דקתני דלא משלם כלים אלא דמי עצים אלמא קני בשינוי:
עד שצבעו פטור. לגמרי והכא תקנת השבים אינה ואפי' הכי קני בשינוי:
מתניתין מוקי לה רבי יוחנן בגזל עצים משופים כו'. משום הכי קאמר רבי יוחנן דטעמא משום תקנת השבים הוא דשינוי כי האי לאו שינוי הוא:

5. צד, ב

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:
 דבר תורה גזילה הנשתנית חוזרת בעיניה,
 שנאמר: **"והשיב את הגזלה אשר גזל"**²⁷⁸ (ויקרא ה, כג) - מכל מקום.
 ואם תאמר: משנתנו!
 משום תקנת השבים.

ומי אמר רבי יוחנן הכי?
 והאמר רבי יוחנן:
 הלכה כסתם משנה,
 ותנן:

"לא הספיק ליתנו לו, עד שצבעו - פטור!"

אמר להו ההוא מדרבנן ורבי יעקב שמיה:
 לדידי מפרשא לי מיניה דרבי יוחנן,
 כגון: שגזל עצים משופין ועשאן כלים, דהוה ליה שינוי החוזר לברייתו.

²⁷⁸ ויהי מי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל או את העשק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד אתו או את האבדה אשר מצא

6. צד, ב - צה, א

רפ"י

אין רוח חכמים נוחה הימנו.
אין רוח חכמה וחסידות
בקרבו:

אין חייבין להחזיר. דכתיב
והשיב את הגזלה אשר גזל והני
לא גזול מידי דקנינהו בשינוי
רשות וקסבר רשות יורש
כרשות לוקח דמי:

המסויים. דבר הניכר לרבים זו
היא שגזל פלוני והניחה
ליורשיו:

בעושה מעשה עמד. וזה לא
עשה מעשה עמו ואינן חייבין
בכבודו:

רב פנחס. בחומר בקודש (חגיגה
כז.):

ואי לא גזול לא גזול. ואמאי קרי
להו גזלינן:

אע"פ שגבו. וכל שכן לא גבו
דמקרעינא שטרא:

תנו רבנן:

"הגזלנין ומלוין ברבית שהחזירו - אין מקבלין מהו.
והמקבל מהו - אין רוח חכמים נוחה הימנו".

אמר רבי יוחנן:

בימי רבי נשנית משנה זו.

דתניא:

"מעשה באדם אחד שבקש לעשות תשובה,
אמר לו אשתו: ריקה, אם אתה עושה תשובה, אפילו אבנט אינו שלך!
ונמנע ולא עשה תשובה.

באותה שעה אמרו: הגזלנין ומלוין רביות שהחזירו - אין מקבלין מהם,
והמקבל מהם - אין רוח חכמים נוחה הימנו".

מיתבי:

"הניח להם אביהם מעות של רבית,

אף על פי שהו, יודעין שהו רבית - אין חייבין להחזיר".

אינהו - הוא דלא,

הא אביהם - חייב להחזיר!

בדין הוא דאביהם נמי - אינו חייב להחזיר,

וקא דקתני בדידהו משום דקא בעי למתני סיפא:

"הניח להם אביהם פרה וטלית וכל דבר המסויים - חייבין להחזיר,
מפני כבוד אביהם",

תנא רישא נמי בדידהו.

ו"מפני כבוד אביהם" חייבין להחזיר!?

אקרי כאן: "ונשיא בעמך לא תאור"²⁷⁹ (שמות כב, כז) - בעושה מעשה עמך!

כדאמר רב פנחס:

בשעשה תשובה,

הכא נמי בשעשה תשובה.

אי "עשה תשובה" - מאי בעי גביה? איבעי ליה לאהדורי!

שלא הספיק להחזיר עד שמת.

תא שמע:

"הגזלנים ומלוין ברבית אף על פי שגבו מחזירין".

"גזלנין" מאי "שגבו" איכא?

אי גזול - גזול!

ואי לא גזול - לא גזול!

אלא אימא: הגזלנין, ומאי ניהו? מלוין רביות, אף על פי שגבו מחזירין!

אמרי: מחזירין ואין מקבלין מהם.

אלא למה מחזירין?

²⁷⁹ אלהים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאור

לצאת ידי שמים.

רש"י

תא שמע:

"הרועים, והגבאים, והמוכסין - תשובתו קשה, ומחזירין למכירין!"

הרועים. גזלנים הם לרעות בהמות בשדות אחרים: **גבאים.** של מלך לגבות כסף גולגלתא וארנונא ושקלי טפי: **תשובתם קשה.** שגזלו הרבים ואין יודעים למי להחזיר: **ומחזירין למכירין.** למי שמכיר שלו שגזלוהו: **בורות שיחין ומערות.** להכניס בהן מים לשתות דהוי דבר הצריך לכל ויהנו מהן הנגזלים אלמא אהדורי בעי: **קודם תקנה.** שבימי רבי נשנית משנה זו דמחייב למהדר: **גזילה קיימת.** חייב להחזירה: **והא אבנט דגזילה קיימת הוא.** ועליו נשנית תקנה שבימי רבי שלא להחזירו: **ועל המריש.** מסכת גיטין מריש קורה: **משום פסידא דבירה שוויה רבנן כדליתא.** ומיהו דמי בעי לאהדורי הואיל וגזילה קיימת בבירה:

אמרי: מחזירין ואין מקבלין מהם.

ואלא למה מחזירין?

לצאת ידי שמים.

אי הכי, אמאי "תשובתו קשה"!

ועוד,

אימא סיפא: **"ושאין מכירין - יעשה בהו צרכי ציבור"**,

ואמר רב חסדא:

בורות, שיחין ומערות!

אלא,

לא קשיא:

כאן - קודם תקנה,

כאן - לאחר תקנה.

והשתא דאמר רב נחמן: בשאין גזילה קיימת, אפילו תימא אידי ואידי לאחר תקנה,

ולא קשיא:

כאן - בגזילה קיימת, **צה,א**

כאן - בשאין גזילה קיימת.

והא "אבנט", גזילה קיימת היא!

מאי "אבנט"? דמי אבנט.

וכל היכא דגזילה קיימת, לא עבוד רבנן תקנתא!?

והרי מריש דגזילה קיימת היא,

ותנן:

"על המריש הגזול שבנאו בבירה שיטול דמיו, מפני תקנת השבים" (גיטין נה.)!

שאני התם, דכיון דאיכא פסידא דבירה, שוויה רבנן כדליתא.

7. צה, א-ב

רס"י

משלם אותה ואת גיזותיה. כל מה שנטל ממנה ומה שהשביחה:

גזילה חוזרת בעיניה. כמות שהיא עכשיו ריקנית יחזירנה והדר משלם דמי גיזות ועובר כמו שהיה בשעת הגזילה ולא שבח הגיזה שהשביחה אצלו ולא שבח הולד דלא קניס רבי יהודה אבל דמים שבשעת הגזילה משלם דליכא למאן דאמר כל הגזלנים בציר משעת הגזילה ישלמו:

רואים אותה כאילו היא שומא אצלו בכסף. משעת הגזילה ומשלם דמים כשעת הגזילה ולקמן מפרש במאי פליגי ר' יהודה ור"ש:

קנסא קניס. שלא יהא חוטא נשכר בגזילה ליטול את השבח: **ונפקא מינה.** להיכא דלא השביחה אלא כחשה אי אמרת טעמא משום דשינוי במקומו עומד כחשה נמי הדר כדאיתא השתא ואי טעמא משום קנסי הוא ושינוי קני משלם כדמעיקרי (היכא דליכא קנסא ה"נ איכא שינוי ומשלם כמעיקרא):

גזל: פרה מעוברת וילדה,

רחל טעונה וגזזה - משלם דמי פרה העומדת לילד, ודמי רחל העומדת ליגזז.

תנו רבנן:

הגזל: רחל וגזזה,

פרה וילדה - משלם אותה ואת גיזותיה ואת ולדותיה,

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

גזילה חוזרת בעיניה.

רבי שמעון אומר:

רואין אותה, כאילו היא שומא אצלו בכסף.

איבעיא להו:

מאי טעמיה דרבי מאיר?

משום דקסבר: שינוי במקומו עומד,

או דילמא:

בעלמא שינוי קונה, והכא קנסא הוא דקא קניס?

למאי נפקא מינה?

להיכא דכחשא מכחש.

תא שמע:

גזל: בהמה והזקינה,

עבדים והזקינה - משלם כשעת הגזילה.

רבי מאיר אומר:

בעבדים אומר לו: "הרי שלך לפניך" (בבא קמא צו:).

ואילו בהמה - משלם כשעת הגזילה.

ואי סלקא דעתך: סבר רבי מאיר: שינוי במקומו עומד - אפילו בהמה נמי!

אלא לאו, שמע מינה: קסבר רבי מאיר: שינוי קונה, והכא קנסא הוא דקא קניס.

אמרי: רבי מאיר לדבריהם, דרבנן קאמר להו,

לדידי - שינוי אין קונה, ואפילו בהמה נמי.

אלא לדידכו דאמריתו: "שינוי קונה", אודו לי מיהת בעבדא, דכמקרקעי דמי, וקרקע אינה נגזלת!

ואמרי ליה רבנן: לא, עבדא כמטלטלי דמי.

תא שמע:

לצבוע לו: אדום וצבוע שחור,

שחור וצבוע אדום,

רבי מאיר אומר:

נותן לו דמי צמרו" (בבא קמא ק:).

"דמי צמרו" - אין,

דמי צמרו ושבחו - לא,

ואי סלקא דעתך: סבר רבי מאיר שינוי אין קונה, דמי צמרו ושבחו, בעי למיתב ליה!

אלא לאו שמע מינה: קסבר רבי מאיר: שינוי קונה, והכא קנסא הוא דקא קניס.

שמע מינה.

איכא דאמרי:

הא לא איבעי לן,

רפ"י

והזקינה. דאשתני לגריעותא והיינו כחשה:
בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך. דעבדא כמקרקעי דמי וקרקע הדרא בעינה ואינה נגזלת לקנות לגזלן בשינוי ולהיות ברשותו:
דמי צמרו. כדמעיקרא ואע"פ דמהשתא שוי טפי לצריכים צמר אדום:
והכא קנסא קא קניס. במתניי ובצבע דלאו גזלן הוא ולא חוטא הוא לא קניס דהא שוגג הוא:
מדאפיך רב. לקמן בפרקין (דף צו.):
בשוגג. כגון לוקח שלקח מגזלן והשביחה ולא ידע שהיא גזולה:
מן המחוררין. מנכסים בני חורין ולא מנכסים משועבדים:
פירות ושבח פירות. תנן במסכת גיטין (דף מח.): אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות מנכסים משועבדים מפני תקון העולם הפסד לקוחות אכילת פירות ושבח קרקעו מפרש להו בשנים אוחזין (ב"מ ד' יד.):
גט חוב. שטר חוב:
שאין בו אחריות. שלא שיעבד לו לוח בשעת הלואה את נכסיו ולא כתב לו כל נכסי אחראין לך לפרוע מלוה זה:
לאו טעות סופר הוא. ואינו גובה מנכסי משועבדים ולא אמרינן אין לך אדם המלוה מעותיו בלא שעבוד נכסי לוח והסופר טעה ולא כתב בו אחריות אלא דוקא אזלינן בתר שטר:
רבי מאיר. בשנים אוחזין (שם דף יב.): מצא שטרי חוב אין בהן אחריות נכסים יחזיר לפי שאין ב"ד נפרעין מהן:
כשהוא גובה. הלוקח חוזר על הגזלן שהגזל בא ונוטל שדהו כמות שהוא והלוקח חוזר על הגזלן שמכרה לו באחריות:
גובה מנכסים משועבדים. שהוא קדם והויא כמלוה בשטר שהרי כתב לו בשטר המכירה שאם יטרפה ממנו יחזור ויגבה מנכסיו:
קניס. דלהדר שבח לנגזל:
צבעו. שוגג חשיב ליה דאיכא אינשי טובא דלא ידעי דאסור לשנות בדבור של בעל הבית:

מדאפיך רב ותני:

"גזל פרה והזקינה, עבדים והזקינה - משלם בשעת הגזילה,

דברי רבי מאיר,

וחכמים אומרים:

בעבדים אומר לו: "הרי שלך לפניך",

ודאי לרבי מאיר שינוי קונה,

והכא קנסא הוא דקא קניס ליה.

כי קא איבעי לן, הכי איבעי לן:

כי קא קניס במזיד, אבל בשוגג לא קניס,

או דילמא:

אפילו בשוגג נמי קניס?

תא שמע:

"חמשה גובין מן המחוררין, ואלו הן:

פירות,

ושבח פירות,

והמקבל עליו לזון בן אשתו ובת אשתו,

וגט חוב שאין בו אחריות,

וכתובת אשה שאין בה אחריות".

מאן שמעת ליה דאמר: אחריות לאו טעות סופר הוא? רבי מאיר, וקתני: **"פירות ושבח פירות".**

"שבח פירות" - היכי דמי?

כגון שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר, והשביחה, והרי היא יוצאה מתחת ידו, כשהוא, גובה,

צהב,

וגובה את הקרן - מנכסים משועבדים,

ואת השבח - מנכסים בני חורין.

דאתא בעל ארעא ושקיל ארעיה ושביחה.

מאי לאו בעם הארץ, דלא ידע דקרקע נגזלת או אינה נגזלת,

ואפילו הכי קאתי בעל קרקע ושקיל לארעא ושביחה,

ושמע מינה: בשוגג נמי קניס.

אמרי: לא, בלוקח תלמיד חכם וידע.

תא שמע:

"לצבעו לו: אדום וצבעו שחור,

שחור וצבעו אדום

רבי מאיר אומר:

נותן לו דמי צמרו".

"דמי צמרו" - אין,

דמי צמרו ושבו - לא.

ואי סלקא דעתך: בשוגג נמי קניס, "דמי צמרו ושבו" בעי למיתבא ליה!

אלא לאו שמע מינה: במזיד - קניס,

בשוגג לא קניס.

שמע מינה.

8. צה, ב - צו, א

רפ"י

בשבת שעל גבי גזילה. כגון שהשביחה אצלו ועדיין לא נטלה הימנו כגון ריקנית ונתעברה או טעונה גיזה:

דרבי יהודה סבר דנגזל הוי. והכי קאמר רבי יהודה גזלה חוזרת בעיניה לבעליה בין לשבח בין לגריעותא כמו שהיא בשעת תביעה בב"ד היא חוזרת והיכא דגרעה כגון גזזה וילדה משלם פחתה ודאי דהדר קתבע ליה נגזל דמי גזיזה ועובר שגזל ממנו ופליגא אדר' מאיר דאמר כוליה שבחא יהיב ליה ואע"ג דקנה גיזה וולד בשינוי חזינא ליה כמאן דכוליה שבחא אכתי עלה כמי שלא נגזזה ומשלם כולה משום קנסא וקאמר ליה רבי יהודה כדאיתא השתא הדרא ואי הדר תבע נמי מיניה גיזה וולד יהיב ליה דמי דמעיקר' דקנה גיזה וולד בשינוי והיכא דעדיין כל השבח עליה חוזרת כמות שהיא ואתא ר"ש למימר אפילו שבחא עליה נוטלו גזלן דשינוי קונה ולא ישלם אלא דמים ראשונים כאילו היא שומא אצלו בכסף:

דכ"ע שבה גזילה דגזלן הוי. ובעיניה דקאמר ר' יהודה כדמעיקרא קאמר: **למחצה לשליש כו'.** כדרך מנהג המדינה למקבלי בהמות להשביחן לזמן גדול כזה:

לא ר' יהודה ולא ר"ש. וכ"ש דכר"מ לא מתוקמא דקתני רישא גזל פרה מעוברת וילדה רחל טעונה וגזזה משלם דמי פרה העומדת לילד כו' ולר"מ משלם גיזות וולדות כדהשתא:

אידי דנסב רישא ילדה. לאשמועינן דלא משלם גיזות וולדות כדהשתא אלא דמי פרה העומדת לילד נקט נמי סיפא ילדה:

בכור לפשוט. שהשביחו את הנכסים קודם חלוקה ובשעת חלוקה נוטל הבכור פי שנים בקרקעות צריך להחזיר לפשוט רביע השבח של חלק בכורה במעות שאין לו ליטול פי שנים במה שהשביח זה ואם השביח ביי"ב זוז כשנטל זה פי שנים בקרקע נוטל מן השבח ח' זוזים צריך להחזיר לו ב' זוזים ומעלה לו בדמים ואין נותן לו מן הקרקע אלא אם רצה מסלקו בדמים ונותן לו שני זוזים ואין יכול לומר לו הפשוט תן לי קרקע כזה שוה ב' זוזים:

ובעל חוב ללוקח. ב"ח הטורף לקוחות בשביל חוב שיש לו על המוכר אין לו כח במה שהשביח ליקח ומסלקו ב"ח בדמים ונותן לו דמי שבחו ואין נותן לו קרקע בשיעור שבחו:

וב"ח ליתומים. ב"ח שיווד לנכסי יתומים בשביל חוב אביהן אין לו במה שהשביחו נכסים לאחר מיתת אביהן כלום ומעלה להן לשבחן בדמים ונותן מעות אם ירצה:

גובה את השבח. ואינו מחזיר ללוקח כלום:
המגיע לכתפים. כגון תבואה שגדלה כל צרכה נותנה ללוקח או דמיה:

"רבי יהודה אומר: גזילה חוזרת בעיניה.

רבי שמעון אומר: רואין אותה כאילו היא שומא אצלו בכסף."

מאי בינייהו?

אמר רב זביד:

בשבת שעל גבי גזילה קמיפלגי,

רבי יהודה סבר: נגזל הוי.

ורבי שמעון סבר: גזלן הוי.

רב פפא אומר:

דכולי עלמא: שבח שעל גבי גזילה - דגזלן הוי,

והכא למחצה, לשליש ולרביע קמיפלגי.

רבי יהודה סבר: שבח שעל גבי גזילה כוליה דגזלן הוי,

ורבי שמעון סבר: למחצה, לשליש ולרביע הוא דשקיל גזלן.

תנן:

"גזל פרה ונתעברה אצלו וילדה,

רחל ונטענה אצלו וגזזה - משלם בשעת הגזילה."

"ילדה" - אין,

לא ילדה - הדרא בעינא.

בשלקמא לרב זביד דאמר: שבח שעל גבי גזילה דנגזל הוי,

לרבי יהודה, הא מני? רבי יהודה היא.

אלא לרב פפא דאמר: גזלן הוי, הא מני? לא רבי יהודה ולא רבי שמעון!

אמר לך רב פפא:

הוא הדין אפילו לא ילדה נמי כשעת הגזילה הוא דמשלם.

והא דקתני: **"ילדה" אידי דנסב רישא "ילדה", נסיב סיפא נמי "ילדה".**

תניא כוותיה דרב פפא:

"רבי שמעון אומר:

רואין אותה כאילו היא שומא אצלו בכסף למחצה, לשליש ולרביע."

אמר רב אשי:

כי הוינן בי רב פהנא, איבעיא לן:

לרבי שמעון דאמר: **"למחצה, לשליש ולרביע"** הוא דשקיל גזלן,

כי מסלקינו ליה - בדמי מסלקינו ליה,

או דילמא:

מבשרא שקול?

ופשטנא מהא דאמר רב נחמן אמר שמואל:

שלישה שמין להן השבח ומעלין אותן בדמים, ואלו הן:

בכור לפשוט,

ובעל חוב ללוקח,

ובעל חוב ליתומים.

אמר ליה רבינא לרב אשי:

מי אמר שמואל: בעל חוב ללוקח יהיב ליה שבח?!

והאמר שמואל: בעל חוב גובה את השבח!

אמר ליה:

רש"י

לא יהא לך פּרעון אלא מזה. ואי נמי הוו ליה זוזי ללוקח לא מצי מסלק ליה:

לָא קְשִׁיא:

כָּאן - בְּשִׁבְחַת הַמַּגִּיעַ לְכַתְּפִים,
וְכֵאן - בְּשִׁבְחַת שְׂאִין מַגִּיעַ לְכַתְּפִים.

אָמַר לִיה:

וְהָא מַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם,
וְקָא מוֹגְבֵי שְׂמוּאֵל אֶפִּילוּ שִׁבְחַת הַמַּגִּיעַ לְכַתְּפִים!

אָמַר לִיה:

לָא קְשִׁיא:

הָא - דְּמַסִּיק בֵּיהַּ כְּשִׁיעוּר אַרְעָא וּשְׁבַחָא,
הָא - דְּלֹא מַסִּיק בֵּיהַּ אֶלָּא כְּשִׁיעוּר אַרְעָא.

צו, א

אָמַר לִיה:

הַנִּיחָא לְמֵאן דְּאָמַר: אִי אֵית לִיה זוּזֵי לְלוֹקַח, לָא מְצִי מְסַלֵּק לִיה לְבַעַל חוּב - שְׁפִיר.
אֶלָּא לְמֵאן דְּאָמַר: אִי אֵית לִיה זוּזֵי לְלוֹקַח מְצִי מְסַלֵּק לִיה לְבַעַל חוּב,
לִימָא לִיה: אִי הוּוּ לִי זוּזֵי הוּוּ מְסַלְקִינָא לָךְ מִכּוּלֵּיהּ אַרְעָא, הַשְׁתָּא הֵב לִי גְרִינָא דְאַרְעָא שְׁיַעוּר שְׁבַחָא!

אָמַר לִיה:

הִכָּא בְּמֵאֵי עֶסְקִינָן:

כְּגוֹן דְּשׁוּנְיָה נִיהַלִּיה אַפּוֹתִיקִי,
דְּאָמַר לִיה: לֹא יְהֵא לָךְ פְּרַעוֹן אֶלָּא מְזָה.

9. צו, א

רס"י

מה שהשביח מכר. ושקיל לוקח מחצה או שלישי או רביעי וכן יורש אי נמי כוליה שבחא כמתניתין מפני תקנת השבים כדאמרן לעיל בשמעתא קמייתא:

כל זכות שתבא לידו. וכי היכי דגזלן אי אשבח הוה שקיל מחצה או שלישי או רביעי הכי נמי כי אשבח לוקח שקיל מחצה או שלישי או רביעי ואלבא דר"ש:

אמר רבא:

גזל והשביח ומכר, וגזל והשביח והוריש - מה שהשביח מכר, מה שהשביח הוריש.

בעי רבא:

השביח לוקח, מהו?

בתר דבעיא הדר פשטה:

מה מכר ראשון לשני?

כל זכות שתבא לידו.

בעי רבא:

השביח גוי, מהו?

אמר ליה רב אחא מדפתי לרבנא:

תקנתא לגוי ניקו ונעבוד?!

אמר ליה:

לא צריכא, כגון דזבניה לישראל.

סוף סוף הבא מחמת גוי, הרי הוא כגוי!

לא צריכא, כגון דגזל ישראל זבנה ניהליה והשביחה גוי, והדר גוי זבנה לישראל.

מאי?

מי אמרינן: כיון דמעיקרא ישראל והדר ישראל - עבדי רבנן תקנתא,

או דלמא:

כיון דאיכא גוי באמצע לא עבדו ליה רבנן תקנתא?

תיקו.

10. צו, א-ב

רש"י

וקטליה. קצצו :
 לא קני. לשלומי דמי אלא יהיב
 ליה דיקלא גופיה דליכא שנוי
 השם למקנייה :
 גובי. בלע"ז טרינקיי"ש :
 קצוצייתא. קרשים. הוצי.
 שנתקן עלה עלה מן השדרה :
 חופיא. אשקוב"א שבו מכבדים
 את הבית וחולק כל הוצא
 לשנים דתו לא הדרא :
 שרשא. חבל :
 התיומת. כף תומר האמצעי
 העליון תיומת היא :
 מאי לאו ה"ה לנחלקה. וכיון
 דלענין פסול מפסלא לענין
 מקנה נמי שינוי הוא וקני :

אמר רב פפא:

האי מאן דגזל:

דיקלא מחבריה וקטליה, אף על גב דישדיא מארעא לארעא דידיה - לא קני.
 מאי טעמא?

מעיקרא - דיקלא מיקרי,

והשתא - נמי דיקלא מיקרי.

דיקלא ועביד גובי - לא קני,

השתא מיהת גובי דדיקלא מיקרי.

גובי ועבדינהו פשוטי - קני.

פשוטי רבירבי ועבדינהו פשוטי זוטרי - לא קני.

עבדינהו קצוצייתא - קני.

אמר רבא:

האי מאן דגזל לוליבא ועבדינהו הוצי - קני,

דמעיקרא - לוליבא מיקרי,

והשתא - הוצי.

הוצי ועבדינהו חופיא - קני,

מעיקרא - הוצי,

והשתא - חופיא.

חופיא ועבדיה שרשווא - לא קני,

מאי טעמא?

דהדר סתר ליה והוי חופיא.

בעי רב פפא:

נחלקה התיומת - מהו?

תא שמע:

דאמר רבי מתון אמר רבי יהושע בן לוי:

ניטלה התיומת - פסול.

מאי לאו הוא הדין לנחלקה.

צו,ב

לא,

ניטלה שאני,

דהא חסר לה.

איכא דאמרי:

תא שמע:

דאמר רבי מתון אמר רבי יהושע בן לוי:

נחלקה התיומת - נעשה כמי שנטלה ופסול,

שמע מינה.

11. צו, ב

רס"י

פנים חדשות באו לכאן. לא זו היא לבינה הראשונה אלא זו לבינה אחרת שהוצרך תיקון וגיבול בפני עצמה ומשונה היא מהראשונים דאי אפשר לצמצם או גדולה או קטנה:
נסכא. פלטא של כסף:
הדר עביד להו נסכא. אם ירצה ושינוי החוזר לברייתו הוא והכא ליכא למימר פנים חדשות דאין אדם מקפיד על רבועה ותקונה אלא שתהא חתיכה בעלמא:
שחימי. שחורין כעין ישנים:
ועבדיה חדתי. שליבנה:
לא קני. שסופן לחזור ליושנן:

אמר רב פפא:

האי מאן דגזל עפרא מחבריה ועבדיה לבינתא - לא קני,

מאי טעמא?

דהדר משוי ליה עפרא.

לבינתא ועבדיה עפרא - קני,

מאי אמרת?

דלמא הדר ועביד ליה לבינתא!?

האי לבינתא אחריתי הוא, ופנים חדשות באו לקאן.

ואמר רב פפא:

האי מאן דגזל נסכא מחבריה ועביד זוזי - לא קני,

מאי טעמא?

הדר עביד להו נסכא.

זוזי ועבדינהו נסכא - קני.

מאי אמרת?

הדר עביד להו זוזי!?

פנים חדשות באו לקאן.

שחימי ועבדינהו חדתי - לא קני,

חדתי ועבדינהו שחימי - קני.

מאי אמרת? הדר עביד להו חדתי!?

מידע ידע שיקמייהו.

12. צו, ב

רש"י

נעשה שינוי בידו וקנאו. לכך דאם טבח ומכר שלו הוא טובח ושלו הוא מוכר ואין משלם אלא כפל:
פדנא. תרגום של צמד בקר ופדן ארם על שם ששני ארמים היו ארם נהריים וארם צובה:
כרבא. חרישה:
דאמר הונא חברין עלאי דאנא ושבור מלכא. שמואל אחי בדינא:

"זה הכלל: כל הגזלנין משלמין בשעת הגזלה".

"זה הכלל" - לאתווי מאי?

לאתווי הא דאמר רבי אלעא:
 גנב טלה ונעשה איל,
 עגל ונעשה שור - נעשה שינוי בידו, וקנאו,
 טבח ומכר - שלו הוא טובח, שלו הוא מוכר.

ההוא גברא דגזל פדנא דתורי מחבריה,
 אזל כרב בהו כרבא,
 זרע בהו זרעא,
 לסוף אהדרינהו למריה.
 אתא לקמיה דרב נחמן,
 אמר להו: זילו שומו שבחא דאשבח.
 אמר ליה רבא: תורי אשבח, ארעא לא אשבח!
 אמר: מי קאמינא נשיימו כוליה?! פלגא קאמינא.
 אמר ליה: סוף סוף גזילה הוא, וקא הדרה בעינא,
 דתנן:

"כל הגזלנין משלמין בשעת הגזלה!"

אמר ליה: לא אמינא לך כי יתיבנא בדינא לא תימא לי מידי,
 דאמר הונא חברין עלאי: אנא ושבור מלכא אחי בדינא.
 האי אינש גזלנא עתיקא הוא, ובעינא דאיקנסיה.

13. צו, ב

רס"י

מתני'

בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך. דכקרקע דמי וברשותיה דמריה קיימי:

גזל מטבע ונסדק. שינוי הניכר הוא:

ונעבדה בה עבירה. נרבעת או נעבדה פסולה לקרבן כדתניא בשור שנגח ארבעה וחמשה (לעיל דף מ:):

שנפסלה מעל גבי המזבח. במום שאין ניכר כדוקין שבעין: פטורין. דכל בהמות לאו למזבח קיימי:

גמ'

אלא אפילו כחשה. דלא הוי שינוי כולי האי דלא אישתני כולי גופה:

משנה

גזל: בהמה והזקינה,
עבדים והזקיניו - משלם בשעת הגזלה.
רבי מאיר אומר:
בעבדים אומר לו: "הרי שלך לפניך".

גזל: מטבע ונסדק,
פירות והרקיבו,
יו והחמיץ - משלם בשעת הגזלה.

מטבע ונפסל,
תרומה ונטמאת,
חמץ ועבר עליו הפסח,
בהמה ונתעבדה בה עבירה,
או שנפסלה מעל גבי המזבח,
או שהיתה יוצאה ליסקל - אומר לו: "הרי שלך לפניך".

גמרא

אמר רב פפא:

לא "הזקינה" הזקינה ממש, אלא אפילו כחשה.

והא אנו "הזקינה" תנו!

כחשה כגון הזקינה דלא הדר בריא.

אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי,
הכי קאמרי משמיה דרבי יוחנן:
אפילו גנב טלה ונעשה איל,
עגל ונעשה שור - נעשה שינוי בידו וקנאו,
טבח ומכר - שלו הוא טובח, שלו הוא מוכר.

אמר ליה: לאו אמיינא לך: לא תחליף גברי!
ההוא משמיה דרבי אלעא איתמר.

14. צו, ב - צז, א

"רבי מאיר אומר: בעבדים אומר לו: 'הרי שלך לפניך'."

אמר רב חנינא בר אבדימי אמר רב:
הלכה פרבי מאיר.

ורב שביק רבנן ועביד פרבי מאיר!?

אמרי: משום דברייתא איפכא תניא.

ורב שביק מתניתין ועביד כברייתא!?

רב, מתניתין נמי איפכא תני.

ומאי טעמיה דרב דאפיך מתניתין מקמי ברייתא?
אדרבה, גיפוך ברייתא מקמי מתניתין!

אמרי: רב נמי מתניתין איפכא אתניה.

ואי בעית אימא:

כי לא אפיך חדא מקמי חדא,
חדא מקמי תרתי אפיך.

דתניא:

"המחליף פרה בחמור וילדה,

וכן המוכר שפחתו וילדה,

זה אומר: 'ברשותי ילדה',

והלה: שותק,

זכה בה.

זה אומר: 'איני יודע',

וזה אומר: 'איני יודע' - יחלוק.

זה אומר: 'ברשותי',

וזה אומר: 'ברשותי' - ישבע המוכר שברשותו ילדה,

לפי שכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין,

דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים:

אין נשבעין לא על העבדים ולא על הקרקעות."

האי הלכה פרבי מאיר!?

"הלכה פרבנן" מיבעי ליה!

הכי קאמר: למאי דאפכיתו ותניתו הלכה פרבי מאיר.

צז, א

ומי אמר רב עבדא כמקרקעי דמי?

והאמר רב דניאל בר רב קטינא אמר רב:

התוקף בעבדו של חבירו ועשה בו מלאכה - פטור.

ואי סלקא דעתך עבדא כמקרקעי דמי, אמאי פטור?

ברשותא דמריה קאי!

הכא במאי עסקינן:

שלא בשעת מלאכה.

רפ"י

איפכא תניא. רבי מאיר אומר
כשעת הגזלה וחכמים אומרים
בעבדים אומר לו הרי שלך
לפניך וקאמר רב הלכה כר'
מאיר דמתניתין דהיינו רבנן
דברייתא:

איפכא אתיניה. רבותיו:

ואב"א כי לא מפכינא. מתני'
מקמי ברייתא:

חדא מקמי חדא. אבל חדא
משנה מקמי תרתי ברייתא
מפיך והכא תרתי איכא חדא
הא דאמרן לעיל ברייתא איפכא
תניא ואידך הא דתניא כו':

המחליף כו'. להכי נקט מחליף
גבי בהמה ולא תנא מוכר
כדנקט בשפחה דבהמה אינה
נקנית בכסף עד שימשוך וכי
משך דבר הנראה לעינים הוא
אם ילדה אם לאו ואין כאן ספק
אבל בחליפין מתוקמא כגון
שלא משך בעל החמור את
הפרה אלא בעל הפרה משך את
החמור ונקנית הפרה אל בעל
החמור במשיכת החמור בכל
מקום שהיא כדתנן קדושין (ד'
כח.) כל הנעשה דמים באחר
כיון שזכה זה נתחייב זה
בחליפין ולא ידעין השתא אי
כבר ילדה פרה בשעת משיכת
החמור וברשות מוכר ילדה או
לאחר משיכת החמור וברשות
לוקח [ילדה]:

וכן המוכר שפחתו. עבד כנעני
נקנה בכסף ואע"ג שאין לפנינו
בשעת מתן מעות:

והלה שותק. ברי ושמא ברי
עדיף:

ישבע המוכר. דאיכא הודאה
במקצת ואיכא שבועה דאורייתא
דקטע לידיה דאם קתבע ליה
האי לוקח שפחה שלימה יש לי
בידך עם ולדה וזה אומר אין
שפחה שלימה יש לך בידי אבל
לא ולדה דמודה ליה במקצת
ומשום הילך לא מפטר דהא
קטע ידה ולא הילך הוא והכי
מוקי לה בהשואל:

נשבעין ולא משלמין. מי
שתובעים אותו ישבע ויפטר
דכתיב (שמות כב) ולקח בעליו
ולא ישלם מי שעליו לשלם הוא
נשבע ולא נשבע התובע ויטול:

אין נשבעין. וברשות מוכר
תעמוד עד שיביא לוקח ראה
אלמא לרבנן עבדא כמקרקעי
דמי:

אין נשבעין על הקרקעות. בפרק
הזהב (ב"מ דף נו.):

אי הכי. דמתניתין נמי בעינן
למיתנא איפכא הלכה כרבנן
מבעי ליה:

פטור. מלשלם לבעליו שכרו:

שלא בשעת מלאכה. בשעה
[שאינו רגיל] לעשות מלאכה או
שאין עכשיו לבעליו מלאכה
לעשות דזה נהנה וזה אין חסר
הוא ופטור:

רפ"י

כדשלה ליה כו' הדר בחצר
 חבירו. ומוקמינא לה בפ"ב (דף
 כא.) בחצר דלא קיימא לאגרא:
ביתא מיתבא יתיב. זה הדר
 בתוכה ההנהו לבית זה שהוא
 מיושב בדירין:
יתיב. אין חרב לפי שהדר
 בתוכה טם ומשפיץ סדקיה
 תמיד:
ושאיה יוכת שער. שד הוא
 ושמו שאיה מכתת שערים
 וכותלי בית שאין אדם דר
 בתוכה:
דלא נסתרי. שלא ילמד דרכי
 הבטלה:

כי הא דשלה ליה רבי אבא למרי בר מר, בעי מיניה מרב הונא:
 הדר בחצר חבירו שלא מדעתו,
 צריך להעלות לו שכר,
 או אין צריך להעלות לו שכר?
 ושלחו ליה: אינו צריך להעלות לו שכר.

הכי השתא?!
 בשלמא התם, בין למאן דאמר ביתא מיתבא יתיב ניחא ליה,
 בין למאן דאמר: **"ושאיה יכת שער"**²⁸⁰ (ישעיה כד, יג), ניחא ליה,
 אלא הכא מי ניחא ליה דנכחוש עבדיה?!

אמרי: הכי נמי ניחא ליה,
 דלא ליסתרי עבדיה.

בי רב יוסף בר חמא הוו תקיף עבדי דאנינשי דמסיק בהו זוזי ועבדי בהו מלאכה.
 אמר ליה רבה בריה: מאי טעמא עביד מר הכי?
 אמר ליה: דאמר רב נחמן: עבדא נהום בריסיה לא שוי.
 אמר ליה: אימא דאמר רב נחמן, כגון דארו עבדיה, דמרקיד בי כובי, כולוהו עבדי מעבד עבדי!
 אמר ליה: אנא קרב דניאל סבירא לי,
 דאמר רב דניאל בר רב קטינא אמר רב:
 התוקף בעבדו של חבירו ועשה בו מלאכה - פטור,
 אלמא: ניחא ליה דלא ליסתרי עבדיה.

אמר ליה: הני מילי היכא דלא מסיק בהו זוזי,
 מר פיון דמסיק בהו זוזי מחזי כרבית.

דאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן:
 אף על פי שאמרו: הדר בחצר חבירו שלא מדעתו - אין צריך להעלות לו שכר,
 הללוהו ודר בחצר חבירו - צריך להעלות לו שכר!

אמר ליה: הדר בי.

15. צז, א

כ"י

פחתה. אם נשברה או נתקלקלה ודמי פחתה יתירין על שכרה נוטל דמי פחתה :
עביד לאגרא. מסתמא כי נחית לה אדעתא דאגרא נחית הלכך לאו בתורת גזלן דיינינן ליה ונותן שכרה על כרחו אם רבין הן על דמי פחתה :
הא דלא עבידא לאגרא. לא יהיב ליה אלא פחתה :
נחת לה אדעתא דאגרא. רצה שכרה נוטל ואם פחתה יתר על שכרה נוטל דמי פחתה דהא ע"כ שקלה וגזל הוא :
נחית לה אדעתא דגזלנותא. אפי' שכרה גדול מפחתה לא יהיב אלא פחתה דכל הגזלנין משלמין כשעת הגזלה :

איתמר:
 התוקף ספינתו של חבירו ועשה בה מלאכה.
אמר רב:
 רצה שכרה - נוטל,
 רצה פחתה - נוטל.
ושמואל אמר:
 אינו נוטל אלא פחתה.

אמר רב פפא:
 לא פליגי:
 הא - דעבידא לאגרא,
 הא - דלא עבידא לאגרא.

ואיבעית אימא:
 הא והא דעבידא לאגרא,
 הא - דנחית ליה אדעתא דאגרא,
 והא - דנחית ליה אדעתא דגזלנותא.

רש"י

.16 צז, א

פסלתו מלכות. המלך צוה שלא יצא לא במדינה זו ולא במדינה אחרת:

היינו נסדק. דכיון דלא נסדק לגמרי היזק גמור הוא ומשלם כשעת הגזלה:

אלא היכי דמי נפסל. דקתני מתניתין הרי שלך לפניך כגון שפסלתו מדינה זו בני מדינה פסלוהו מעצמן:

ויוצא במדינה אחרת. שיכול לומר לו לך להוציאו שם:

תרומה לא מינכר היזיקה. לא נשתנה מראיתה משאר חטים:

הכא מינכרא היזיקה. שאין צורה זו דומה לצורה של כל היוצאים עכשיו וכשגזלה הימנו היו כל צורות המדינות שוות לה:

גזל: מטבע ונסדק ... משלם כשעת הגזלה.
מטבע ונפסל ... אומר לו: "הרי שלך לפניך".

אמר רב הונא:

"נסדק" - נסדק ממש,
"נפסל" - פסלתו מלכות.

ורב יהודה אמר:

פסלתו מלכות נמי היינו נסדק.

אלא היכי דמי "נפסל"?

שפסלתו מדינה זו, ויוצאה במדינה אחרת.

אמר ליה רב חסדא לרב הונא:

לדיך דאמרת: "נפסל" - פסלתו מלכות,

הרי "פירות והרקיבו, יו והחמיץ", דכי פסלתו מלכות דמי, וקתני: "משלם כשעת הגזילה"!

אמר ליה:

התם - נשתנה טעמו וריחו,
הכא - לא נשתנה.

אמר ליה רבה²⁸¹ לרב יהודה:

לדיך דאמרת: פסלתו מלכות נמי היינו "נסדק", הרי "תרומה ונטמאת", דכי פסלתו מלכות דמי, וקתני: "אומר לו: 'הרי שלך לפניך'!"

אמר ליה:

התם - לא מינכר היזיקה,
הכא - מינכר היזיקה.

17. צז, א-ב

רש"י

המלוה את חבירו. שום פרגמטיא :
על המטבע. שקצץ לו מעות :
נותן לו מטבע היוצא. בשעת פרעון
 דהא קיבל עליו לתת לו מטבע
 והאי לאו מטבע הוא ודוקא הלוהו
 פרגמטיא אבל הלוהו מעות את
 שהלוהו משלם לו :
על מעות שאין יוצאות. כלל
 בירושלים דלאו כסף צורה קרינא
 ביה :
כוזביות. מטבע של בן כוזיבא
 וירושלמיות הוו וה"ג כוזביות
 ירושלמיות או של מלכים
 הראשונים וכוזביות וירושלמיות
 לא נפקי כלל ל"י כוזביות של כזיב
 וה"ג כוזביות או ירושלמיות או של
 מלכים הראשונים :
הא של אחרונים. דנפקי במדינה
 אחרת ודומיא דראשונים הוא בכך
 דאין יוצאות כאן במקומו של בעל
 הבית שנפסלו בכאן :
מחללין. ואף על גב דלית ליה
 אורחא להתם במקום שיוצאין
 שהרי בירושלים צריך לילך
 ולהוציאן וקשיא לרב נחמן אליבא
 דשמואל דאמר אבל לית ליה
 אורחא למישן לא :
אלא כי אמר. רב נחמן אליבא
 דשמואל דכי לית ליה אורחא
 למישן לא :
כשמלכיות מקפידות. בתמיה אי
 הכי כי אית ליה אורחא למישן
 היכי מצי ממטי להו הא כי בדקי
 להו בני מדינה זו ומשכחי ליה
 אותן מעות מפסדי ליה :
ומשני דלא בחשי. שאין מקפידין
 כל כך שיהו בודקין ומחפשיין על
 דבר זה ואי אשכחי קפדי הלכך
 אית ליה אורחא שנצרך לילך שם
 יקבלם ויוציא לשם בסחורה ואי
 לאו הואיל ואין יכול להראותם
 בכאן בפרהסיא לבני מישן הבאים
 כאן אם רוצה לא יקבלם :
**אין מחללין על מעות של כאן והן
 בבבל.** אין מחללין מעשר שני על
 מעות של כאן ירושלים והמעות
 והבעלים בבבל הואיל ואינן
 יוצאות מיד במקום שהן שם
 דבעינן מצוי בידך וליכא ולא על
 של בבל והן בכאן בירושלים
 והפירות לא שני לן כל היכא
 דאיתנהו יכול לחללין והן חוץ
 לירושלים קתני מיהת אין מחללין
 על המעות של כאן והן בבבל אלמא
 אע"ג דאית ליה אורחא למישן כגון
 הכא דסופו לעלות כאן ולהוציאן
 ואפ"ה לא קרי להו מעות
 היוצאות :
מקפידות זו על זו. יתר מדאי
 דבחשי ובדקי הלכך מסוכנות הן
 של בבל במלכות ירושלים
 דמקפדת ובחשי טפי :
למאי חזי. הא לא מצי לאמטויינהו
 להכא :
והתניא התקינן כו. ואמאי תני
 לעיל ולא על של בבל והן כאן :

איתמר:
 המלוה את חבירו על המטבע, ונפסלה המטבע,
רב אמר:
 נותן לו מטבע היוצא באותה שעה.
ושמואל אמר:
 יכול לומר לו לך הוציא במישן.
אמר רב נחמן:
 מסתברא מילתיה דשמואל, דאית ליה אורחא למיזיל למישן,
 אבל לית ליה אורחא - לא.
איתביה רבא לרב נחמן:
**"אין מחללין על המעות שאינם יוצאות,
 כיצד?"**
היו לו מעות כוזביות, ירושלמיות, או של מלכים הראשונים - אין מחללין."
הא של אחרונים, דומיא דראשונים, מחללין!
אמר ליה:
 הכא במאי עסקינן: בשאין מלכיות מקפידות זו על זו.
אלא, כי אמר שמואל, בשמלכיות מקפידות זו על זו,
היכי מצי ממטי להו!
דממטי לה על ידי הדחק,
דלא בחשי, ואי משכחי קפדי.
תא שמע:
**"אין מחללין על מעות של כאן והן בבבל,
 ושל בבבל והן כאן,
 של בבבל והן בבבל - מחללין."**
קתני מיהת: "אין מחללין על מעות של כאן והן בבבל", אף על גב דסופו למיסק להתם!
הכא במאי עסקינן:
בשמלכיות מקפידות זו על זו.
אי הכי,
של בבבל והן בבבל למאי חזו!
חזו דזבין בהו בהמה ומסיק לירושלים.
והתניא:
"התקינן שיהו המעות יוצאות בירושלים מפני כך!"
אמר רבי זירא,
לא קשיא:
כאן - בזמן שיד ישאל תקיפה על אומות העולם,
כאן - בזמן שיד אומות העולם תקיפה על עצמן.
תנו רבנן:
"איזהו מטבע של ירושלים?"

צז, ב

כ"י

דוד ושלמה. כתוב מצד אחד
ומצד שני כתוב ירושלים עיר
הקדש:
בחור ובתולה. יצחק ורבקה:
זקן וזקינה. אברהם ושרה:

דוד ושלמה מצד אחד,
ירושלים עיר הקודש מצד אחר.
ואיזהו מטבע של אברהם אבינו?
זקן וזקינה מצד אחד, ובחור ובתולה מצד אחר."

18. צז, ב - צח, א

רש"י

והוסיפו עליהן מהו. אליבא דרב דאומר נותן לו מטבע של אותה שעה היכא דהוסיפו עליו מאי אמר רב:
באותה שעה. בשעת פרעון:
כי תרטיא. סלע גדול במדה מחזקת רובע:
והא קזיילין פירות. לגבי מטבע זו נמצא שמשכתר זה בתוספת ואינה דומה לראשונים והוי רבית:
מחמת תרעא. שבאו גשמים ונמצאו רוב תבואות בעולם והוזלו הפירות:
לענין נסכא. אם בא להתיכן ולעשות מהן גרוטאות יש יותר מן הראשונים והוי רבית:
עבדו עובדא. באדם שהלוה את חברו על המטבע והוסיפו עליו והלכו אצל אגרדימוס סוחר ישמעאל והיה לו מן הראשונה ומן השניה ומצאו בחי' של מטבע שניה יי' מן הראשונה ונתן לו שמנה:

בְּעֵא מִיָּנִיָּה רַבָּא מְרַב חֶסְדָּא:
הַמְלִיחָה אֶת חֲבִירוֹ עַל הַמְטָבֵעַ,
וְהוֹסִיפוּ עָלָיו - מֵהוּ?

אָמַר לֵיהּ: נוֹתֵן לוֹ מְטָבֵעַ הַיּוֹצֵא בְּאוֹתָהּ שְׁעָה.

אָמַר לֵיהּ: וְאִפְּלוּ כִּי נִפְיָא?

אָמַר לֵיהּ: אִין.

אָמַר לֵיהּ: אִפְּלוּ כִּי תִרְטִיָּא?

אָמַר לֵיהּ: אִין.

וְהָא קָא זִיילִין פִּירֵי!

אָמַר רַב אֲשִׁי:

קְזִינֵן.

אִי מְחַמֵּת טִיבְעָא זֵיל - מְנַכְיֵן לֵיהּ
צח, א וְאִי מְחַמֵּת תִּרְעָא זֵיל - לָא מְנַכְיֵן לֵיהּ.

וְהָא קָא שְׂבַח לְעֵנִין נִסְכָּא!

אָלָא, כִּי הָא דְרַב פִּפְא וְרַב הוּנָא בְּרִיָּה דְרַב יְהוֹשֻׁעַ עֲבָדֵי עוֹבְדָא בְּזוּזֵי דְאֶגְרָדְמִים טִייעָא עַד עֲשָׂרָה בְּתַמְ

19. צח, א

רס"י

אמר רבה. גרסינן בכולהו: **הזורק מטבע של חברו בים**.
 אע"ג שאין יכול ליטלו: **פטור**.
 כדמפרש ואזיל דלא שקליה בידיה אלא דאדייה שהיתה ביד בעלים והכהו זה תחת ידו וניתזה לים הואיל וצוללים הן וקא חזו ליה אמר ליה הא מנח קמך ואינה אבודה ואי משום דבעי למיתב זוזא לבר אמוראה למישט ולמישקליה גרמא הוא שגורם להפסידו אותו שזכר וגרמא בנזקין פטור:
אבל עכורין. בשעת התזה דהוה ליה מעשה בידיים אבוד הוא ואין זה גורם אלא ממש דהא ממש התיזו:
היה לו מעות בקיסטרא. מקום והוא רחוק מאד ויש בו סכנת דרכים ואין שיירות מצויות שם:
אין מחללין. אלמא אבוד חשיב ליה בים הגדול:
השף. אשפריייר בלע"ז שפחת את הצורה:
בקורנסא. מרטייל בלע"ז:
וטרשיה. עשאן כאבן חלקה לשון טרשים:
בשופינא. לימ"א בלע"ז של נפחים:
חסורי חסריה. וממש הוא ולא גרמא טעמא דרבה בכולהו משום גרמא בנזקין הוא ופטור:
על אזנו וחרשו. אלמא אף על גב דלא חסריה כיון דעשה מעשה בגופו לאו גרמא קחשיב ליה אלא ממש והכא נמי כיון דמחייה בקורנסיה ופחתייה ועל ככה חסרו דמים מעשה הוא:
רבה לטעמיה. הלכך גבי עבד נמי חסרון הוא [וכנגד אזנו פטור משום דבהכי לא הוי ליה למיחש והאי ודאי גרמא הוא]:

אמר רבה:

הזורק מטבע של חברו לים הגדול - פטור.

מאי טעמא?

אמר: הא מנח קמך, אי בעית שקליה.

והני מילי בצוללין דקא חזי ליה, אבל עכורין דלא קחזי ליה - לא.

והני מילי דאדייה אדוניי,

אבל שקליה בידיה - מיגזל גזליה, השכה בעי מייעבד.

מתלב רבא:

"אין מחללין על מעות שאינן ברשותו,

ביצד?

היו לו מעות בקסטרא או בהר המלך, או שנפול ביסו לים הגדול - אין מחללין!"

אמר רבה:

שאני לענין מעשר, דבעינן מצוי בידך,

דרכתמנא אמר: **"וצרת הכסף בינך"**²⁸² (דברים יד, כה) וליכא.

ואמר רבה:

השף מטבע של חברו - פטור.

מאי טעמא?

דקא לא עבד ולא מירי.

והני מילי: דמחייה בקורנסא וטרשיה,

אבל שייפא בשופינא - חסורי חסריה.

מתלב רבא:

"הבהו: על עינו וסמאה,

על אזנו וחרשו - עבד יוצא בהן לחירות.

בנגד עינו ואינו רואה,

בנגד אזנו ואינו שומע - אין עבד יוצא בהן לחירות!"

רבה לטעמיה,

דאמר רבה:

חרשו לאביו - נהרג,

שאי אפשר לחרישה בלא חבורה, דטפתא דדמא נפלת ליה באוניה.

20. צח, א

רפ"י

הצורם. אשקרניי"ר בלע"ז פוגם:
במי חטאת. שקל כנגדן משקולות ופרה וכל מעשיה נפסלים במלאכה:
מנא ידעינן. מאי הוי כתיב ביה ומאי בעי למיתבי ולא אצטרך ליה למימר דפטור:
במאמינו. בעל השטר לשורף בכל מה שאומר שכך היה כתוב ביה ואפי"ה פטור:
דר"ש. בפרק מרובה (לעיל דף עד:) גבי קדשים שחייב באחריותו כו':
במועד. בזמן ביעורו בוי' שעות ודכוותה בפסחים (דף י:.) לא בדק בתוך המועד יבדוק לאחר המועד:
לר"ש חייב. האי ששרפו שלם לגזלן דמיהם דדבר הגורם לממון הוא שאם היה בעין היה מחזירו גזלן לבעליו ופטור דתנן לעיל (דף צו:.) גזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך ועכשיו שאין בעין יחזיר דמים לבעליו ובחמץ בפסח הוא דאמרינן הכי משום דעיקרו כלומר בתחלתו ממון הוי ועכשיו אפי"ה שאינו שוה לכלום גורם לממון הוא אבל בשטרי דמעולם לא היה גופו ממון מי שמעת ליה:
מאן דדאין דינא דגרמי. ר"מ היא (בהגוזל בתרא) [לקמן] (דף ק:).
מגבי ליה. מן השורף כל השטר שהרי גרמו להפסיד:
ואכפייה רפרם לרב אשי. ששרף שטר חברו בילדותו:
ואגבי מיניה. גוביינא מעליא כל מה שכתוב בשטר:
כי כשורא לצלמא. פרעון גמור מן העידית כקורה זו הנבחרת משאר קורות לתקן בה צורה ודיוקנאות:

ואמר רבה:
 הצורם אוזן פרתו של חברו - פטור.

מאי טעמא?

פרה כדקיימא קיימא, לא עבד ולא מידי, וכולהו שוורים לאו לגבי מזבח קיימי.

מתלב רבא:

"העושה מלאכה במי חטאת, בפרת חטאת - פטור מדיני אדם, וחייב בדיני שמים".

"מלאכה" הוא דלא מינכר היזיקה,

אבל צורם דמינכר היזיקה, הכי נמי דמחייב בדיני אדם!

אמרי: הוא הדין דאפילו צורם פטור,

והא קא משמע לן: דאפילו מלאכה דלא מינכר היזיקה חייב בדיני שמים.

ואמר רבה:

השורף שטרו של חברו - פטור,

דאמר ליה: נירא קלאי מינך.

מתקיף לה רמי בר חמא:

היכי דמי?

צח, ב אי דאיכא סהדי דידיעי מאי הוה בשטרא - ליכתבו ליה שטרא מעליא!

ואי דליכא סהדי - אנו מנא ידעינו?!

אמר רבא:

תהא במאמינו.

אמר רב דימי בר חנינא:

הא דרבה, מחלוקת רבי שמעון ורבנן היא.

לרבי שמעון דאמר: דבר הגורם לממון כממון דמי מחייב,

לרבנן דאמרי: דבר הגורם לממון לאו כממון דמי לא מחייב.

מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע:

אימר דשמעת ליה לרבי שמעון דבר הגורם לממון כממון דמי בדבר שעיקרו ממון, כדרבה,

דאמר רבה: גזל חמץ לפני הפסח, ובא אחר ושרפו במועד - פטור,

שהכל מצויים עליו לבערו.

לאחר הפסח מחלוקת רבי שמעון ורבנן,

לרבי שמעון דאמר: דבר הגורם לממון כממון דמי - חייב,

לרבנן דאמרי: דבר הגורם לממון לאו כממון דמי - פטור,

בדבר שאין עיקרו ממון מי אמרינו?!

אמר אמרי:

מאן דדאין דינא דגרמי - מגבי ביה דמי שטרא מעליא,

ומאן דלא דאין דינא דגרמי - מגבי ביה דמי נירא בעלמא.

הוה עובדא וכפייה רפרם לרב אשי,

ואגבי ביה כי כשורא לצלמא.

21. צח, ב

רש"י

שור שהמית. את האדם ומכרו עד שלא נגמר דינו: **מכור.** ולא יסקל דבעינן מיתה והעמדה בדין שיהא שוין כאחד בפרק שור שנגח ד' וה': **החזירו שומר לבעליו מוחזר.** ופטור שומר: **דכ"ע אומרים באיסורי הנאה כו'. ומתניתין דחמץ בפסח אפי' לרבנן:** **דאם כן.** דלרבנן אין אומרים אדמפליג בשור לגבי שומר ליפלו נמי לגבי גזל חמץ ועבר עליו הפסח אבל הכא בשור שהמית הוא דאמר אין מוחזר משום דאמר ליה האי איסור הנאה לאו איסור דאתי עליה ממילא הוא כגון חמץ בפסח אלא את קטלתיה בידיים שהבאתו לבי"ד דאי הוה גבאי אנא מעריקנא ליה לאגמא כו' אבל סיפא דמתניתין ודאי רבי יעקב היא ולא רבנן דקתני או שהיתה יוצאה ליסקל אומר לו הרי שלך לפניך: **אשכחיה רב חסדא כו'. רב חסדא** מהדר אמתני' דניהוי בה פלוגתא אחמץ בפסח לאוקמא למילתיה דטעמא דרבנן משום דאין אומרים באיסורי הנאה הרי שלך לפניך:

"חמץ ועבר עליו הפסח ... אומר לו: הרי שלך לפניך".

מאן תנא: אומרין באיסורי הנאה "הרי שלך לפניך"?

אמר רב חסדא: רבי יעקב היא.

דתנא:

"שור שהמית:

עד שלא נגמר דינו -

מכור - מכור,

הקדישו - מוקדש,

שחטו - בשור מותר,

החזירו שומר לבעליו - מוחזר.

משנגמר דינו -

מכרו - אינו מכור,

הקדישו - אינו מוקדש,

שחטו - בשור אסור,

החזירו שומר לבעליו - אינו מוחזר.

רבי יעקב אומר:

אף משנגמר דינו -

החזירו שומר לבעליו - מוחזר".

מאי לאו בהא קמיפלגי:

רבי יעקב סבר: אומרין באיסורי הנאה: "הרי שלך לפניך",

ורבנן סברי: אין אומרין באיסורי הנאה: "הרי שלך לפניך".

אמר ליה רבה:

לא,

דכולי עלמא אומרין באיסורי הנאה: "הרי שלך לפניך",

דאם כן נפלגו בחמץ בפסח.

אלא אמר רבה:

הכא בגומרין דינו של שור שלא בפניו קא מיפלגי,

רבנן סברי: אין גומרין דינו של שור שלא בפניו,

דאמר ליה: אי אייתייתיה ניהליה הוה מעריקנא ליה לאגמא.

השתא מסרתיה ביד מאן דלא מצינא לאישתעווי דינא בהדיה.

ורבי יעקב סבר: גומרין דינו של שור שלא בפניו,

דאמר ליה: מאי עבדי ליה? סוף סוף הוה גמרי ליה דינא שלא בפניו.

אשכחיה רב חסדא, לרבה בר שמואל,

אמר ליה: תנית מידי באיסורי הנאה?

אמר ליה: אין,

תנינא:

"והשיב את הגולה"²⁸³ (ויקרא ה, כג),

מה תלמוד לומר: "אשר גזל"?

יחזיר בעין שגזל,

מבאן אפרו: גזל מטבע ונפסל,

פירות והרקיבו,

²⁸³ וזוהי מי יחטא ואשם והשיב את הגולה אשר גזל או את העשק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד אתו או את האבדה אשר מצא

כ"י

אי משכחת להו. לבני הישיבה :
לא תימא להו ולא מידי. משום
דחדו דמשכחי תיובתא למילתי :

יין והחמין,
תרומה ונטמאת,
חמץ ועבר עליו הפסח,
בהמה ונעבדה בה עבירה,
ושור עד שלא נגמר דינו - אומר לו: "הרי שלך לפניך".

מאן שמעת ליה דאמר: עד שלא נגמר דינו - אין,
משננמר דינו - לא?
רבנן,

וקתני: "חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו: "הרי שלך לפניך".

אמר ליה:

אי משכחת להו לא תימא להו ולא מידי.

22. צח, ב

"פירות והרקיבו אומר לו: "הרי שלך לפניך".

והתנן:

"פירות והרקיבו - משלם בשעת הגזילה!"

אמר רב פפא:

כאן - שהרקיבו כולו,

כאן - שהרקיבו מקצתו.

23. צח, ב

רס"י

שידה. ארגו של עגלה העשויה למרכב נשים :
והקדיחו יורה. נתקלקל הצבע מעצמו :
לאחר נפילה. לאחר שקלט הצבע ונעשה שבח בצמר :

משנה

נתן לאומניו לתקו וקלקלו - חייבין לשלם.
נתן לחרש שידה תיבה ומגדל לתקו וקלקל - חייב לשלם.
והבנאי שקיבל עליו לסתור את הכותל, ושיבד האבנים או שהזיקו - חייב לשלם.
היה סותר מצד זה ונפל מצד אחר - פטור,
אם מחמת המכה - חייב.

גמרא

אמר רב אסי:

לא שנו אלא:

שנתן לחרש שידה תיבה ומגדל לנעץ בהן מסמר, ונעץ בהן מסמר ושיבדן.
 אבל נתן לחרש עצים לעשות שידה תיבה ומגדל, ועשה מהן שידה תיבה ומגדל ושיבדן - פטור.

מאי טעמא?

אומן קונה בשבח כלי.

תנן:

"נתן לאומניו וקלקלו - חייבין לשלם."

מאי לאו דיהיב להו עצים!

לא, שידה תיבה ומגדל.

הא מדקתני סיפא: **"שידה תיבה ומגדל"**, מכלל דרישא עצים!

אמרי: פרושי קא מפרש לה.

כיצד?

נתן לאומניו לתקו וקלקלו חייבין לשלם?

כגון שנתן לחרש שידה תיבה ומגדל.

והכי נמי מסתברא:

"ביצד" קתני.

דאי סלקא דעתך: רישא עצים,

השתא אשמעינן עצים חייבין לשלם, ולא אמרינן: אומן קונה בשבח כלים,

שידה תיבה ומגדל מבועיא!?

אי משום הא - לא איריא! תנא סיפא לגלויי רישא,

שלא תאמר רישא שידה תיבה ומגדל, אבל עצים לא,

תנא סיפא: שידה תיבה ומגדל, מכלל דרישא עצים, ואפילו הכי חייב לשלם.

לימא מסייע ליה:

"הנותן צמר לצבע,

צטא, והקדיחו יורה - נותן לו דמי צמרו" (בבא קמא ק:).

"דמי צמרו" - אין,

דמי צמרו ושכחו - לא.

לאו שהקדיחו לאחר נפילה, דאיכא שבחא,

ושמע מינה: אומן קונה בשבח כלי.

אמר שמואל:

הכא במאי עסקינן:

כגון שהקדיחו בשעת נפילה, דליכא שבחא.

רש"י

לימא שמואל לית ליה דרב
אסי. הואיל ומהדר לאוקמי
 בהכי מתניתין ומהשתא לא
 עבדינן כרב אסי דהא קיימא לן
 כשמואל בדיני:

אמר לך. הא מתניתין דמשמע
 דאי הקדיח לאחר נפילה יהיב
 ליה נמי דמי שבחיה כגון שצמר
 וסמנין דבעל הבית דהא ליכא
 למימר אומן קונה בשבח כלי
 דסמנין הוא דמשבחי ליה וצבע
 שכיר בעלמא הוא ודאי אומן
 שהסמנין שלו קונה בשבח כלי
 ואין משלם אלא דמי צמרו:

דחויי מדחי ליה. כלומר
 ממתניתין לא תסייעיה ולא
 משום דנשמע מינה דשמואל
 פליג אדרב אסי:

אמאי עובר. הא זבוני קא מזבן
 ליה ניהליה ולא שכירות היא:
בגדא דסרבלא. פלוקייג
 בגדים:

לבטושי. פלארא"ש בלע"ז
 ושכרו לדרכה והתנה עמו סכום
 הדריכות כל דריכה במעה
 דשכיר יום הוא ולא קבלן
 דליקני בשבחא:

ולמאי דסליק אדעתא מעיקרא
דלא אגריה למנין בטשי.
 וקבלנות הוא וקתני עובר:

מסייע ליה לרב ששת. לא
 גרסינן נימא:

נימא פליגא דרב ששת אדרב
אסי. דמדקאמר עובר קסבר
 אין אומן קונה בשבח כלי ולא
 זביניי נינהו וכיון דלא קני
 בשבחא היכא דנתן לו עצים
 לעשות מהן תיבה ועשאה
 ושיברה משלם תיבה:

בשליחא דאיגרתא. דקבלנות
 היא שלא שכרו ליום אלא
 להוליך לו אגרת למקום פלוני
 בההיא קאמר רב ששת דעובר
 דליכא שבחא דליקני:

עשה לי שירין. צמידין משלי
 אקדש לך בשכר פעולתך:

אבל הקדיחו לאחר נפילה מאי?
 נותן לו דמי צמרו ושבחו.
 לימא שמואל לית ליה דרב אסי?

אמר לך שמואל:

הכא במאי עסקינן:

כגון דצמר וסמנין דבעל הבית,
 וצבע אגר ודיה הוא דשקיל.

אי הכי, "נותן לו דמי צמרו וסמנין" מיבעי ליה!

אלא, שמואל דחויי קא מדחי ליה.

תא שמע:

"הנותן טליתו לאומן, גמרו והודיעו,

אפילו מבאן, ועד עשרה ימים - אינו עובר עליו משום: "לא תלין"²⁸⁴ (ויקרא יט, יג),
 נתנה לו בחצי היום - בין ששקעה עליו החמה עובר עליו משום "בל תלין".
 ואי סלקא דעתך: אומן קונה בשבח כלי - אמאי עובר משום "בל תלין"!

אמר רב מרי בריה דרב פהנא:

בגדא דסרבלא דליכא שבחא.

סוף סוף למאי יהבה נהליה? לרכובי, כיון דרפכיה היינו שבחא!

לא, צריכא דאגריה לביטושי,

ביטשא ביטשא במעתא,

דהיינו שכירות.

ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דלא אגריה לביטושי,
 מסייע ליה לרב ששת.

דבעו מיניה מרב ששת:

קבלנות עובר עליו משום "בל תלין" או אינו עובר?

ואמר להו רב ששת:

עובר.

לימא דרב ששת פליגא אדרב אסי?

אמר שמואל בר אחא:

בשליחא דאיגרתא.

לימא פתנאי.

"עשה לי שירים, נזמין וטבעות ואקדש לך",

כיון שעשאן - מקודשת,

דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים:

אינה מקודשת עד שיגיע ממון לידה".

²⁸⁴ לא תעשק את רעה ולא תגול לא תלין פעלת שכיר אתה עד בקר

רש"י

ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף. כיון שעלה שכרו לפרוטה נתחייבה לו מיד פרוטה והויא ליה מלוה גבה ואי לאו דאומן קונה בשבח כלי משום שכירות לא לימא ר"מ דתתקדש דהמקדש במלוה אינה מקודשת דמלוה להוצאה ניתנה ואינה בעין אלא משום דקסבר אומן קונה בשבח כלי וכי יהיב לה ניהליה מקדשה בשבחא דאית ליה בגוויה אף על פי שלא נתן לה ממון אחר ורבנן סברי לא קני ואינה מקודשת עד שיגיע ממון אחר לידה:

אינה לשכירות אלא לבסוף. כי מהדר להו ניהלה הלכך לאו מלוה הוא:

רבא אמר דכ"ע כו'. וכי"ע אין אומן קונה בשבח כלי ה"ג: **מלוה ופרוטה.** כי יהיב לה פרוטה מדידה:

דעתה אפרוטה. ומיקדשא להכי נקט פרוטה דקדושי אשה דיו להו בכך:

בשכר שעשיתי עמך. התקדש לי:

אינה מקודשת. הואיל וכבר החזירו לה והוא מלוה גבה:

בשכר שאעשה עמך מקודשת. דאינה לשכירות אלא לבסוף וכי מהדר להו ניהלה מיקדשא ליה בשכרו:

בשכר שאעשה עמך אינה מקודשת. דקסבר ר' נתן ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף וכל פרוטה ופרוטה הוה ליה מלוה: **וכל שכן שעשיתי.** דמיום שהחזירו לה נזקף שכרו עליה במלוה:

ואם הוסיף כו' מקודשת. דקסבר מלוה ופרוטה דעתה אפרוטה ואילו לרבי נתן אע"ג דהוסיף לה אינה מקודשת דדעתה אמלוה:

מאי "ממון"?

אילימא: אותו ממון,

מכלל דרבי מאיר סבר אותו ממון לא?

אלא במאי מקדשא?

אלא פשיטא מאי "ממון"? ממון אחר.

וסבריה דכולי עלמא ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף.

ודכולי עלמא המקדש במלוה אינה מקודשת,

מאי לאו באומן קונה בשבח כלי קמיפלגי,

רבי מאיר סבר: אומן קונה בשבח כלי,

ורבנן סברי: אין אומן קונה בשבח כלי.

לא,

דכולי עלמא:

אין אומן קונה בשבח כלי, אלא הכא בישנה לשכירות מתחילה ועד סוף קא מיפלגי,

רבי מאיר סבר: אין לשכירות אלא לבסוף.

ורבנן סברי: יש לשכירות מתחילה ועד סוף.

ואי בעית אימא:

דכולי עלמא ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, והכא במקדש במלוה קמיפלגי:

רבי מאיר סבר: המקדש במלוה מקודשת,

ורבנן סברי: המקדש במלוה אינה מקודשת.

צט"ב רבא אמר:

דכולי עלמא ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף,

ודכולי עלמא: המקדש במלוה אינה מקודשת,

ודכולי עלמא: אין אומן קונה בשבח כלי.

אלא הכא במאי עסקינן:

כגון שהוסיף לה נופך משלו,

רבי מאיר סבר: מלוה ופרוטה, דעתה אפרוטה.

ורבנן סברי: מלוה ופרוטה דעתה אמלוה.

ובפלוגתא דהני תנאי,

דתנאי:

"בשכר שעשיתי עמך" - אינה מקודשת,

"בשכר שאעשה עמך" - מקודשת.

רבי נתן אומר:

"בשכר שאעשה עמך" - אינה מקודשת, וכל שכן: "בשכר שעשיתי עמך".

ורבי יהודה הנשיא אומר:

באמת אמר: בין "בשכר שעשיתי עמך" ובין "בשכר שאעשה עמך" - אינה מקודשת.

ואם הוסיף לה נופך משלו - מקודשת."

מאי איכא²⁸⁵ בין תנא קמא לרבי נתן?

איכא בינייהו:

שכירות.

בין רבי נתן לרבי יהודה הנשיא איכא בינייהו:

מלוה ופרוטה.

²⁸⁵ במהדורת וילנא מילים אלו בסוגרים (מאי איכא). המהרש"ל מוחק ויש המקיימים את הגירסה.

24. צט, ב

רס"י

טבח אומן שקלקל חייב. וכ"ש הדיוט דלא היה לו לשוחטה הואיל ואינו בקי:

דקעביד בשכר. דמזיק חייב באונסין דאדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד מדקרי ליה מזיק לחייבו באונס ש"מ באותו שכר קאמר וקמ"ל דפושע הוא דלא חשיב ליה אונס אלא פשיעה דהוה ליה למירמיה אנפשיה שמא תפרכס הבהמה ויזהר בה: **אומן פטור**. דאנוס הוא:

לעבר מוחך. כמו מים עכורים: **קא מותיב ליה**. הא מילתא:

התם בקראי פליגי. וגזירת הכתוב הוא בפי שור שנגח ארבעה וחמשה:

בידים קלאו מיניה. שנתכוון לשנות:

אמר שמואל:

טבח אומן שקלקל - חייב לשלם.

מזיק הוא,

פושע הוא,

נעשה כאומר לו: "שחוט לי מכאן" ושחט לו מכאן.

למה ליה למימר "מזיק הוא, פושע הוא"?

אי אמר "מזיק הוא" - הוה אמינא: הני מילי היכא דקא עביד בשכר, אבל היכא דקא עביד בחנם לא, קא משמע לן: פושע הוא.

איתיביה רב חמא בר גוריא לשמואל:

"הנותן בהמה לטבח וניבלה,

אומן - פטור,

הדיוט - חייב.

ואם נותן שכר - בין הדיוט בין אומן - חייב!

אמר ליה:

לעפר מוחך!

אתא ההוא מרבנן קא מותיב ליה,

אמר ליה: השתא שקלת מאי דשקל חברך!

קאמינא לכו אנא רבי מאיר, וקאמריהו לי רבנן?!

אמאי לא דייקת מילי!

שאני אומר: מזיק הוא, פושע הוא, נעשה כאומר לו שחוט לי מכאן ושחט לו מכאן.

מאן אית ליה האי סברא?

רבי מאיר,

דאמר: מבעי ליה למירמי אנפשיה.

הי רבי מאיר?

אילימא: הא רבי מאיר (קל"ן סימן):

דתנן:

"קשרו בעליו במוסירה ונעל בפניו פראוי, ויצא והזיק,

בין תם, בין מועד - חייב,

דברי רבי מאיר" (בבא קמא מה:).

התם בקראי פליגי!

אלא הא רבי מאיר:

דתנן:

"לצבוע לו אדום וצבעו שחור,

שחור וצבעו אדום,

רבי מאיר אומר:

נותן לו דמי צמרו" (בבא קמא ק:).

התם בידיים קלאו מיניה!

אלא הא רבי מאיר:

דתנן:

"נשברה כדו ולא סילקה,

נפלה גמלו ולא העמידה,

רבי מאיר אומר:

חייב בנזקו,

וחכמים אומרים:

פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים,"

וקיימא לן: דנתקל פושע הוא פליגי.

25. צט, ב

רפ"י

לטחון. אדם הממונה על כך ועליו ללותתן במים וכותשן במכתשת להסיר הקליפה החיצונה כדי שתהא סולת נקיה:

סובין. גסין ממורסן:

ניפולי. נשבר ונופל כשאוחזין אותו:

כנושא שכר. אף זה חייב כנושא שכר ואף על פי שאין נושא אלמא פשיעה היא ולא אונס גבי שומר חנם נמי חייב:

מגרומתא. שחט מתוך אחת הטבעות והגרים חוץ בין טבעת לטבעת ושייר מלא החוט על פני רובה ורבי יוסי ברבי יהודה מכשר ליה במלא החוט על פני רובה ורבנן בעו על פני כולה בהכל שוחטין (חולין דף יח.):

בההוא גברא. בעל הבהמה:

לכשיצא כו'.¹ בדיין קמיירי בסנהדרין:

דלא אכלך ספק איסורא. דמספקא ליה הלכתא כמאן אי כרבנן דאסרי אי כרבי יוסי ברבי יהודה דמכשר:

ומנעד מספק גזילה. דאי כשרה היא הוי טבח פטור:

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: טבח אומן שקלקל - חייב, ואפילו הוא אומן כטבחי ציפורי.

ומי אמר רבי יוחנן הכי?!

והאמר רבה בר בר חנה:

עובדא הוה קמיה דרבי יוחנן בכנישתא דמעון, ואמר ליה: זיל אייתי ראיה דממחית לתרנגולים ואפטרך!

לא קשיא:

כאן - בחנם,

כאן - בשכר.

כי הא דאמר רבי זירא:

הרוצה שיתחייב לו טבח יקדים לו דינר.

מיתבי:

"המוליך חטים לטחון, ולא לתתו ועשאן סובין או מודסן, קמח לנחתום ועשאן פת ניפולין, בהמה לטבח וניבלה - חייב, מפני שהוא כנושא שכר!"

אימא: מפני שהוא נושא שכר.

ההוא מגרומתא, דאתאי לקמיה דרב, טרפיה, ופטריה טבח מלשלומי דמי. פגעו ביה רב כהנא ורב אסי בההוא גברא, אמרו ליה: עביד בך רב תרתי.

מאי "תרתי"?

אילימא: תרתי לגריעותא,

דאיבעי ליה לאכשורי כרבי יוסי ברבי יהודה, וטרפה כרבנן.

ואי נמי כרבנן, דאיבעי ליה חייבא לטבחא, ומי שרי למימר כי האי גונא?!

והתניא:

"לכשיצא, לא יאמר: אני מזכה וחבירי מחייבין, אבל מה אעשה שחבירי רבו עלי, ועל זה נאמר: **"הולך רכיל מגלה סוד"**²⁸⁶ (משלי יא, ג)!"

אלא תרתי למעליותא:

דלא אוכלך ספק איסורא,

ומנעד מספק גזילה.

26. צט, ב - ק, א

רש"י

המראה דינר. לדעת אם טוב הוא ויקבלנו מחבירו:
דנכי ואיסור. שולחנין אומנין היו:
טעו בסיכתא חדתי. שנפסל המטבע והעמידו צורה אחרת ועדיין לא היו בקיאים בה:
סיכתא. קוייץ בלע"ז:
רב. שומר גנזיו של רבי חייא דודו הוה:
דין עסק ביש. סחורה רעה היא שעל עסקי חנם אני מפסיד שלא היה לי לראותה:
בית חיהם. תלמוד תורה:
ביקור חולים וקבורה. פרכינן באלו מצואות היינו גמילות חסדים ומוקי לה ביקור חולים בבן גילו ונוטל אחד מששים בחליו וקבורה בזקן ואינו לפי כבודו ואפילו הכי חייב:

איתמר:

הפראא דיןר לשולחני, ונמצא רע.

תני חדא: "אומן - פטור,

הדיוט - חייב".

ותניא אידך: "בין אומן בין הדיוט - חייב!"

אמר רב פפא:

כי תניא "אומן פטור" - כגון: דנכו ואיסור, דלא צריכי למיגמר פלל.

אלא במאי טעו?

טעו בסיכתא חדתא,

דהיא שעתא דנפק מתותי סיכתא.

ההיא איתתא דאחזיא דינרא לרבי חייא,

אמר לה: מעליא הוא.

למחר אתאי לקמיה ואמרה ליה: אחזיתיה ואמרו לי בישא הוא, ולא קא נפיק לי.

אמר ליה לרב: זיל חלפיה ניהלה, וכתוב אפנקסי: "דין עסק ביש".

ומאי שנא דנכו ואיסור דפטירי?

משום דלא צריכי למיגמר?

רבי חייא נמי לאו למיגמר קא בעי!

רבי חייא לפנים משורת הדין הוא דעבד.

כדתני רב יוסף:

"והודעת להם"²⁸⁷ (שמות יח, כ) זה ^ בית חיהם,

"את הדרך" - זו גמילות חסדים,

"ילכו" - זו ביקור חולים,

"בה" - זו קבורה,

"את המעשה" - זה הדין,

"אשר יעשו" - זו לפנים משורת הדין".

קא

27. ק, א-ב

רש"י

שנשא ונתן ביד. וזיכה את החייב שהיה לו משכון למלוה ממנו ונטל דיין למשכון והחזירו ללוה וחייב את הזכאי נטל ביד ממון מן הנתבע ושילם לתובע וטימא את הטהור נטל שרץ בידים וזרקו עליה לטמאו ודאי להחזיק דבריו וטיהר את הטמא נטל הדיין לפירות טמאים וערבן עם שאר פירות האיש השואלו והוה ליה עושה מעשה בידים ומזיק והכי מפרש בסנהדרין בפרק אחד דיני ממונות (דף לג.):

קידש. אסר את התבואה:

מחיצת הכרם. קיימא לן היה גדר בנתיים זה סומך זרעים לגדר מכאן וזה סומך גפנים לגדר מכאן בלא יחפור (בי"ב דף כו.):

גדור. שלא יוסיף התבואה אחד ממאתים בעוד המחיצה פרוצה ותאסר:

נתייאש ולא גדרה. ובתוך כך הוציא הזרע אחד מן המאתים שהיו בה בהיתר:

הרי זה קידש. ואין בטל אלא באחד ומאתים וכאן יש קצ"ט מן ההיתר וחד באיסור:

ריש לקיש אחוי ליה דינרא לרבי אלעזר. אָמַר: מַעֲלִיא הוּא.

אָמַר לִיה: חוּזֵי דְעֵלְךָ קָא סְמְכִינָא.

אָמַר לִיה: כִּי סְמַכְתָּ עָלַי מַאי לְמִמְרָא?

דְּאִי מִשְׁתַּכַּח בִּישָׂא בְּעֵינָא לְאִיחְלוּפֵי לָךְ?

וְהָא אֶת הוּא דְאַמְרַת רַבִּי מְאִיר הוּא, דְּדָאִין דִּינָא דְגַרְמִי.

מַאי לָאו רַבִּי מְאִיר וְלֹא סְבִירָא לָן כְּוֹתִיָּה!

אָמַר לִיה: לֹא,

רַבִּי מְאִיר, וְסְבִירָא לָן כְּוֹתִיָּה.

הִי רַבִּי מְאִיר?

אִילִימָא רַבִּי מְאִיר (ד' ל' מ' פ' סִימָן²⁸⁸):

דִּתְנִן:

"דָּן אֶת הַדִּין,

זִיכָּה אֶת הַחַיִּיב,

חַיִּיב אֶת הַזָּכָאִי,

טִימָא אֶת הַטְּהוֹר,

טִיהַר אֶת הַטְּמֵא - מַה שְׁעָשָׂה עֲשׂוּי,

יִשְׁלַם מִבֵּיתוֹ" (בכורות כח:).

הָא אֵיתְמַר עֲלָהּ:

"אָמַר רַבִּי אֵילְעָא אָמַר רַב:

וְהוּא שְׁנַטְל וְנָתַן בְּיַד!

אֲלֹא הָא רַבִּי מְאִיר,

דִּתְנִן:

"לְצַבּוּעַ לוֹ אָדוּם וְצַבְעוֹ שְׁחוֹר,

שְׁחוֹר וְצַבְעוֹ אָדוּם

רַבִּי מְאִיר אוֹמַר:

נֹתֵן לוֹ דְּמֵי צִמְרוֹ" (בבא קמא ק:).

הֲתָם קָא עֲבִיד בְּיָדִים!

אֲלֹא הָא רַבִּי מְאִיר,

דִּתְנִן:

"הַמְּסַכֵּךְ גַּפְנוֹ עַל גְּבִי תְּבוּאָתוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ - הֲרִי זֶה קִידֵּשׁ, וְחַיִּיב."

הֲתָם נָמִי קָא עֲבִיד בְּיָדִים!

אֲלֹא הָא רַבִּי מְאִיר,

דִּתְנִינָא:

"מְחִיצַת הַכְּרָם שְׁנַפְרָצָה,

אוֹמַר לוֹ: גְּדוֹר.

נְפָרָצָה - אוֹמַר לוֹ "גְּדוֹר",

נְתִייאֵשׁ מִמֶּנָּה וְלֹא גְּדָרָה - הֲרִי זֶה קִידֵּשׁ וְחַיִּיב בְּאַחֲרֵיוֹתוֹ."

ק,ב

²⁸⁸ דן את הדין, לצבוע לו, מסכך גפנו, מחיצת כרם שנפרצה)

28. ק, ב - קא, א

רש"י

מתני'

והקדיחו יורה. שרפתו יורה שהרתיחו יותר מדאי: **נותן לו דמי צמרו.** והכא ליכא שבחא כלל דהא נשרף לגמרי וליכא למימר אם השבח יותר: **צבעו כאור.** כמו כעור בגמי מפרש שצבעו בשירי צבע ומזיק בכוונה הוא לפיכך ידו על התחתונה דברי הכל: **ואם השבח.** שהשביח הצמר יתר על היציאה של צבע: **נותן לו.** לצבע את היציאה ולא שכר שלם ומקבל צמרו ודמי צמרו לא אמר דניתב דלקני איהו שבחא דצמר דהא בצבע שהתנה עמו צבע וליכא שנויא דנקייה:

לצבוע לו אדום כו'. קני בשנוי לר"מ ולא יהיב ליה אלא דמי צמרו אבל לא דמי שבחו או זה יתן שכרו משלם ויקח הצמר: **ר' יהודה אומר כו'.** דקניס ליה להאי דשינה להיות ידו על התחתונה ולא נתהני משבחא ואגרא נמי כוליה לא ישקול אלא יציאה ואם יציאה יתירה על השבח יתן לו את השבח שהשביח את הצמר ואם ירצה לתת את שכרו כגון שהשבח יותר על השכר יתן שכרו:

גמ'

כפרא דודי. קינח בו את היורה כלומר בשירי צבע שנשתיירו ביורה צבעו כופרא לשון קינוח כמו בליתא דפרסא למכפריה בהכל שוחטין (חולין דף ת.):

משנה

הנותן צמר לצבוע והקדיחו יורה - נותן לו דמי צמרו.
 צבעו כאור, אם השבח יתר על היציאה - נותן לו את היציאה,
 ואם היציאה יתירה על השבח - נותן לו את השבח.
 לצבוע לו אדום וצבעו שחור,
 שחור וצבעו אדום -
רבי מאיר אומר:
 נותן לו דמי צמרו.
רבי יהודה אומר:
 אם השבח יתר על היציאה - נותן לו את היציאה,
 ואם היציאה יתירה על השבח - נותן לו את השבח.

גמרא

מאי "כאור"?

אמר רב נחמן אמר רבה בר בר חנה:
 כלבוס.

מאי "כלבוס"?

אמר רבה בר שמואל:

קא, א כפרא דודי.

29. קא, א

רס"י

נותן לו דמי עציו. דקנינהו
 בשינוי אבל נתן עצים כו' דלא
 שינה ולא קני ידו על התחתונה:
 יש שבח כו'. כלומר חזותא
 מילתא היא או לאו מילתא:

תנו רבנן:

"הנותן עצים לחרש,
 לעשות מהו כסא ועשה מהו ספסל,
 ספסל ועשה מהו כסא

רבי מאיר אומר:

נותן לו דמי עציו.

רבי יהודה אומר:

אם השבח יתר על היציאה - נותן לו את היציאה,
 ואם היציאה יתירה על השבח - נותן לו את השבח.

ומודה רבי מאיר:

אם נתן עצים לחרש,

לעשות מהו כסא נאה ועשה מהו כסא בעור,

ספסל נאה ועשה ספסל בעור,

אם השבח יתר על היציאה - נותן לו דמי היציאה,
 ואם היציאה יתירה על השבח - נותן לו דמי השבח."

30. קא, א

רש"י

ותרנהו. שראן במים כדרכן :
וצבע בהן. צמר שלו מבעיא לן
 יש שבח סמנין על הצמר
 דחזותא מילתא היא ואמר ליה
 הב לי סמנאי דשקלתינהו כו'
 כדבעיא למימר קמן :
אמרי ואי אין שבח כו' מי מצי
אמר ליה לית לך גבאי ולא
מידי. בתמיה נהי נמי דחזותא
 לאו מילתא היא לימא ליה הב
 לי סמנאי דאפסדתינהו :
צפון. שו"ן :
וקא מהדר ליה. לצמר כשהוא
 צבוע מאי :
יש שבח סמנים על גבי צמר.
 דחזותא מילתא היא וקמהדר
 ליה צמר וקמהדר ליה סמנים
 כלומר בהך השבה דצמר
 קמהדר :
דזול ציבעא. צמר צבוע הוזל
 בעולם ואין מגיעין שבח לדמי
 סמנים ואמר ליה גזול אני
 הייתי מוכר סמנים או הייתי
 צובע בגד ועכשיו הפסדתי דהא
 לא השביחו בצמר :
א"נ דצבע בהו קופא. גזל קוף
 וסמנים וצבע את הקוף ומחזירו
 לו דלא אייקר ליה ואמרי לה
 קופה של נצרים :
כגון דצמר דחד וסמנין דחד כו'.
 ולאו לענין גזלן קבעי לה דאין
 כאן גזל :
בקליפי ערלה. קליפי אגוזים או
 שאר פירות אבל קליפת העץ לא
 דאין ערלה אלא בפירות :

איבעיא להו:

יש שבח סמנין על הצמר, או אין שבח סמנין על הצמר?

היכי דמי?

אילימא: דגזל סמנין ודקינהו ותרנהו וצבע בהן - תיפוק ליה משום דקינהו בשינוי!

לא צריכא, דגזל סמנין שרויין וצבע בהו.

מאי?

יש שבח סמנין על גבי צמר,

דאמר ליה: הב לי סמנאי דשקלתינהו,

או דלמא:

אין שבח סמנין על גבי הצמר,

דאמר ליה: לית לך גבאי ולא מידי?

אמרי: ואי אין שבח סמנין על גבי צמר, מי מצי אמר ליה לית לך גבאי ולא מידי?

נימא ליה: הב לי סמנאי דאפסדתינהו!

אלא, להך גיסא: אין שבח סמנין על גבי הצמר ובעי שלומי ליה,

או דלמא:

יש שבח סמנין על גבי צמר, ואמר ליה: הא מנחי קמך שקלינהו.

שקלינהו!?

במאי שקליה, בצפון!?

צפון - עבורי מיעבר, השבה לא עביד!

אלא,

הכא במאי עסקינן:

כגון דגזל צמר וסמנין דחד, וצבעיה לההוא צמר בהנד סמנין,

וקא מהדר ליה ניהליה הצמר,

יש שבח סמנין על גבי הצמר, וקא מהדר ליה סמנין וצמר,

או דלמא:

אין שבח סמנין על גבי צמר, וצמר מהדר ליה, סמנין לא מהדר ליה?

אמרי:

תיפוק ליה דאייקר ליה ניהליה בדמי!

לא צריכא דזל ציבעא.

ואיבעית אימא:

כגון שצבע בהו קופא.

רבינא אמר:

הכא במאי עסקינן:

כגון: דצמר דחד וסמנין דחד,

וקאיתי קוף וצבעיה לההוא צמר בהנד סמנין,

יש שבח סמנין על גבי צמר, דאמר ליה: הב לי סמנאי דגבך נינהו,

או דלמא:

אין שבח סמנין על גבי צמר, ואמר ליה: לית לך גבאי פלום?

תא שמע:

"בגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק" (ערלה ג, א).

רס"י

הנראה לעינים. מראה בעלמא
אע"פ שאין בו ממש כגון נר
וצבע:

שביעית. אסור לעשות סחורה
בפירותיה וקליפי פירות קאמר
ולא קליפי עצים דעצים אין
שביעית חלה עליהן כדלקמן
דסתם עצים להסקה ניתנו:

אלמא: חזוניתא מילתא היא!

אמר רבא:

הנאה הנראה לעינים אסרה תורה.

דתניא:

"ערלים לא יאכל"²⁸⁹ (ויקרא יט, כג) - אין לי אלא איסור אכילה.

מנין שלא יהנה ממנו,

ולא יצבע בו,

ולא ידליק בו את הנר?

תלמוד לומר: "וערלתם ערלתו את פריו ... ערלים לא יאכל" (ויקרא יט, כג) - לרבות את פולם."

תא שמע:

"בגד שצבעו בקליפי שביעית - ידלק!"

שאני התם,

דאמר קרא: "תהיה"²⁹⁰ (ויקרא כה, ז) בהויתיה תהא.

²⁸⁹ וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל

²⁹⁰ ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכל

31. קא, ב

רפ"י

רביעית דם. מטמאה באהל דכתיב על כל נפשות מת לא יבא (ויקרא כא) ודם הוא הנפש וקים להו לרבנן דברביעית דם חי:

נבלעה בקרקע הבית טמא. כלים שבבית דבית לא מקבל טומאה דקרקע היא:

בכלים. דהוו בבית קודם שנבלעה שהיתה בעין והאהיל הבית עליה ועל הכלים ונטמאו: **לבסוף.** לאחר שנבלעה:

אם מתכנסת הכסות ויוצא הימנה [רביעית דם]. שבתחילה נבלעה בו יותר מרביעית והכניס הכסות לבית הבית טמאה:

ויוצא הימנה רביעית דם. שאם יתנו מים במדה ימצאו רביעית יותר:

ואם לאו טהור. הבית שלא האהיל על רביעית שכבר חסר בהבלעו בכסות אבל הכסות טמא שתחלת נגיעה ברביעית מצומצם נטמאה וקתני מיהת ואם לאו טהור אע"ג דחזותא דרביעית איכא שהדם שנשאר בבגד שאי אפשר לסוחטו נראה לנו בבגד אלמא חזותא לאו מילתא היא:

מקולי רביעיות. של דם קל כגון דם תבוסה שאינו מטמא באהל אלא מדרבנן:

דם תבוסה. הרוג שיצא ממנו רביעית דם בחייו יבמתו ספק כולה בחייו ספק כולה ובמותו בפי' תינוקת (נדה דף עא.).

קא, ב רבא רמי,

תנן:

"בגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק" (ערלה ג, א).
אלמא: חזותא מילתא היא.

ורמינהי:

"רביעית דם שנבלעה בבית הבית - טמא" (אהלות ג, ב).

ואמרי לה:

"הבית טהור".

ולא פליגי:

הא - בכלים דהוו מעיקרא,

הא - בכלים דאתו לבסוף.

"נבלעה בכסות, רואין: אם מתכנסת הכסות ויוצא ממנה רביעית דם - טמאה, ואם לאו - טהורה" (אהלות ג, ב)!

אמר רב כהנא:

מקולי רביעיות שנו כן, בדם תבוסה דרבנן.

32. קא, ב - קב, א

רפ"י

ספיקי סטים וקוצה. סטים קרוג"א בלע"ז כרכום קוצה גווד"א בלע"ז להכי נקט ספיחי דבשביעית ליכא אלא ספיחים: **יש להן ולדמיהן שביעית.** שאין עושין מהן סחורה דרמנא אמר לאכלה ולא לסחורה ואסור לצבוע בהן דהיינו סחורה אבל מותרים הן להסיקן קודם זמן הביעור דהיינו דומיא דלאכלה: **יש להן ביעור.** כשמגיע זמן הביעור חייב לבערן כדכתיב ולבהמתך ולחיה וגו' (ויקרא כה) כלה לחיה מן השדה כלה לבהמתך שבביתך והני ספיחי עץ בעלמא נינהו: **בחבא.** לעשות מהן מחבוא אוצר לימות החורף: **אין בהן משום קדושת שביעית.** ויהנה מהן אף לאחר זמן הביעור: **שהנאתן וביעורן שוה.** דבר שבשעת הנאתו כלה מן העולם: **יצאו עצים.** שלאחר ביעורן שנעשים גחלים הוא דהויא עיקר הנאתן אבל מיני צבעים בשעת רתיחת היורה כלה השורש וקולט הצבע נמצאו הנאתן וביעורן שוה הלכך חיילא עלייהו שביעית: **והא איכא עצים דמשחן.** שמאירין כנר אבוקה לנושאן בידו והנאתן וביעורן שוה תיחול עלייהו שביעית: **סתם עצים להסקה ניתנו.** ולא להאיר הלכך עצים נינהו ומעיקרא לא חל עלייהו שביעית אבל ספיחי סטים סתמן לצביעה הלכך חל עלייהו קדושה ואסירי לאחר הביעור אף להיסק ועלי קנים וגפנים יש שאוכלין אותן ויש שמסיקין אותן הלכך בתר מחשבת לקיטה אזלינן. תנאי היא. איכא למאן דאמר סתם עצים להסקה ניתנו ולא חיילא שביעית אפילו אעצים דמשחן ואיכא למאן דלית ליה ואעצים דמשחן מיהא חיילא: **לתוך המשרה.** אין שורין פשתן ביין של שביעית וכן אין מכבסין בגדים דהוי סחורה: **מי שהנאתו וביעורו שוה.** הנאה שהיא בשעה שהוא כלה מן העולם אתה יכול ליהנות מפירות שביעית קודם זמן הביעור: **יצאו משרה וכבוסה.** שמשעה שמטילין פשתן או בגד ביין נתקלקל ונבער והנאתו אינו אלא עד שלשה ימים וד' עד שיהא הפשתן שרוי וכן הבגד והיינו תנאי דרבנן סברי סתם פירות לאכילה וחיילא עלייהו קדושת שביעית כדאמרן לעיל דכל דבר שהנאתו וביעורו שוה חיילא הלכך אפילו לקטן למשרה וכביסה לא מהניא מחשבה לאפקועי איסורן למיהוי כעלי קנים שלקטן לעצים דמשתרו דהתם סתמיהו להכי ולהכי אבל פירות סתמן לאכילה ומשעת יצירתן חייל קדושתן ותו לא מהני מחשבה לאפקועי ואסורין למשרה וכביסה דאין נהנין בקדושת שביעית אלא הנאה הדומה לאכילה וגבי עצים נמי סתם עצים להסקה ניתנו ולא חיילא אפילו אעצים דמשחן ור' יוסי סבר לא אמרינן סתם פירות לאכילה ניתנו ומהניא בהו מחשבה כעלי קנים וגפנים דהיכא דליקטן למשרה הוי דבר שהנאתו אחר ביעורו ולא חל עלייהו שביעית כך מצאתי. ויש לשונות אחרים וזו שמעתי והגון: **למלוגמא.** אלנפשט"ר:

רְבֵּא רְמִי,
תְּנִין:

"ממין הצובעין,
ספיחי סטים,

וקוצה - יש להן שביעית, ולדמיהן שביעית,

יש להן ביעור, ולדמיהן ביעור" (שביעית ז, א).

אלמא: עצים יש בהן משום קדושת שביעית.

ורמניה:

"עלי קנים,

ועלי גפנים שגיבבו בחבא על פני השדה.

לקטן: לאכילה - יש בהן משום קדושת שביעית,

לעצים - אין בהן משום קדושת שביעית!"

ומלשני,

אמר קרא: "לאכלה"²⁹¹ (ויקרא כה, ו),

במי שהנאתו וביעורו שוין.

יצאו עצים שהנאתן אחר ביעורן.

והא איכא עצים דמשחן דהנאתן וביעורן שוין!

אמר רבא:

קבא, סתם עצים להסקה הן עומדין.

אמר רב כהנא:

ועצים להסקה תנאי היא,

דתנאי:

"אין מוסרין פירות שביעית לא למשרה ולא לכבוסה.

ורבי יוסי אומר:

נותנין פירות שביעית לתוך המשרה ולתוך הכבוסה."

מאי טעמא דרבנן?

אמר קרא: "לאכלה" (ויקרא כה, ו) - ולא למשרה,

"לאכלה" - ולא לכבוסה.

ורבי יוסי אומר:

אמר קרא: "לקם" - לכל צרכיכם.

ורבנן נמי, הכתיב: "לקם"!

"לקם" דומיא ד"לאכלה" - במי שהנאתו וביעורו שוין,

יצאו משרה וכבוסה שהנאתן אחר ביעורן.

ורבי יוסי נמי, הכתיב: "לאכלה"!

אמר לך: ההוא מיבעי ליה לכדתנאי,

דתנאי:

"לאכלה" (ויקרא כה, ו) - ולא למלוגמא.

אתה אומר: "לאכלה" - ולא למלוגמא,

רש"י

אינה שוה בכל אדם. אינה צריכה אלא לחולים: לזלף. שמזלפין יין בבית והאי נמי אין שוה בכל אדם שא"צ זילוף אלא אדם מעונג ומעודן: אפיקטויזין. וושי"ט להקיא: איכא נמי משרה וכביסה. והכא לא נקט אלא דבר שאין שוה בכל אדם:

או אינו אלא "לאכלה" - ולא לכבוסה?
 כשהוא אומר: "לכם" - הרי כבוסה אמור,
 הא מה אני מקיים "לאכלה"?
 "לאכלה" ולא למלוגמא.

ומה דאית לרבנות הכבוסה ולהוציא את המלוגמא?
 מרבה אני את הכבוסה ששוה בכל אדם, ומוציא אני את המלוגמא שאינו שוה בכל אדם".

כמאן אזלא הא דתניא:

"לאכלה" - ולא למלוגמא,

"לאכלה" - ולא לזילוף,

"לאכלה" - ולא לעשות ממנה אפיקטויזין",

כמאן?

כרבי יוסי,

דאי כרבנן - איכא נמי משרה וכבוסה!

33. קב, א

רש"י

מלוח בשטר אין נפרעין מהן. לפני אידיהן מפני ששמחה היא לו ואזיל ומודה לעכו"ם ביום חגם ורבנן סברי אסור לפורען ולפרע מהן כלל:

"רבי יהודה אומר:

אם השבח יתר על היציאה - נותן לו את היציאה, ואם היציאה יתירה על השבח - נותן לו את השבח."

(סימן סבן).

יְתִיב רב יוסף אַחֲרֵי רבי אבא קמיה דרב הונא,

וְיְתִיב רב הונא וְקָאָמַר:

הֵלְכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קִרְחָה,

וְהֵלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה.

אֲהַדְרִינְהוּ רב יוסף לַאֲפִיָּה,

אָמַר: בְּשִׁלְמָא רבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קִרְחָה אֶצְטְרִיד, סְלָקָא דַּעְתָּךְ אַמֵּינָא: יְחִיד וְרַבִּים הֵלְכָה כְּרַבִּים,

קָא מְשֻׁמַּע לֵן: הֵלְכָה כִּיחִיד.

רבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קִרְחָה מַאי הָיָא?

דִּתְנִיָּא:

"רבי יהושע בן קרחה אומר:

מלוח בשטר - אין נפרעין מהו.

מלוח על פה - נפרעין מהו, מפני שהוא במצייל מידם."

אָלָא "הֵלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה" - לְמָה לִּי?

מַחְלוּקָת וְאַחַר כֵּךְ סֵתָם הָיָא, וּמַחְלוּקָת וְאַחַר כֵּךְ סֵתָם הֵלְכָה כְּסֵתָם!

מַחְלוּקָת בְּבָבָא קָמָא: "לְצַבּוּעַ לֹא אָדוּם וְצַבּוּעוֹ שְׁחוֹר, שְׁחוֹר וְצַבּוּעוֹ אָדוּם,

רבִּי מֵאִיר אָמַר:

נוֹתֵן לֹא דְמֵי צִמְרוֹ.

רבִּי יְהוּדָה אָמַר:

אִם הִשְׁבַּח יְתַר עַל הַיְצִיָּאָה נוֹתֵן לוֹ אֶת הַיְצִיָּאָה,

וְאִם הַיְצִיָּאָה יְתִירָה עַל הַשְּׁבַח נוֹתֵן לוֹ אֶת הַשְּׁבַח.

סֵתָם בְּבָבָא מְצִיעָא:

דִּתְנִין:

"כל המשנה ידו על התחתונה,

וכל החוזר בו - ידו על התחתונה" (בבא מציעא עו.)!

וְרב הונא?

אַצְטְרִיד,

סְלָקָא דַּעְתָּךְ אַמֵּינָא: אֵין סֵדֵר לְמִשְׁנָה, וְסֵתָם וְאַחַר כֵּךְ מַחְלוּקָת הָיָא.

וְרב יוסף?

אֵי הָכִי, כֹּל מַחְלוּקָת וְאַחַר כֵּךְ סֵתָמָא,

נִימָא: אֵין סֵדֵר לְמִשְׁנָה, וְסֵתָם וְאַחַר כֵּךְ מַחְלוּקָת הָיָא.

וְרב הונא?

כִּי לֹא אֶמְרִינן: אֵין סֵדֵר לְמִשְׁנָה בְּחֵדָא מְסַכְתָּא,

אַבְל בְּתֵרֵי מְסַכְתּוֹת - אֶמְרִינן.

וְרב יוסף?

רש"י

ואיבעית אימא. הך סתמא ודאי עיקר הוא דקתני לה התם בב"מ (עו.) גבי הלכתא פסיקתא דהא לא שייכא התם ולא תני אלא משום פיסוק הלכה שפסקה התנא עם כל החוזר בו שלא נחלק אדם עליהן:

כולה נזיקין חדא מסכתא היא.

ואיבעית אימא:

משום דקתני לה גבי הלכתא פסיקתא:

כל המושגה ידו על התחתונה, וכל החוזר בו ידו על התחתונה.

34. קב, א-ב

רש"י

ליקח בהן חטין. למחצית שכר :
 [הא ר"מ]. קמייטא ר"מ
 [דאמר] שינוי קונה בתרייתא ר'
 יהודה [דאמר] שינוי אינו קונה
 ומיהו אם פחתו פחתו לו דלאו
 לעוותיה שדריה :
 לגופיה. צמר ללבוש וספסל
 להשתמש :
 אבל לסחורה. בכל מידי דאיכא
 רווחא ניחא ליה וכי הותירו לאו
 שינוי הוא :
 מי הודיעו. למוכר החטין
 שלצורך בעל המעות הן שיקנה
 לו דקתני הותירו לאמצע
 בשלמא לר' אלעזר אליבא
 דר"מ דאמר בכל דהו ניחא ליה
 לאו משנה הוא ושליחותיה
 דבעל הבית קעביד וקני בעל
 מעות מחצית השכר אלא לר'
 יוחנן דאמר משנה הוא ולא הוי
 שליחות ומיהו שינוי לא קני
 קשיא דממאן קבעי למקני הא
 לא קנהו בעל מעות מעולם :
 אין לו. לגזבר לא בכסות אשתו
 למשכנו בשביל הערך וכן לגבי
 מקדיש לא הוו בכלל נכסים
 להקדישו :
 לשמן. דאשתו ובניו :
 חדשים. רבותא נקט :

תנו רבנן:

קב, הנותן מעות לשלוחו^א ליקח לו חטין ולקח מהם שעורין,
 שעורין ולקח מהם חטין,

תניא חדא: "אם פחתו - פחתו לו,

ואם הותירו - הותירו לו".

ותני חדא: "אם פחתו - פחתו לו,

ואם הותירו - הותירו לאמצע!"

אמר רבי יוחנן:

לא קשיא:

הא - רבי מאיר,

והא - רבי יהודה.

"הא רבי מאיר" דאמר: שינוי קונה,

והא רבי יהודה" - דאמר: שינוי אינו קונה.

מתקיף לה רבי אלעזר:

ממאי?

דלמא עד כאן לא קאמר רבי מאיר אלא במידי דחזי ליה לגופיה.

אבל לסחורה - לא אמר!

אלא אמר רבי אלעזר:

הא והא - רבי מאיר,

ולא קשיא:

כאן - לאכילה,

כאן - לסחורה.

מחכו עליה במערבא לרבי יוחנן אליבא דרבי יהודה,

וכי מי הודיעו לבעל חטין שיקנה חטין לבעל מעות?!

מתקיף לה רב שמואל בר ססרטי:

אי הכי, אפילו חטין וחטין נמי לא!

אמר רבי אבהו:

שאני חטין וחטין,

דשליחותיה קא עביד,

וכי בעל הבית דמי.

תדע,

דתנן:

"אחד המקדיש נכסיו,

ואחד המעריך את עצמו: אין לו בכסות אשתו,

ולא בכסות בניו,

ולא בצבע שצבע לשמן,

ולא בסנדלים חדשים שלקחן לשמן" (ערכין כד.).

ואמאי?

לימא הכא נמי: מי הודיעו לצבע שיקנה צבעו לאשה?

אלא לאו משום דאמרינן דשליחותיה קא עביד, וכיד אשתו דמי,

הכא נמי שליחותיה קא עביד, וכיד בעל הבית דמי.

רש"י

מעלין לו תפילין. ולוה המעות ויתן בשבילם להקדש :
מעלין. שמין :
אמר ליה אביי אין. ודאי דעתו של אדם על תפילין להקדישן דסבר האי נמי מצוה קעבידנא דיהיבנא להקדש :
והלא חייבי ערכין שנו כאן. דקתני המעריך את עצמו :
ממשכנין. בעל כרחו אלמא לאו משום דעתו הוא :

אמר רבי אבא:

לא!

כל המקדיש נכסיו - אין דעתו על כסות אשתו ובניו.

מתקיף לה רבי זירא:

וכי דעתו של אדם על תפיליו?!

ותנן:

"המקדיש נכסיו - מעלין לו תפילין!"

אמר ליה אביי:

אין, דעתו של אדם על תפילין

המקדיש נכסיו סבר: מצוה קא עבידנא.

ואין דעתו של אדם על כסות אשתו ובניו משום איבה.

מתקיף לה רב אושעיא:

והלא חייבי ערכין שנו כאן,

ותנן:

"חייבי ערכין ממשכנין אותן" (ערכין כא).

וכי דעתו של אדם על עצמו למשכנו?!

אלא אמר רבי אבא:

כל המקדיש נכסיו נעשה כמי שהקנה להן כסות אשתו ובניו מעיקרא.

35. קב, ב - קג.

רש"י

הלוקח שדה מחבירו בשם ריש גלותא. שאמר לו למוכר לצורך ריש גלותא אני לוקחה ונתכוון להטיל אימה שלא יצאו עליה עסיקין וכתב המוכר שטר המכירה בשם ריש גלותא:

אין כופין ריש גלותא. לחזור ולכתוב שטר מכירה שהוא מכרה ללוקח ואם אומר לו לוקח למוכר על מנת שיכתוב לי ריש גלותא בשמו לשמי שטר אחר כופין ריש גלותא למכור:

לא יקרייכו. שעשיתם אותי ראש להטיל אימה:

ולא זילותייכו. שאתם באים לעשות אותי למוכר שדות:

הכי קאמר הלוקח שדה בשם חבירו ריש גלותא אין כופין את המוכר. לחזור ולכתוב שטר מכירה אחר ללוקח שהיה לו להתנות ולהודיעו כתוב שטרי בשם ריש גלותא שאם יצאו עסיקין אראה להם שהוא של ריש גלותא וכתוב לי שטר אחר בשמי שלא יבאו היום או למחר יורשי ראש גולה לתובעה ממני:

ופנחיא בעלמא הוא דבעינא. כלומר להצלה נתכוונתי פנחיא לשון חוזק וחבירו בהאשה [שלום] ביבמות (דף קטו): לפנחיא שבקיה גבי מצא כלי וכתוב עליו קו"ף קרבן מ"ם מעשר תי"ו תרומה:

ענינא. תנאי:

דאמר להו לוקח לטהדי קמי מוכר חזו כו'. ובהדי מוכר גופיה לא אתני:

אמינא שטרא אחרינא מהיאך כו'. אני הייתי סובר שאתה אומר לעדים בעינא דנכתוב לי שטרא אחרינא ריש גלותא:

תנו רבנן:

"הלוקח שדה בשם חבירו,

אין כופין אותו למכור.

ואם אמר לו: "על מנת" - כופין אותו למכור".

מאי קאמר?

אמר רב ששת:

הכי קאמר: הלוקח שדה מחבירו בשם ריש גלותא - אין כופין אותו ריש גלותא למכור. ואם אמר: "על מנת" - כופין את ריש גלותא למכור.

אמר מר:

"הלוקח שדה בשם ריש גלותא - אין כופין אותו ריש גלותא למכור".

מכיל דמקנא קניא ליה.

לימא פליגא דבני מערבא,

דאמרי: וכי מי הודיעו לבעל חטין שיקנה חטין לבעל הבית?

אי משום הא - לא קשיא:

כגון דאודעיה לבעל שדה, ואודעיהו לסהדי.

אלא, אימא סיפא: "על מנת" - כופין אותו ריש גלותא למכור",

אמאי?

ולימא ריש גלותא: לא יקרייכו בעינא, ולא זילותייכו בעינא!

אלא אמר אבוי:

הכי קאמר: הלוקח שדה בשם חבירו, ריש גלותא - אין כופין את המוכר למכור זימנא אחריתי.

ואם אמר לו: "על מנת" - כופין את המוכר למכור.

אמר מר:

"הלוקח שדה בשם חבירו - אין כופין את המוכר למכור זימנא אחריתי".

פשיטא!

מהו דתימא: מצי אמר ליה: מידע ידעת דאנא לנפשי שיקילנא, ופנחיא בעלמא הוא דקבעינא,

וזווי בכדי לא שדינא, אלא אדעתא דכתב ליה שטרא אחרינא,

קא משמע לו: דאמר ליה: עניינא עבדי לך בהדי ההוא דזבנת ליה בשמיה,

ויכתוב לך שטרא אחרינא.

ואם אמר לו: "על מנת" - כופין את המוכר למכור".

פשיטא!

לא צריכא דאמר להו לסהדי קמיה דידיה: חזו דשטרא אחרינא קא בעינא.

מהו דתימא: מצי אמר ליה: אמינא שטרא מהיאך דקא שקלת בשמיה קאמרתי,

קא משמע לו דאמר ליה: להכי טרחי ואמרי להו לעדים קמך, דמינד הוא דקא בעינא.

36. קג, א

רש"י

זבניה מרוותא דכיתנא. על מנת ליתן דמיהן שהן לוקחין לרב כהנא:
לא תשקול. משום רבית:
כמאן כבני מערבא. בתמיה כלומר דאמרינן מי הודיענן ללוקחין שיקנו מעותיהן לרב כהנא לפיכך לא זכה בהן:
אטו. מאי איכפת לן בהקנאתן וכי רב כהנא עתידי לטול מעות היה ויטול רבית שנתן לו ד' ויטול ח' והלא פשתנו היה נוטל וכל מקום שהיה שם שלו היה ואלו שמכרוהו גזלוהו מיניה ומשלמים כל דמיו ביוקר כשעת הגזילה ובשעת הגזילה כבר הוקר:
אמנה הואי. שנתן להם מעות באמנה ולא היה להם פשתן כשקבלו דמים והתנו עמו כשער הזול ליתן לו כל השנה בשער זה דתנן ב"מ (דף עב.): יצא השער פוסקין אע"פ שאין לזה יש לזה:

רב כהנא יהב זוזא אכיתנא.
 לסוף אייקר כיתנא זבניה מרוותיה דכיתנא.
אתא לקמיה דרב.
אמר ליה: מה אעביד, איזיל אישקיל זוזאי?
אמר ליה: אי כי קא זבני אמרי: "האי כיתנא דכהנא הוא" - זיל שקול, ואי לא - לא תשקול.

כמאן?

כבני מערבא,
דאמרי: מי הודיעו לבעל חטין שיקנה חטין לבעל מעות?

אטו מי יהיב רב כהנא ארבע ושקיל תמניי?!
כיתנא ממילא הוא דאייקר,
מיגזל גזלוה,
ותנן:

"כל הגזלנין משלמין כשעת הגזלה" (בבא קמא צג.)!

אמרי: התם אמנה הואי ולא משכיה רב כהנא לכיתנא.

ורב?

לטעמיה,
דאמר רב:
עושין אמנה בפירות, ואין עושין אמנה בדמים.

37. קג, א

רפ"י

משנה

הגוזל את חבירו שוה פרוטה ונשבע לו, יוליכנו אחריו למדי. לא יתן לא לבנו, ולא לשלוחו, אבל נותן לשליח בית דין. ואם מת - יחזיר לירשיו. נתן לו את הקרן ולא נתן לו את החומש, מחל לו על הקרן ולא מחל לו על החומש. מחל לו על זה ועל זה חוג מפחות שוה פרוטה בקרן - אינו צריך לילך אחריו. נתן לו את החומש, ולא נתן לו את הקרן, מחל לו על החומש ולא מחל לו על הקרן. מחל לו על זה ועל זה חוג משוה פרוטה בקרן - צריך לילך אחריו.

קג,ב

נתן לו את הקרן, ונשבע על החומש - ^אהרי זה משלם חומש על חומש, עד שיתמעט הקרן משוה פרוטה.

וכן בפקדון.

שנאמר: "או בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו. או מצא אבדה וכחש בה ונשבע על שקר"²⁹² (ויקרא ה כא-כב) - הרי זה משלם קרן וחומש ואשם.

גמרא

"נשבע לו" - אין, לא נשבע לו - לא.

מני?

לא רבי טרפון ולא רבי עקיבא!

דתניא:

"גזל אחד מחמשה ואינו יודע איזה מהן, וכל אחד אומר: "אותי גזל" - מניח גזילה ביניהם ומסתלק. דברי רבי טרפון. רבי עקיבא אומר: לא זו דרך מוציא אתו מידי עבירה, עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד."

מני?

אי רבי טרפון - אף על גב דאישתבע, אומר: "מניח גזילה ביניהם ומסתלק"! אי רבי עקיבא - אף על גב דלא אישתבע, אומר: "עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד!"

לעולם רבי עקיבא היא,

וכי קאמר רבי עקיבא: "עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד", היכא דאישתבע הוא דקאמר.

מאי טעמא?

דאמר קרא: "לא אשר הוא לו יתננו ביום אשמתו"²⁹³ (ויקרא ה, כד).

ורבי טרפון?

מתני'

ונשבע לו. על שקר והודה:

יוליכנו אחריו אפילו למדי. דאין לו כפרה עד שיחזיר לנגזל עצמו דכתיב לאשר הוא לו וגו' (ויקרא ה) וגבי נשבע לשקר כתיב:

לא יתן לא לבנו. של נגזל להוליכו לנגזל שאם יאנסוהו חייב להחזיר דלא הוי השבה עד דמטי לידה כדאמרן:

לשליח ב"ד. תקנתא הוא דעבוד רבנן מפני תקנת השבים שלא נחייב לזה להוציא מנה בהוצאת הדרך:

ואם מת. נגזל יחזיר גזלן לירשיו דנגזל:

ולא נתן לו את החומש. או שמחל לו נגזל על הקרן לאחר שהודה לו ולא מחל לו על החומש או שמחל לו על זה ועל זה כו':

נתן לו את הקרן. לאחר שנשבע והודה ונתחייב קרן וחומש נשבע לו שבועה שניה על החומש שנתנו לו והודה:

הרי זה משלם חומש על חומש. חומשו של חומש דחומש ראשון נעשה קרן:

עד שיתמעט כו'. שאם חזר ונתן לו חומש ראשון ונשבע על השני והודה משלם חומשו וחומשו של חומש שני וכן לעולם עד שיתמעט הקרן של חומש שלא יכפור לו שוה פרוטה:

או עשק את עמיתו. שבר שכיר: תשומת יד. הלואה:

גמ'

לא נשבע. לא בעי להוליך אחריו עד דמטי לידה:

עד שישלם לכל אחד. דהשבה לידה בעינן ולא סגי במניח לפניו לומר מי שהוא שלו יטלנה:

מניח גזילה. ולא בעי לאמטויי לידה וסגי במניח לפניו שהרי הבעלים שם הוא:

לעולם רבי עקיבא. כר"ע מעיקרא מהדרין לאוקמי משום דכולהו תנאי סתימתאה אליבא דר"ע סתם כדאמר באלו הן הנחנקין (סנהדרין דף פו. א):

²⁹² מא נפש מי תחטא ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו. כב או מצא אבדה וכחש בה ונשבע על שקר על

אחת מכל אשר יעשה האדם לחטא בהנה

²⁹³ או מכל אשר ישבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו וקמשתיו יסף עליו לאשר הוא לו יתננו ביום אשמתו

רש"י

עבוד רבנן תקנתא. תקנת השבים והכא דמספקא ליה תסגי להו במניח כדתניא עבוד תקנות גבי גוזל ונשבע והודה ואין הגזל כאן דאע"פ דכתיב לאשר הוא לו תקון רבנן דנתביה לשליח בית דין ויהא תחת ידם עד שיבא גזול ויטלנו:

דקא מהדר ממונא למריה. לאחר זמן יחזירונו בית דין: **לא נחלקו על שלקח.** דכיון דליכא איסורא סגי ליה בהכי דלא כתיב לאשר הוא לו אלא במקום שחטא דבעי כפרה:

מה לי לוקח כו'. הרי נשבע לשקר ואשבעת שקר כתיב לאשר הוא לו בין אגזל בין אתשומת יד דבהיתר אתא לידיה:

תנא. דחסיד אחד פליג אדרי שמעון בן אלעזר:

רבי טרפון היא. מתני' דקתני נשבע דאי ר"ע אפילו לא נשבע נמי:

ור' טרפון מכדי כו'. אמתניתין פריך דאמר נשבע אין לא נשבע לא ואוקימנא כר' טרפון: **לא סגיא דלא הודה.** דכפרה והשבון דקרא אהודה כתיב דכתיב בגזל הגר והתודו את חטאתם וגו' (במדבר ה):

שכבר הודה מפני עצמו. ובא לצאת ידי שמים ואע"ג דבי דינא לא מצו מחייבי ליה אלא מניח לפנייה מיהו ידי עונש אין יוצא עד שישלם לשניהם דהא לאו לבעלים אהדריה כו':

אף על גב דאישתבע, עבוד רבנן תקנתא.

דתניא:

"רבי אלעזר ברבי צדוק אומר:

תקנה גדולה התקינו,

שאם היתה הוצאה יתירה על הקרן משלם קרן וחומש לבית דין,

ומביא אשמו ומתנפד לו."

ורבי עקיבא?

כי עבוד רבנן תקנתא היכא דידע למאן גזליה, דקא מהדר ליה ממונא למריה, גזל אחד מחמשה דלא ידע למאן גזליה, דלא הדר ממונא למריה - לא עבוד רבנן תקנתא.

מת"כ רב הונא בר יהודה אומר רבי שמעון בן אלעזר:

"לא נחלקו רבי טרפון ורבי עקיבא על שלקח אחד מחמשה, ואינו יודע מאיזה מהו לקח,

שמניח דמי מקח ביניהם ומסתלק.

על מה נחלקו?

שגזל אחד מחמשה בני אדם ואינו יודע מאיזה מהו גזל,

שרבי טרפון אומר:

מניח דמי גזילה ביניהם ומסתלק,

ורבי עקיבא אומר:

אין לו תקנה עד שישלם גזילה לכל אחד ואחד."

ואי סלקא דעתך דאישתבע, מה לי לקח מה לי גזל!

ועוד מת"כ רבא:

"מעשה בחסיד אחד שלקח משני בני אדם ולא היה יודע מאיזה מהו לקח,

ובא לפני רבי טרפון, אמר לו: הנח דמי מקחך ביניהם והסתלק.

בא לפני רבי עקיבא, אמר לו: אין לך תקנה עד שתשלם לכל אחד ואחד."

ואי סלקא דעתך דמישתבע, חסיד מי מישתבע בשיקרא?!

וכי תימא, דמישתבע והדר הוי חסיד - והא כל היכא דאמרין **"מעשה בחסיד אחד"**,

או רבי יהודה בן בבא או רבי יהודה ברבי אילעאי,

ורבי יהודה בן בבא ורבי יהודה ברבי אילעאי חסידים דמעיקרא הוו!

אלא לעולם רבי טרפון היא, ומודה רבי טרפון היכא דאישתבע.

מאי טעמא?

דאמר קרא: **"לא אשר הוא לו יתננו ביום אשמתו"** (ויקרא ה, כד).

ורבי עקיבא²⁹⁴ אף על גב דלא מישתבע קניס.

ורבי טרפון, מכדי היכא דמישתבע לא סגיא דלא הודה.

מאי איריא **"ונשבע"**? אפילו בלא שבועה נמי!

דתניא:

"מודה רבי טרפון,

באומר לשנים: "גזלתי מאחד מכם מנה ואיני יודע מאיזה מכם" - נותן לזה מנה ולזה מנה,

שכבר הודה מפני עצמו!" קדא

²⁹⁴ מהדורת וילנא גורס: (דאמר) ומסורת הש"ס מביא את המהרש"ל שמוחק.

רפ"י

אלא אמר רבא. מתניי דברי הכל
 היא ולא דמיא לאין יודע דהתם
 בין נשבע בין לא נשבע הוא
 דפליגי רי טרפון ורייע לענין דינא
 דרי טרפון לא מחייב להחזיר
 ליד הנגזל ורייע מחייב אע"ג
 דלא נשבע והאי דפרכת לעיל
 ואי רייע אע"ג דלא אשתבע לאו
 פירכא היא דהתם דין הוא
 דאע"ג דלא משתבע דיחזיר לכל
 אחד שהרי אין יודע למי גזל
 ולא נפיק ידי שמים כלל אבל
 הכא במתניי דידע למאן גזל
 ומודי ליה משעת הודאה
 דמזומן הוא להשיב הוי גביה
 כפקדון הלכך נשבע תחילה
 קודם הודאה אע"ג כו':

אלא אמר רבא:

שאני מתניתין, דכיון דידע למאן גזליה ואודי ליה,
 כיון דאפשר לאהדורי ממונא למריה, הוה ליה כמאן דאמר ליה: "יהיו לי בידך",
 הלכך: נשבע, אף על גב דקאמר ליה: "יהיו לי בידך", כיון דבעי כפרה, לא סגי עד דמטי לידיה.
 הא לא אישתבע - הוי גביה פקדון עד דאתי וישקיל ליה.

38. קד, א

רפ"י

שליח שעשאו בעדים. ראובן שיש לו מעות ביד שמעון ומינה שליח בעדים לקבלם הימנו ונתנם לו:
הוי שליח. ואם נאנסו בדרך פטור בעל הבית שנתנם לו:
פטור. דלא קמה ברשות שואל להתחייב באונסים עד שיאמר לו מפיו לשלחה לו ביד בנו כו':
מנא ידעינן. דשלוחו הוא דקרי ליה מתניי שלוחו:
לקיטו. שלקטו אצלו לדור עמו בביתו לצוותא בעלמא לשון מורי:
ושכירו. נשכר עמו ליום ולחדש ולשנה ולשבת. לישנא אחרינא לקיטו לוקט תבואתו:
ולאפוקי מהאי תנא. הא מתניתין דאוקימנא שליח ב"ד אפילו עשאו גזלן ולא נגזל הוה שליח והוי באחריותו דנגזל לאפוקי מהאי תנא:

"לא יתן לא לבנו ולא לשלוחו".

איתמר:

שליח שעשאו בעדים,
רב חסדא אמר: הוי שליח.
רבה אמר: לא הוי שליח.

"רב חסדא אמר: הוי שליח".
 להכי טרחי ואוקמיה בעדים דליקו ברשותיה.

"רבה אמר: לא הוי שליח".
 הכי קאמר: איניש מהימנא הוא,
 אי סמכת - סמוד,
 אי בעית לשהורייה בידיה - שדר בידיה.

תנן:

**"השואל את הפרה,
 ושילחה ביד בנו, ביד עבדו, ביד שלוחו,
 או ביד בנו ביד עבדו ביד שלוחו של שואל,
 ומתה - פטור"** (בבא מציעא צח:).

האי "שלוחו" היכי דמי?
 אי דלא עשה בעדים - מנא ידעינן?
 אלא דעשה בעדים, וקתני: ד"פטור",
 קשיא לרב חסדא!

כדאמר רב חסדא:

בשכירו ולקיטו.
 הכא נמי: בשכירו ולקיטו.

תנן:

"לא יתן לא לבנו ולא לשלוחו".

האי "שלוחו" - היכי דמי?
 אי דלא עשאו בעדים - מנא ידעינן?
 אלא לאו דעשאו בעדים!

תרגמא רב חסדא:

בשכירו ולקיטו.

אבל שליח שעשאו בעדים, מאי?

הכי נמי דהוי שליח?

אדתני סיפא: אבל נותן הוא לשליח בית דין, לפלוג וליתני בדידיה,
 שליח שעשאו בעדים הכי נמי דהוי שליח!

אמרי: לא פסיקא ליה.

שליח בית דין, לא שנא עשאו נגזל ולא שנא עשאו גזלן - הוי שליח, פסיקא ליה.
 שליח שעשאו בעדים, דכי עשאו נגזל - הוא דהוי שליח,
 עשאו גזלן - לא הוי שליח, לא פסיקא ליה.

ולאפוקי מהאי תנא,

דתניא:

"דבי שמעון בו אלעזר אומר:

רפ"י

שליח ב"ד. דמשמע מתני'
 דמשנתן לו נפטר גזלן כשעשאו
 נגזל קאמר ולא כשעשאו גזלן:
ושלח הלה ונטל שלו. מיד
 השליח:
פטור. מאונס הדרך טעמא דנטל
 הנגזל הא נאנסו מן השליח
 הראשון חייב:
וא"ת משנתנו. דקתני לא יתן
 לשלוחו ואי דלא עשאו בעדים
 מנא ידעינן תוקמא בשעשאו
 בעדים אלא בממציא לו שליח
 ביקש מחבירו שימציא לו לגזלן
 את עצמו לומר לו אם תרצה
 לשלח כלום לפלוני שלח בידי:

שְׁלִיחַ בֵּית דִּין שֶׁעָשָׂא נִגְזָל וְלֹא עָשָׂא גְזֵלוֹ,
 אִם עָשָׂא גְזֵלוֹ וְשִׁלַּח הַלֵּה וְנָטַל אֶת שְׁלוֹ מִיָּדוֹ - פְּטוּר.

רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו:

שְׁלִיחַ שֶׁעָשָׂא בְּעֵדִים הוּא שְׁלִיחַ,

וְאִם תֵּאמֹר: מִשְׁנֵתְנוּ!

בְּמִמְצִיא לֹו שְׁלִיחַ,

דְּאָמַר לֵיהּ: אֵית לִי זִוְיָ גַבֵּי פְלִנְיָ וְלֹא קָא מְשַׁדְּר לְהוּ, אֵיתְחֲזִי לֵיהּ,

דְּלָמָּא אִינִישׁ הוּא דְלֹא מְשַׁכַּח לְשַׁדְּרֵי לֵיהּ.

אִי נְמִי,

כְּדָרְב חֶסְדָּא, בְּשִׁכִּירוֹ וְלִקְיָטוֹ.

39. קד, א-ב

רש"י

בדיוקני. מסר לו בעל הפקדון לשליח סימנין וכתב לו חותמו באגרת ומסרה לו ואמר לו לך והתראה לפלוני ויתן לך מעות שיש לי בידו:

אי כתב לך. ר' אבא:

התקבלתי. מעותי בקבלתו של רב ספרא:

אדאתית. בעוד שתהיה בדרך בשובך אצלנו:

שכיב רבי אבא. דזקן הוא וכבר בטל שליחותו קודם שתקבלם ואי הוּו אנסי להו מינך באורחא תבעי לן יתמי:

נקנינהו ניהלך אגב ארעא. ויהיו שלך בכל מקום שהן דקיימא לן קדושין (דף כו.) נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות:

אסיפא דביתיה. מפתן ביתו דמחובר לקרקע הוא וכקרקע הוא כך שמעתי. ל"א סיפא דביתיה סוף בית הקנה לו זוית אחת:

נפק לאפיה עד תווך. הלך לקראתו עד תווך שם מקום שהיה שמח שהביא לו מעותיו:

אמר רב יהודה אמר שמואל:

קד, ב. אין משלחין מעות בדיוקני. ואפילו עדים חתומים עליה.

ורבי יוחנן אמר:

אם עדים חתומים עליה - משלחין.

אמרי: לשמואל, מאי תקנתא?

כי הא דרבי אבא הוי מסיק זוזי ברב יוסף בר חמא, אמר ליה לרב ספרא: בהדי דאתית אייתינהו ניהלי. כי אזל להתם, אמר ליה רבא בריה: מי כתב לך: "התקבלתי"? אמר ליה: לא.

אי הכי, זיל ברישא וכתוב לך: "התקבלתי".

לסוף אמר ליה:

אי כתב לך נמי: "התקבלתי" - לאו כלום הוא,

דלמא אדאתית שכיב רבי אבא, ונפלו זוזי קמי יתמי,

ו"התקבלתי" דרבי אבא לאו כלום הוא.

אמר ליה:

ואלא מאי תקנתא?

זיל נקנינהו לך אגב ארעא, ותא את כתוב לן: "התקבלתי".

כי הא דרב פפא הוה מסיק תריסר אלפי זוזי בי חוזאי, אקנינהו ניהליה לרב שמואל בר אבא, אגב אסיפא דביתיה.

כי אתא, נפק לאפיה עד תואד.

40. קד, ב - קה, א

"נתן לו את הקרון ולא נתן לו את החומש ... - אינו צריך לילך אחריו".

אלמא: חומש ממונא הוא, ואם מייית - משלמי ליה יורשין.

ותנן נמי:

"נתן את הקרון ונשבע על החומש הרי מוסיף חומש על חומש", אלמא: חומשא ממונא הוא.

ותניא נמי הכי:

"הגזל את חבירו, ונשבע לו, וזמתי - יורשין: משלמים קרון וחומש, ופטורין מן האשם".

ויורשין בני שלומי חומשא דאבוהון הוו,²⁹⁵ ורמינהו:

"עדיין אני אומר: אימתי אינו משלם חומש על גזל אביו? בזמן שלא נשבע לא הוא ולא אביו, הוא ולא אביו, אביו ולא הוא, הוא ואביו מניין?"

תלמוד לומר: "אשר גזל אשר עשק"²⁹⁶ (ויקרא ה, כג), והוא לא גזל ולא עשק!

אמר רב נחמן:

לא קשיא:

כאן - שהודה,

כאן - שלא הודה.

אי לא הודה - קרן נמי לא משלם!

וכי תימא הכי נמי: דלא משלם, והא מדקא מהדר אחומש,

למימרא: דקרן משלם!

ועוד תניא:

"ועדיין אני אומר: אימתי הוא משלם קרון על גזל אביו? בזמן שנשבע הוא ואביו.

אביו ולא הוא, הוא ולא אביו, לא הוא ולא אביו - מניין?

תלמוד לומר: גזילה ועושק אבידה ופקדון יש תלמוד".

ויתביב רב הונא וקאמר להא שמעתא.

אמר ליה רבה בריה:

"יש תלמוד" קאמר מר, או "יש תלמוד" קאמר מר?

אמר ליה: "יש תלמוד" קאמינא,

ומריבויא דקראי אמרי!

אלא מאי "לא הודה"?

לא הודה אביו, והודה בנו.

רס"י

אלמא חומשא ממונא הוא. מדאיצטריך ליה למתני איצ לילך אחריו אלמא ממונא הוא גביה:

ואי מייית. גזלן משלמי יורשין ועוד מדקתני הרי זה מוסיף חומש על חומש ש"מ ממונא כפריה:

ופטורין מן האשם. דהא מתו בעליו דאם הפרישו בחייו היה טעון [רעיה] וכי לא הפרישו פטורין דאשם כפרה הוא ולא ממונא ואין כפרה למתים:

עדיין אני אומר. רישא בתורת כהנים אשר גזל על גזילו הוא מוסיף חומש ולא על גזילת אביו:

כאן שהודה. אביו בחייו אחר שנשבע ונתחייב לו חומשא משלמי יורשין וברייתא בתיכ בשלא הודה וקסייד השתא בלא הודה לא אב ולא בן:

ה"ג. ויתביב רב הונא:

יש תלמוד קאמר מר. ותנא מקרא מיייתי לה מדכתיב כל הני ריבויא הוא שהבן חייב לשלם או ישתלמו קאמר מר ומסברא הוא משלם ולא מקראי:

לא הודה אביו והודה בנו. קרן משלם אבל חומש לא דמעטיה קרא מחומש על גזל אביו:

ונחייב חומש אשבעתא דידיה. דקתני נשבע הוא ואביו לפטורא דכיון דבן נשבע והודה אמאי פטור:

²⁹⁵ במהדורת וילנא גורסים: (אלמא חומשא ממונא הוא וכעי שלומי יורשין) ומסורת הש"ס מביא את הרש"ל שמוחק זה.

²⁹⁶ וזוהי מי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל או את העשק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד אתו או את האבדה אשר מצא

רפ"י

בשאין גזילה קיימת. דלאו עליה רמיא לשלומי דתנן (לקמן דף קיא:) הגוזל ומאכיל את בניו פטורים מלשלם הלכך אי כפר כפירת דברים בעלמא היא ושבועת בטוי הוא דליכא חומש:

לא צריכא דאיכא אחריות נכסים. ואמרינן לקמן (שם) דאם הניח אביהן אחריות נכסים קרקעות חייבים להחזיר מפני כבוד אביהן:

וכי איכא אחריות נכסים מאי הוי כו'. ל"ג חדא דהא תני התם דמשום כבוד אביהם חייבים להחזיר ועוד דקמשני ליה כשעמד בדין קודם מיתתו והך העמדה מאי מהני הרי כפר ונשבע ולא הודה דהא אוקמינן דלא הודה אב והודה בנו ועוד דקמשני כשעמד בדין מכלל דעד השתא בשלא עמד בדין והא נשבע הוא ואביו קתני מכלל דבב"ד הוה הלכך ל"ג ליה. וה"ג אי הכי חומש נמי משלם א"ר הונא כו' אי הכי ממון גמור הוא וחומש נמי לשלם:

לפי שאין משלמין חומש על כפירת שעבוד קרקעות. דחומש אמאי קאתי אשבועתא לאו שבועה היא דקיי"ל שבועות (דף מב:) אין נשבעין על הקרקעות והאי בן כי אישתבע כפר לה שעבוד הקרקעות דאי לאו משום אחריות נכסים לאו עליה רמיא לשלומי:

רבא אמר. לעולם בגזילה קיימת ודקשיא לך ולחייב הבן חומש על שבועת עצמו כיון דהודה הכא כשהיתה דסקיא שממון אביו נתון בה מופקדת ביד אחרים וגזילה זו בתוכה דכי אשתבע האי בקושטא אשתבע (ולא תימא בשיקרא אשתבע כדסברת לעיל) ותנן במס' שבועות (דף לו:) וחייבים על זדון השבועה ועל שגגתה עם זדון הפקדון ואין חייבין על שגגתה גרידתא כי הכא דליביה אנסיח:

ונחייב בנו חומש אשבועה דידיה!

אמר: בשאין גזילה קיימת.

אי בשאין גזילה קיימת, אפילו קרן נמי לא משלם!

לא צריכא דאיכא אחריות.

וכי איכא אחריות נכסים מאי הוי? מלוה על פה היא, ומלוה על פה אינו גובה לא מן היורשין ולא מן הלוקחות!

קה, א אמר: אבשעמד בדין.

אי "בשעמד בדין", אפילו חומש נמי משלם!

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: לפי שאין משלמין חומש על כפירת שעבוד קרקעות.

רבא אמר:

הכא במאי עסקינן: כגון שהיתה דיסקיאי של אביו מופקדת ביד אחרים, קרן - משלם, דהא איתיה, חומש - לא משלם, דכי אישתבע בקושטא אישתבע, דהא לא הוה ידע.

רס"י

לא שנו אלא שאין. אותה חצי פרוטה קיימת מן הגזילה עצמה וחצי פרוטה הוא דמחייב ליה ולאו ממונא איכא אבל אם קיימת היא מן הגזילה עצמה צריך לילך:
חיישינן שמא תייקר. ותעמוד על הפרוטה:

41. קה, א

[מחל לו על זה ועל זה] חוץ מפחות שנה פרוטה בקרו - [אינו צריך לילך אחריו].

אמר רב פפא:

לא שנו אלא שאין גזילה קיימת, אבל גזילה קיימת - צריך לילך אחריו, חיישינן שמא תייקר.

איכא דאמרי:

אמר רב פפא:

לא שנו גזילה קיימת, ולא שנו שאין גזילה קיימת - אינו צריך לילך אחריו, לשמא תייקר לא חיישינן.

42. קה, א

רש"י

חייב להחזיר לו. אגודה אחרת ואע"פ דהשתא לא שויא פרוטה כיון דבשעת גזילה הוי שוה פרוטה בעי לאהדוריה ולהוליכה אחריו:

ותנא תונא. תנא דידן סייעתו: **שגילח.** אחת מהשתים ששייר:

אמר רבא:

גזל שלש אגודות שלש פרוטות, והוזלו ועמדו על שתים, אם החזיר לו שתים - חייב להחזיר לו אחרת,

ותנא תונא:

"גזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו: 'הרי שלך לפניך'".

טעמא דאיתיה בעיניה,

הא ליתיה בעיניה, אף על גב דהשתא לאו ממונא, כיון דמעיקרא ממונא הוא בעי שלומי, הכא נמי אף על גב דהשתא לא שוה פרוטה, כיון דמעיקרא הוי שוה פרוטה בעי שלומי.

בעי רבא:

גזל שתי אגודות בפרוטה, והחזיר לו אחת מהן, מהו?

מי אמרינן: השתא ליכא גזילה,

או דלמא:

הא לא הדר, גזילה דהוואי גביה?

הדר פשטה:

גזילה - אין כאן,

השבה - אין כאן.

אי גזילה אין כאן, השבה יש כאן!

הכי קאמר: אף על פי שגזילה אין כאן,

מצות השבה אין כאן.

43. קה, א

רפ"י

ונשרה השניה מהו. הוי גילוח
או לא:
אמר ליה רב אחא לרבינא נזיר
שגילח. כל השערות אחת אחת
קמבעיא ליה בתמיה כלומר הא
ודאי גילוח הוי כיון שבשעה
שבא לגלח האי שיוך הוה ביה
שיעור גילוח וגילח אחת ואע"פ
דנשרה שניה גילוח הוא:
שנשרה אחת. שכשבא לגלח אין
כאן שיעור גילוח:
ה"ג. מי אמרינן השתא מיהא
ליכא שיעור:

ואמר רבא:

הרי אמרו: "נזיר שגילח ושייר שתי שערות - לא עשה ולא כלום".

בעי רבא:

גילח אחת ונשרה אחת, מהו?

אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא:

נזיר שגילח אחת אחת קא מבעיא ליה לרבא!?

אמר ליה: לא צריכא, כגון שנשר אחת מהן וגילח אחת:

מי אמרינן: השתא מיהת הא ליכא שיעור,

או דלמא:

הא לאו גילוח הוא,

דמעיקרא הא שייר שתי שערות, והשתא כי גילח לא הוי שתי שערות.

הדר פשטה:

שער אין כאן,

גילוח אין כאן.

אי "שער אין כאן", גילוח יש כאן!

הכי קאמר: אף על פי ששער אין כאן, מצות גילוח אין כאן.

44. קה, א

רש"י

חבית שניקבה וסתמוה שמרים. ונתנוה ע"פ ארובה וממרחת יפה סביבותיה וטומאה בבית מצלת על העלייה כולה מלבא בה שום טומאה דסתימת שמרים סתימה היא ולא שלטה ביה טומאה במסכת כלים בפרק ואלו מצילין:
אגף. לשון מגופה אגף חציה היה בה תחתיה שיעור נקב לטמא וכלי המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה ואגף בטיט חציה מהו מי אמרינן השתא מיהא ליכא שיעור נקב או דלמא הא לא סתם שיעור סתימה:
פקקה בזמורה. ואין שם שמרים:
עד שימרח. בטיט מן הצדדין של זמורה לסותמו היטב:

ואמר רבא:

הרי אמרו: "חבית שניקבה וסתמוה שמרים הצילוה" (כלים י, 1).

בעי רבא:

אגף חציה - מהו?

אמר ליה רב יימר לרב אשי:

לאו משנתנו היא זו?

דתנו:

"חבית שניקבה וסתמוה שמרים הצילוה,

פקקה בזמורה - עד שימרח.

היו בה שתים - עד שימרח מן הצדדים ובין זמורה לחבירתה" (כלים י, 1).

טעמא דמרח,

הא לא מרח - לא.

אמאי?

ותיהו כי אגף חציה!

אמרי: הכי השתא??

התם - אי לא מרח לא קאי,

אגף חציה - במידי דקאי קאי.

45. קה, א-ב

רס"י

נשבע עליו. לאחר שנאסר נשבע שאין אצלו ולא גזלו ממנו: **מהו.** מי אמרינן הא מנח ויכול לפטור בו את עצמו ואשתכח דלאו מידי כפריה: **שומר חנם אני עליו.** ונשבע והודה: **חייב.** קרבן שבועה אע"פ שהודה קודם שבועה בגוף הממון: **שהרי פטר עצמו.** בשבועה: **מגניבה ואבידה.** שאם היה נגנב ממנו משבועה ואילך היה נפטר בדברי שקר שהרי הוא עצמו גנבו וחייב בכל אונסין עד שיחזירנו: **שואל.** פטור במתה מחמת מלאכה ומכחש בשר מחמת מלאכה דלמעבד מלאכה שייליה ולא לאוקמה בכילתא: **אע"ג דהא קאים.** ומודה ליה בגויה והשתא איהו לא כפר מידי אפ"ה כיון דשמא סוף השבועה לבא לידי כפירת ממון חייב: **הכא נמי.** אע"ג דכפירה דחמץ כהודאה הוא דהא עפרא בעלמא הוא כיון דשמא יאבד ויתחייב לו ממון ונמצא שתועיל לו שבועה זו להפטר חייב: **אתה מכרתו.** לקמן פריך מאי מודה בעיקר איכא: **תועה בדרך מצאתיו.** והביאותיו לבית:

ואמר רבא:

הרי אמרו: **"גזל חמץ ועבד עליו הפסח - אומר לו: 'הרי שלך לפניך'."**

בעי רבא:

קה, ב נשבע עליו - מהו?

מי אמרינן: כיון דאי מיגנב בעי שלומי ליה ממונא קא כפר ליה?

או דלמא:

השתא מיהת הא מנח

ועפרא בעלמא הוא, ולא כפר ליה ממונא?

מילתא דאיבעיא ליה לרבא,

פשיטא ליה לרבה.

דאמר רבה:

"שורי גנבת" - והוא אומר: "לא גנבתני",

"מה טיבו אצלך"? - "שומר חנם אני עליו",

חייב,

שהרי פטר עצמו מגניבה ואבידה.

"שומר שכר אני עליו" - חייב,

שהרי פטר עצמו משבורה ומתה

"שואל אני עליו" - חייב,

שהרי פטר עצמו ממתה מחמת מלאכה.

אלמא: אף על גב דהא קאים כיון דאי מיגניב ממונא קא כפר,

השתא נמי ממונא קא כפר.

הכא נמי,

אף על גב דעפרא בעלמא הוא, כיון דאי מיגניב בעי שלומי ליה ממונא מעלמא,

השתא נמי ממונא קא כפר ליה.

יטיב רבה²⁹⁷ וקאמר להא שמעתא.

איתיביה רב עמרם לרבה:

"**זכחש פה**"²⁹⁸ (ויקרא ה, כב) - פרט למודה בעיקר,

כיצד?

"שורי גנבת", והוא אומר: "לא גנבתני".

"מה טיבו אצלך"? "אתה מכרתו לי",

"אתה נתתו לי במתנה",

"אביו מכרו לי",

"אביו נתנו לי במתנה",

"אחר פרתי רץ",

"מאליו בא אצלי",

"תועה בדרך מצאתיו",

"שומר חנם אני עליו",

"שומר שכר אני עליו",

"שואל אני עליו",

²⁹⁷ הגירסה בוילנא הוא רבא, תיקנו גירסה לפי הכתבי יד והגהות הב"ח, וכן בהמשך הסוגיה

²⁹⁸ או מצא אבדה זכחש פה ונשבע על שקר על אחת מכל אשר יעשה האדם לחטא בהנה

רש"י

תדורא. אין לב:
הילך. וליכא למימר אילו
 מיגניב דהא קמיה קאי ושקיל
 ליה:
איבעיא לך לאהדוריה ניהלי.
 כשמצאתו לא היה לך לאוספו
 אל ביתך שהרי מכיר היית בו
 ואין לך גנב גדול מזה:

ונשבע, והודה, יכול יהא חייב?
תלמוד לומר: "וזהש בה" - פרט למודה בעיקר!

אמר ליה:
 תדורא!
 כי תנניא ההיא דקאמר ליה: הילך,
 כי קאמינא דקיימא באגם.

"אתה מנרתו לי", מאי "מודה בעיקר" איכא?

לא צריכא, דאמר ליה: לא נתתי לך דמי, שקיל תורף וזיל.

"אתה נתתו לי", "אביך נתנו לי" - מאי "מודה בעיקר" איכא?

דאמר ליה: על מנת דעבידנא לך נייח דנפשא, ולא עבדי לך, שקיל תורף וזיל.

"תועה בדרך מצאתיו".
 לימא: איבעי לך לאהדוריה!

אמר אבונה דשמואל:
 באומר: שבועה, אבידה מצאתי, ולא הייתי יודע שהיא שלך שאחזירנה לך.

46. קה, ב

רס"י

שלוש שבועות הן. בעדות אבידה שהשביע את העד אם ראית את אבידתי ואמר לאו ואח"כ הודה:

הכיר בה ולא במוצאה. האבידה שאמר שראה אותה מהלכת ברשות אחרת ואינו יודע מי הוא או הודה שהכיר במוצאה ולא בה והיה לו לומר איש פלוני מצא אבידה ואיני יודע אם שלך הוא ובעד אחד קמירי:

לפטור. על כולן פטור העד:

המשביע עד אחד. וכפר ואמר שבועה שאיני יודע לך עדות:

פטור. העד מקרבן שבועת העדות דהא אי הוה מסהיד ליה לא הוה מחייב להיאך אלא שבועה ואעי"ג דאיכא למימר דלמא לא משתבע גורם לממון פטור והני נמי גורם לממון נינהו:

תנא:

"אמר בן עזאי:

שלוש שבועות הן: הכיר בה, ולא במוצאה, במוצאה ולא בה, לא בה ולא במוצאה."

"לא בה ולא במוצאה"!? קושטא אשתבע!

אימא: בה ובמוצאה.

למאי הלכתא?

רב אמר אמר רבי חנינא:
לפטור.

ושמואל אמר:
לחייב.

ובפלוגתא דהני תנאי,
דתנאי:

**"המשביע עד אחד - פטור,
ורבי אלעזר ברבי שמעון מחייב."**

במאי קא מיפלגי?

מר סבר: דבר הגורם לממון כממון דמי.
ומר סבר: לאו כממון דמי.

47. קה, ב - קו, א

רפ"י

בה ולא במוצאה. אי הוה מסהיד ליה ראייתה שנמצא בזוית פלוני ואיני יודע מי מצאה היה מחזר באותה שכונה עד שיודיעהו וכ"ש במוצאה ולא בה [ומיהו ממון ממש לא מפסדו דאי נמי אסהידו ליה ראינו שמצא פלוני זה היה יכול לומר נאנסה ממני ופטר עצמו משבועה]:

הכופר בפקדון. ובאו עדים:

נעשה עליו גזלן. משעת כפירה ואע"פ שלא נשבע ומכאן ואילך אין לו דין דשומר חנם אלא חייב באונסים אם יאנס:

וכחש בה למדנו לעונש. דכתיב בתריה והשיב את הגזילה אלמא קמה ליה ברשותיה משעת וכחש עד דעביד השבה וזהו עונשה:

ה"ג מאי לאו עונש כפירה. כלומר עונש דמאי לאו דאיעניש אכפירה אף על גב דלא אשתבע:

לא עונש שבועה. האי עונש דענשיה קרא להתחייב באונסין משום שבועת שקר היא אבל אי לא אשתבע לא:

ונשבע על שקר למדנו לעונש. דכתיב בתריה חומש ואשם:

ת"ל לא תשקרו. דהיינו אזהרת שבועת שקר דסמך ליה לא תשבעו בשמי לשקר ומלא תשקרו נפקא לן דבשבועת כפירת ממון משתעי כדכתיב איש בעמיתו כמו וכחש בעמיתו בפקדון:

כאן שהודה. בסיפא כשהודה שיש חומש ואשם:

ושכנגדו חשוד. במסכת שבועות (דף מד:) גבי ואלו נשבעין ונוטלין דזה אחד מהן מי שהיה לו חברו חייב שבועה והוא חשוד על השבועה שנמצא שקרן בשבועתו שכנגדו נשבע ונוטל:

אחד. שנחשד על שבועת העדות:

ואחד. שנשבע על שבועת הפקדון שראינוהו שנשבע לשקר ואפילו לא נחשד אלא לשבועת שוא שאין בה כפירת ממון ורע לשמים הוא ולא רע לבריות נפסל לשבועת ממון:

ואם איתא. לדרב ששת דמשעת כפירתו נעשה גזלן למה לי למתנייה גבי הנך דמשמע דלא אפסיל עד שעת שבועה כי הנך הא משעת כפירה אפסיל ליה משום דהוי גזלן:

דקאי באגם. וכי אמר רב ששת כגון דאמרי סהדי דכי כפר ליה בידיה נקט ליה (תדע) דהיכא דאיכא למימר לאשתמוטי איכוין עד דמייתי ליה לא מפסיל בלא שבועה:

דאמר רב אידי הכופר במלוה. ולא נשבע ובאו עדים כשר לעדות דמלוה להוצאה ניתנה ואינה עכשיו בידו ורוצה לדחותו עד שתשיג ידו:

בפקדון פסול לעדות. ומוקמינן לה בריש שנים אוחזין כגון דאמרי סהדי דההיא שעתא דכפר ליה נקיט בידיה ומפסיל אף ע"ג דלא אשתבע דאי באשתבע מה לי מלוה מה לי פקדון:

שבועה קונה. קס"ד להתחייב באונסים משעה שנשבע לשקר קאמר:

ואיבעית אימא שבועה קונה. דקאמר אילפא לגמרי קאמר דתו לא משלם כדרב הונא:

אמר רב ששת:

הכופר בפקדון נעשה עליו גזלן, וחייב באונסין.

ותנא תונא:

"**וכחש בה**"²⁹⁹ (ויקרא ה, כב) - **למדנו עונש.**

אזרה - מניין?

תלמוד לומר: "ולא תכחשו"³⁰⁰ (ויקרא יט, יא).

מאי לאו לעונש ממון.

לא, לעונש שבועה.

הא מדקתני סיפא ואישתבע,

מכלל דרישא דלא אישתבע!

דקתני סיפא: "**ונשבע על שקר**" (ויקרא ה, כב),

למדנו עונש, אזרה מניין?

תלמוד לומר: "**ולא תשקרו**" (ויקרא יט, יא).

ומדסיפא דאישתבע, רישא דלא אישתבע!

אמרי: אידי ואידי דאישתבע,

כאן שהודה,

כאן שבאו עדים.

אתו עדים - חייב באונסין,

אודויי אודי - חייב בקרן וחומש ואשם.

מתלב רמי בר חמא:

"**ושכנגדו חשוד על השבועה,**

כיצד?

אחד שבועת העדות,

ואחד שבועת הפקדון,

ואפילו שבועת שוא" (שבועות מד:).

ואם איתא בכפירה הוא דאיפסיל ליה!

אמרי: הכא במאי עסקינן: דקאי באגם, דלאו כפירה הוא,

דסבר: אשתמוטינא ליה אדאזילנא ומייתנא ליה.

תדע דאמר רב אידי בר אבין:

הכופר במלוה - כשר לעדות,

בפקדון - פסול לעדות.

קו, א

והאמר אילפא:

שבועה קונה.

שבועה היא דקניא,

אבל כפירה - לא קניא!

הכא נמי דקיימא באגם.

ואיבעית אימא:

מאי "שבועה קונה"?

²⁹⁹ או מצא אבדה וכחש בה ונשבע על שקר על אחת ממל אשר נעשה האדם להטא בהנה
³⁰⁰ לא תגנבו ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו

כְּדַרְבַּ הוֹנָא,
 דְּאָמַר רַב הוֹנָא אָמַר רַב:
 "מְנַה לִי בִידֵךְ", וְהִלָּה אֹמֵר: "אֵין לֶךְ בִּידֵי", וְנִשְׁבַּע, וְאַחַר כֵּךְ בָּאוּ עֵדִים - פְּטוֹר,
 שְׁנָאֵמַר: "וְלִקַּח בְּעַלְיוֹ וְלֹא יִשְׁלַם"³⁰¹ (שְׁמוֹת כב, י),
 כִּיִּן שִׁקְבְּלוּ הַבְּעָלִים שְׁבוּעָה, שׁוֹב אֵין מִשְׁלָם מְמוֹן.

³⁰¹ שְׁבַעַת ה' תְּהִיָּה בֵּין שְׁנֵיהֶם אִם לֹא שִׁלַּח יָדוֹ בְּמִלְאֶת רַעְהוֹ וְלִקַּח בְּעַלְיוֹ וְלֹא יִשְׁלַם

48. קו, א-ב

רש"י

דלוצאה ניתנה. ובעיא תשלומין ואיכא למימר דכדכתיב ולא ישלם: אבל פקדון ברשותיה דמריה קאי. ואין כאן ולא ישלם דהא כל היכא דאיתיה דמריה הוא: **בפקדון כתיב.** גבי שומר שכר: **להא שמעתא.** דרב הונא: **משלם את הקרן.** וכפל לא דאין כפל אלא בטוען נגנב וחומש ואשם נמי לא שייכי אלא כשהודה דכתיב בגזל הגר והתוודו: **הודה מעצמו.** לאחר שבועה קתני מיהא רישא משלם קרן על ידי עדים וקשיא לרב דאמר כיון שנשבע לא ישלם אפי' באו עדים ומסיפא לא פריך דבהודה לא קאמר רב דהא כתיב והשיב את הגזלה ובנשבע והודה משתעי קרא: **חוץ לב"ד.** לא אלימא שבועה לאפקועי ממונא: **כאן בקפץ.** ברישא דקתני משלם כשקפץ זה והשביעו קודם שחייבוהו בית דין וכי קאמר רב בלא קפץ והדיינין השביעוהו וקנייה אותה שבועה דקרא בשבועת הדיינין כתיב ואע"ג דסיפא לא מתוקמא בקפץ דקתני כפל וכפל לא איתיי' אלא בשבועת הדיינין מ"מ רישא בקפץ וניחא ליה לאוקמי בתרי גווני ובחד דוכתא ולא לאוקמי בשני מקומות וסיפא לא קשיא ליה לרב דאע"ג דקתני משלם כפל לאחר שבועה וכל שכן קרן דמודה רב בטוען טענת גנב כדלקמן בשמעתין דשבועה דקא מחייב ליה כפל לא מקנייה ליה קרנא: **משכונני נפשך.** לבא במקומו לתרץ קושיות ולהעמיד דבריו: **נשבעין ולא משלמין.** הנתבע ישבע ויפטר ולא ישבע התובע ליטול:

גופא:

"אמר רב הונא אמר רב:

"מנה לי בידך", והלה אומר: "אין לך בידי כלום", ונשבע ובאו עדים - פטור, שנאמר: "ולקח בעליו ולא ישלם"³⁰² (שמות כב, י'), כיון שקבלו בעלים שבועה, שוב - אין משלמין ממון.

אמר רבא:

מסתברא מילתיה במלוה, דלוצאה ניתנה,

אבל פקדון, ברשותיה דמריה קאי

והאלהים!

אמר רב אפילו בפקדון,

דכי כתיב קרא בפקדון כתיב.

יתיב רב נחמן וקאמר להא שמעתא.

איתיביה רב אחא בר מניומי לרב נחמן:

"היבן פקדוני? אמר לו: "אבד",

"משביעך אני", ואמר: "אמן",

והעדים מעידים אותו שאכלו - משלם את הקרן,

הודה מעצמו - משלם קרן וחומש ואשם!"

אמר ליה רב נחמן:

הכא במאי עסקינן: כגון דנשבע חוץ לבית דין.

אמר ליה:

אי הכי אימא סיפא:

"היבן פקדוני? אמר לו: "נגנב",

"משביעך אני", ואמר: "אמן",

והעדים מעידים אותו שגנבו - משלם תשלומי כפל.

הודה מעצמו - משלם קרן וחומש ואשם."

ואי סלקא דעתך "חוץ לבית דין", מי איכא כפל?

אמר ליה:

יכילנא לשנויי לך רישא חוץ לבית דין,

וסיפא בבית דין.

מיהו שינויא דחיקא לא משנינן לך.

אידי ואידי בבית דין,

ולא קשיא:

כאן - בקפץ,

כאן - בשלא קפץ.

אמר ליה רמי בר חמא לרב נחמן:

מכדי רב לא סבירא לך, משכונני נפשך אדרב למה לך?

אמר ליה: לפרושה לדרב,

דרב הכי מתרץ לה למתניתין.

והא רב קרא קאמר!

³⁰² שבעת ה' תהיה בין שניהם אם לא שלח ידו במלאכת רעהו ולקח בעליו ולא ישלם

אמרי: קרא לכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין הוא דאָתא.
"ולקח בעליו ולא ישלם" - מי ששעלו לשלם הוא נשבע.

מתיב רב המנונא:

"השביע עליו, חמשה פעמים,

בין בפני בית דין ובין שלא בפני בית דין, ונפך עליו - חייב על כל אחת ואחת.

ואמר דבי שמעון:

מה טעם?

הואיל ויכול לחזור ולהודות!"

והכא קפץ - לא מצית אמרת, **"השביע עליו"** קתני,

חוץ לבית דין - לא מצית אמרת, **"בפני בית דין"** קתני!

הוא מותיב לה, והוא מפרק לה,

לצדדין קתני.

"השביע עליו" - חוץ לבית דין,

וב"בית דין" - קפץ.

מתיב רבא:

"בעל הבית שטען טענת גנב בפקדון, ונשבע והודה, ובאו עדים,

אם עד שלא באו עדים הודה - משלם קרן וחומש ואשם,

ואם משבאו עדים הודה - משלם תשלומי כפל ואשם."

והכא חוץ לבית דין וקפץ - לא מצית אמרת, כפל קתני!

אלא אמר רבא:

כל הודה, לא שנא טוען טענת אבד, ולא שנא טוען טענת גנב, לא אמר רב,

דהא כתיב: **"והתודה"**³⁰³ (במדבר ה, י) דבְּעֵי שְׁלוּמֵי קֶרֶן וְחוֹמוֹשׁ.

טוען טענת גנב ובאו עדים - נמי לא אמר רב,

דהא כתיב: **"תשלומי כפל"**.

כי קאמר, כגון שטוען טענת אבד, ונשבע ולא הודה ובאו עדים.

אזל רב גמדיא ואמרה לשמעתא קמיה דרב אשי,

אמר ליה: השתא ומה רב המנונא תלמידיה דרב, וידע דאמר רב הודה, וקמותיב הודה,

ואת אמרת: הודה לא אמר רב?!

אמר ליה רב אחא סבא לרב אשי:

רב המנונא, הכי קא קשיא ליה:

אי אמרת בשלמא: נשבע, כי אתו עדים מיחייב, אמטו להכי מחייבין ליה קרבן אשבועה בתרייתא,

"הואיל ויכול לחזור ולהודות".

אלא אי אמרת: כי אתו עדים פטור - מי איכא מידי דאילו אתי סהדי ומסהדי ביה פטור,

ואנן גיקו ניחייביה קרבן אשבועה הואיל ויכול לחזור ולהודות?!

השתא מיהת לא אודי!

רפ"י

חייב על כל אחת ואחת. חומש ואשם:

הואיל ויכול לחזור ולהודות.

ונמצא דבכולן כופר ממון:

השביע עליו קתני. ומדלא תני

השביעו שמע מינה על ידי דיינין

הטיל עליו שבועה וקיבל על

כרחו וקתני יכול לחזור

ולהודות אלמא אכתי ממונא

אית ליה גביה:

לצדדין קתני השביעו עליו חוץ

לב"ד. דאע"ג דחייבוהו ב"ד

שבועה כיון דמחוץ לב"ד

השביעו לא קנייה ובפני ב"ד

דקתני לא אהשביעו עליו קאי:

אם עד שלא באו עדים הודה

משלם קרן וחומש ואשם. ולא

כפל דאין משלם קנס על פי

עצמו:

משלם כפל ואשם. אבל חומש

לא דחומשו עולה לו בכפלו

כדאמרינן בפרק מרובה (לעיל

דף סה.) אלמא בין נשבע ובאו

עדים בין נשבע והודה חייב:

אלא אמר רבא. לא תשנייה

לתיובתיה דרב המנונא לצדדין

דיכול לחזור ולהודות לאו

תיובתא הוא לרב הונא דכיון

דהודה לא קאמר רב דכל הודה

לא שני טוען טענת גנב ונשבע

והודה ולא שני טוען טענת אבד

ונשבע והודה לא אמר רב

דפטור:

דהא כתיב והתודה. בגזל הגר

כתיב (במדבר ה) ובנשבע דהא

קרן וחומש כתיב:

וטוען טענת גנב ובאו עדים נמי

לא אמר רב. דכפל כי כתיב

בהכי כתיב בנשבע ובאו עדים

כדאמר בפרק מרובה:

אמרה לשמעתא. להא דרבא

דאמר כל הודה לא אמר רב:

רב המנונא תלמיזו דרב הוה.

דקיימא לן אמרי בי רב רב

המנונא בפ"ק דסנהדרין (דף

יז.) ואי לאו דידע דאפילו

בהודה פטר רב לא הוה מותיב

ליה מהואיל דיכול לחזור

ולהודות:

אי אמרת בשלמא אי אתו

עדים. אחר שבועה קמייתא

מחייב לשלומי קרנא אשתכח

דאכתי ממונא הוא גביה ואמטו

להכי מחייבין ליה קרבן שבועה

אשבועה שניה דמשום דאין

שבועה חלה על שבועה לא

תפטריה דהואיל ויכול לחזור

ולהודות בין זו לזו נמצא דכל

אחת שבועת כפירה בפני עצמה

היא:

השתא מיהת הא לא אודי. בין

זו לזו ואשתכח דכפירת דברים

בעלמא הוא ולא ממונא הוא

גביה שהרי אין יכול להוציא

בעדים:

49. קו, ב

רפ"י

טוען טענת גנב. אינו משלם כפל עד שיטבע ואחר כך יבאו עדים כדילפינן במרובה:
היקישא הוא. דאיתקש גנב וטוען טענת גנב דסמיכי קראי אהדדי אם ימצא הגנב הרי גנב ואם לא ימצא הגנב כמו שאמר אלא הוא עצמו גנבו היינו טוען טענת גנב ונמצא שהוא גנבו:
 אלא למאן דאמר. בפרק מרובה (דף סג:):

תרוייהו בטוען טענת גנב. דגנב עצמו נפקא לן מאם המצא בידו דכתיב בפרשה אחריתי היכי איתקוש:

גנב הגנב. מרבויה דה"א דאתרבאי בטוען טענת גנב [לפינן לה כל דיני גניבה לרבות] תשלומי [כפל] וד' וה':
משלם תשלומי כפל. דטוען טענת גנב:

ולישני ליה כגון שאכלו טריפה. דאיכא ר"ש דפטר בהשוחט ונמצאת טריפה מתשלומי ד' וה' לעיל (דף ע.) ומשני רבי יוחנן כר"מ ס"ל דאמר שחיטה שאינה ראויה לאכילה הואיל ונשחטה כהלכתה שמה שחיטה:

ולישני ליה בגונב בן פקועה. שנמצא במעי אמו ופקעה לאחר שחיטה והוציא והו דאיכא למאן דמכשר ליה בלא שחיטה בפי בהמה המקשה (חולין דף עד:):
 דתנן ר"ש שזורי אומר אפילו הוא בן חמש שנים וחורש בשדה שחיטת אמו מטהרתו:
כר"מ. בשחיטת חולין דתנן השוחט את הבהמה ומצא בה בן ט' חי כו':

ולישני ליה כגון שעמד בדיון. קודם לכן ואמר נגנב ונשבע ובאו עדים שגנבו הוא עצמו וחייבוהו ב"ד ואמרו צא תן לו קרן וכפל ואח"כ שחטו ואכלו (וחזור ונשבע עליו) דמשלם כפל אשבועה קמייתא ופטור מטביחה כדברא כו':

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: הטוען טענת גנב בפקדון - משלם תשלומי כפל, טבח ומכר - משלם תשלומי ארבעה וחמשה. הואיל וגנב משלם תשלומי כפל, וטוען טענת גנב - משלם תשלומי כפל, מה גנב שהוא משלם כפל, טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה - אף טוען טענת גנב בפקדון, כשהוא משלם תשלומי כפל, טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

מה לגנב שכן משלם תשלומי כפל שלא בשבועה, תאמר בטוען טענת גנב שאין משלם תשלומי כפל אלא בשבועה!?

אמרי: היקישא היא, ואין משיבין על היקישא.

הניחא למאן דאמר: "חד בגנב, וחד בטוען טענת גנב" - שפיר. אלא למאן דאמר: האי "אם ימצא הגנב"³⁰⁴ (שמות כב, ו) ו"אם לא ימצא"³⁰⁵ (שמות כב, ז), תרוייהו בטוען טענת גנב, מאי איכא למימר?

אמרי: "גנב" - "הגנב".

איתיביה רבי חייא בר אבא לרבי יוחנן:

"היבן שוריי?" "נגנב",

"משביעך אני, ואמר: אמן",

והעדים מעידים אותו שאכלו - משלם תשלומי כפל".

והא הכא אי אפשר לפזית בשור בלא שחיטה, וקתני: "משלם תשלומי כפל". תשלומי כפל - אין, תשלומי ארבעה וחמשה - לא!

הכא במאי עסקינן:

כגון שאכלו נבילה.

ולישני ליה: כגון שאכלו טריפה!

כרבי מאיר, דאמר: שחיטה שאינה ראויה לשמה שחיטה.

ולישני ליה: כגון פקועה!

כרבי מאיר, דאמר: בן פקועה טוען שחיטה.

ולישני ליה: כגון שעמד בדיון, ואמרו לו: "צא תן לו".

דהא אמר רבא:

"צא תן לו", טבח ומכר - פטור,

מאי טעמא?

כיון דפסקיה למילתיה,

וטבח ומכר הוי גזלן,

וגזלן לא משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

"חייב אתה ליתן לו", וטבח ומכר - חייב,

³⁰⁴ מי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור וגנב מבית האיש אם ימצא הגנב ושלם שנים
³⁰⁵ אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו במקלאת רעהו

רס"י

בשותף שטבח. שותפין שגנבו וטבחו האחד שלא מדעת חבירו אמרינן בפרק מרובה (לעיל ד' עח:) שפטור מדי' והי' דחמשה בקר אמר רחמנא ולא חמשה חצאי בקר והכא לא קרינא וטבחו כולו בחיובא דעל החצי של חבירו הוה טובח ומוכר אחר הגנב דפטור אבל לדעת חבירו משלמין שניהם דשלוחו הוא ואמרינן תחת לרבות את השליח:

מאי טעמא?

כל כמה דלא פסיקא ליה מילתא, אפתי גנב הוא!

אמרי: וליטעמיה, לישיגי ליה :
בשותף שטבח שלא מדעת חבירו!

אלא חדא מתרי ותלתא נקט.

50. קו, ב

רפ"י

על כל אבדה. וגוי ישלם שנים :
 אין נתינת קטן כלום. דכתיב
 איש פרט לקטן דאין נשבעין על
 טענת נתינתו ואין באין לידי
 כפל על ידו דהכא כפל כתיב :

אין לי אלא כשנתנו כשהוא
 קטן ותבעו כשהוא קטן. דאיכא
 למימר דהאי איש אהשתא קאי
 וה"ק כי יתן מי שהוא עכשיו
 איש בשעת טענה פרט לנתינת
 מי שהוא עדיין קטן אבל אי הוי
 עכשיו איש לא ממעט ליה :

נתנו כשהוא קטן ותבעו כשהוא
 גדול מנין. דפטור :

ת"ל יבא דבר שניהם. איתקוש
 נתינה והעמדה בדין להדדי
 דבתרויהו בעינן איש :

תהוי נמי כאבידה. דליכא
 נתינה והוי טענה להשביע
 ולהתחייב כפל וכי תבעו כשהוא
 גדול ליחייביה להאיך שבועה
 וכפילא אע"ג דנתינה ליכא :

שאכלו. בעל הבית לפקדון בעוד
 שהמפקיד קטן דלא ירד פקדון
 זה לתורת טענה מעולם אבל
 אבידה מכי מטא לידיה דהאי
 איחייב ליה שהרי יש לה בעלים
 בני טענתא :

הכי נמי דמשלם. דמשהגדיל
 קטן ונעשה בר טענה נתחייב זה
 לבא עמו לדין ואע"ג דנתינה לא
 הואי :

דאמר קרא כי הוא זה. היינו
 הודה במקצת ובפרשת טוען
 טענת גנב כתיב :

ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:
 הטוען טענת גנב באבידה - משלם תשלומי כפל.

מאי טעמא?

דכתיב: "על כל אבדה אשר יאמר"³⁰⁶ (שמות כב, ח).

איתיביה רבי אבא בר מומל לרבי חייא בר אבא:

"מי יתן איש"³⁰⁷ (שמות כב, ו) - אין נתינת קטן כלום.

ואין לי אלא שנתנו כשהוא קטן ותבעו כשהוא קטן.

נתנו כשהוא קטן ותבעו כשהוא גדול - מניין?

תלמוד לומר: "עד האלהים יבא דבר שניהם" (שמות כב, ח),

עד שתהא נתינה ותביעה שוין באחד."

ואם איתא, תיהוי נמי באבידה!

אמר ליה:

הכא במאי עסקינן: בגון שאכלו כשהוא קטן.

אבל כשהוא גדול - מאי?

הכי נמי דמשלם?

אי הכי, אדתנא: "עד שתהא נתינה ותביעה שוין באחד",

ליתני: עד שתהא אכילה ותביעה שוין באחד!

אמר ליה:

תני: עד שתהא אכילה ותביעה שוין באחד.

רב אשי אמר:

לא דמי,

אבידה קא אתיא מכח בן-דעת,

והא לא אתיא מכח בן דעת.

³⁰⁶ על כל דבר פשע על שור על חמור על שוה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיען אלהים ושלם שנים

לדעהו

³⁰⁷ מי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור וגנב מבית האיש אם ימצא הגנב ושלם שנים

51. קו, ב - קז, א

רס"י

עירוב פרשיות. פסוק שהוא מפרשה אחרת נתערב בזו שאינו מקומו דהאי כי הוא זה באם כסף תלוה הוה ליה למכתביה דהתם קאי דאילו בהך פרשתא דפקדון בלא הודאה במקצת מחייב:

ומאי שנא מלוה. דעקרינן לקרא מדוכתיה ומוקמינן ליה עלה:

כדרבה דאמר רבה. אין אדם מעיז פניו בפני זה שעושה לו טובה הלכך היכא דכפר הכל פטור משבועה דאי לאו קושטא בהדיה לא הוה מצי למכפר ביה והיכא דמודה מקצת בכולה בעי למכפריה והא דלא כפריה משום דאין אדם מעיז:

אבל בפקדון. דאין כאן טובה: **מעיז ומעיז.** הלכך אפי' כפר בכוליה רמיא רחמנא שבועה עליה:

ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

הטוען טענת גנב בפקדון, אינו חייב עד שיכפור במקצת ויודה במקצת.

ומאי טעמא?

דאמר קרא: **"כי הוא זה"**³⁰⁸ (שמות כב, ח).

ופליגא דרב חייא בר יוסף,

דאמר רב חייא בר יוסף:

עירוב פרשיות כתוב כאן,

וכי כתיב: **"כי הוא זה"** - אמלוה הוא דכתיב.

קז, א

ומאי שנא מלוה?

כדרבה,

דאמר רבה:

מפני מה אמרה תורה מודה במקצת הטענה ישבע?

חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו.

והאי בכולי בעי דנכפריה,

והאי דלא כפריה משום דאין אדם מעיז פניו.

ובכולי בעי דלודי ליה, והאי דכפר ליה במקצת סבר: אי מודינא ליה בכוליה תבע לי בכוליה,

אישתמיט לי מיהא השתא אדהווי לי זוזי ופרענא,

הלך רמא רחמנא שבועה עילויה כי היכי דלודי ליה בכוליה.

וגבי מלוה הוא דאיכא למימר הכי,

אבל גבי פקדון: מעיז ומעיז.

³⁰⁸ על כל דבר פשע על שוור על חמור על שוה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיעו אלהים ושלם שנים לדעהו

רס"י

צריכין כפירה במקצת והודאה במקצת. קודם שיתחייבו שבועה ואם נשבעו בלא כפירה והודאה אין שבועתו של ש"ח כלום ולא מחייבתו כפל ודרמי בר חמא פליג אדרבי חייא בר יוסף:

פרשה ראשונה. נאמרה בש"ח ושניה בשומר שכר:
שוכר. פלוגתא דר"מ ורבי יהודה לעיל (דף נו:):

52. קז, א-ב

תני רמי בר חמא:

קז, ב **"אֲרַבְעָה שׁוֹמְרֵינִי אֲצַרִיכִין כְּפִירָה בְּמִקְצַת וְהוֹדָאָה בְּמִקְצַת, וְאֵלּוּ הֵן: שׁוֹמֵר חֲנָם, וְהַשׂוֹאֵל, נוֹשֵׂא שְׂכָר, וְהַשׂוֹכֵר."**

אמר רבא:

מאי טעמא דרמי בר חמא?

"שומר חנם", בהדיא כתיב ביה: **"מי הוא זה"** (שמות כב, ח).
"שומר שכר", יליף 'נתינה'³⁰⁹ (שמות כב, ו) 'נתינה'³¹⁰ (שמות כב, ט) מ**שומר חנם**, **"שואל"**, **"זכי ישאל"**³¹¹ (שמות כב, יג).

וי"ו מוסף על ענין ראשון.

"שוכר", אי למאן דאמר כשומר שכר - היינו שומר שכר,

אי למאן דאמר: כשומר חנם - היינו שומר חנם.

³⁰⁹ מי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשומר וגנב מבית האיש אם ימצא הגנב ושלם שנים
³¹⁰ מי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה וכל בהמה לשומר ומת או נשבר או נשבה אין דאה
³¹¹ זכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ושלם

53. קז, ב

רפ"י

אינו חייב. כפל:
 עד שישלח בה יד. קודם שבועה
 כגון שעשה בה מלאכה:
 ה"ג. דאמר קרא ונקרב בעל
 הבית אל האלהים אם לא שלח:
 למימרא. דהאי דכתיב בתריה
 אשר ירשיעון אלהים וגו':
 בששלח בה יד עסקינן. דנמצא
 רשע בכך שנשבע לשקר שהרי
 שלח בה יד:
 בעומדת על אבוסה. שלא שלח
 בה יד שנו דחייב כפל:
 אבל שלח בה יד. קודם שבועה
 קנאה בתורת גזילה ושומר חנם
 אינו נעשה גנב אלא בטענת גנב
 וזה קודם שטען טענת גנב קנאה
 וקמה ליה ברשותיה שאם מתה
 ישלמנה ואשתכח דכי כפר
 ידיה קא כפר:
 או דלמא אפילו עומדת על
 אבוסה קאמר. וכל שכן כי שלח
 בה יד דבהכי קאי קרא כדאמר
 ר' חייא בר יוסף:
 הטוען טענת אבידה ונשבע. ל"ג
 והודה:
 פטור. מן הכפל:
 מ"ט לאו משום דקנה בשבועה
 ראשונה. להתחייב באונסין
 כדרב ששת דאמר לעיל הכופר
 בפקדון נעשה עליו גזלן אפי'
 בלא שבועה והיכא דאשתבע כל
 שכן דכ"ע מודו אלמא כיון
 דקמה ליה ברשותיה כי כפר
 ידיה קא כפר ולא מיחייב ליה
 כפל והי"ה לשולח בה יד כיון
 דפשיטא לן בפי המפקיד (ב"מ
 מא:): דקמה ליה ברשותיה תו
 לא מיחייב עליה כפל:
 לא. התם לאו משום דקמה ליה
 ברשותיה הוא אלא הואיל ויצא
 שומר זה ידי בעלים בשבועה
 ראשונה שמבית דין ראשון
 נסתלק מידם ושבועה אחרונה
 זו לאו שבועת הדיינים הוא
 לחייבו כפל דכיון דנשבע
 בתחילה שוב לא היה מחויב
 שבועה לבעלים:
 כיון ששלח בה יד. קודם
 שבועה:
 ה"ק אם לא שלח. ונקרב בעל
 הבית וקיימא לן בהמפקיד (שם)
 דהאי ונקרב לשבועה הוא וכתוב
 בתריה ישלם שנים אם נמצא
 רשע:
 הא שלח יד פטור. מכל הדין
 הזה:

ואמר רב חייא בר יוסף:
 הטוען טענת גנב בפקדון - אינו חייב עד שישלח בו יד.

מאי טעמא?

"ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו"³¹² (שמות כב, ז),
 מכלל: דאי שלח בה יד - מיחייב,
 למימרא: בשלח בה יד עסקינן.

אמר ליה רבי חייא בר אבא:

הכי אמר רבי יוחנן:

בעומדת על אבוסה שנו.

אמר ליה רבי זירא לרבי חייא בר אבא:

דוקא בעומדת על אבוסה קאמר,

אבל שלח בה יד - קנה, ושבועה לא מהניא ביה כלום,

או דלמא:

אפילו עומדת על אבוסה קאמר?

אמר ליה:

זו לא שמעתי,

כיצא בה שמעתי,

דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן:

הטוען טענת אבד ונשבע, וחזר וטען טענת גנב ונשבע, ובאו עדים - פטור.

מאי טעמא?

לאו משום דקנה בשבועה ראשונה.

אמר ליה:

לא, הואיל ויצא ידי בעלים בשבועה ראשונה.

איתמר נמי:

אמר רבי אבין אמר רבי אילעא אמר רבי יוחנן:

הטוען טענת אבידה בפקדון ונשבע,

וחזר וטען טענת גניבה ונשבע,

ובאו עדים - פטור,

הואיל ויצא ידי בעלים בשבועה ראשונה.

אמר רב ששת:

הטוען טענת גנב בפקדון, כיון ששלח בו יד - פטור.

מאי טעמא?

הכי קאמר רחמנא: "ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו"³¹³ (שמות כב, ז, ח),
 הא שלח ידו - פטור.

אמר ליה רב נחמן:

³¹² אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו

³¹³ ז אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו. ח על כל דבר פשע על שור על חמור על שוה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר פי הוא זה עד האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיעון אלהים ישלם שנים לרעהו

רש"י

שלוש שבועות משביעין. את שומר חנם האומר נגנבה: **שבועה שלא פשעתי.** בשמירתו כשנגנבה דאי פשע בה חייב דכתיב על כל דבר פשע: **שבועה שלא שלחתי בה יד.** ליהנות בה קודם לכן דאם שלח בה יד קמה ליה ברשותיה דנעשה גזלן עליה ומיחייב באונסין וכ"ש בגניבה ואבידה: **כי מגליא מילתא דאיתיה ברשותיה.** והוא גנב עליה מחייב כפל דהיינו טוען טענת גנב: **אף שבועה שלא שלחתי בה יד.** כי משתכח שקרן נמי חייב כפל משום שבועה שאין ברשותו: **כי מגליא מילתא דפשע בה.** ונגנבה: **פטור מכפל.** דהא אינו גנב עליה: **אף שבועה דשלח בה יד כי מגליא מילתא דשלח בה יד פטור מכפל.** אפילו עדיין היא אצלו:

והלא שלש שבועות משביעין אותו: "שבועה שלא פשעתי בה", "שבועה שלא שלחתי בה יד",

"שבועה שאינה ברשותי".

מאי לאו "שבועה שלא שלחתי בה יד" דומיא ד"שבועה שאינה ברשותי", מה "שבועה שאינה ברשותי", כי מגליא מילתא דאיתיה ברשותיה - חייב, אף "שבועה שלא שלחתי בה יד" - כי מגליא מילתא דשלח בה יד - חייב.

אמר ליה: לא, "שבועה שלא שלחתי בה יד" דומיא "שלא פשעתי בה", מה "שבועה שלא פשעתי בה", כי מגליא מילתא דפשע בה - פטור מכפל, אף "שבועה שלא שלחתי בה יד", כי מגליא מילתא דשלח בה יד - פטור מכפל.

54. קז, ב - קח, א

רפ"י

בעי רמי בר חמא. דקיימא לן בפרק מרובה (לעיל דף סה:): ממון שאין משתלם בראש דאיכא כפל בהדיה אין מוסיף חומש ולעיל (דף קו.) נמי תנינן לה אם משבאו עדים הודה משלם תשלומי כפל ואשם אבל חומש לא מאן פטר ליה מחומשא ממונא או שבועה:

והיכי דמי. כלומר למאי נ"מ כגון שטען טענת גנב כו':

ובאו עדים. דכשנשבע היתה אצלו לחייב כפל והדר הודה איהו אבתרייתא:

מאי. מיחייב חומש אהך שבועה בתרייתא או לא:

והא איחייב ליה כפילא. עליה דהאי ממון:

או דלמא שבועה המחייבתו כפל פוטרתו מן החומש. כגון

אי הוה מודה השתא אקמייתא אחר העדאת עדים הוה מיפטר מחומש אבל השתא

דאבתרייתא אודי והך שבועה לא חייבתיה כפילא תחייביה

חומשא והכא ליכא למימר יצא ידי בעלים בשבועה ראשונה דכי

אמרינן ליה היכא דאתו סהדי אשבועה שניה דאמרינן

אשבועת חנם לא מחייבי כפילא אבל היכא דאודי עלה קיימא לן

לעיל (דף קו.) השביע עליו חמשה פעמים כו' דלענין חומש

ואשם לא שני ליה בין שבועת עצמו לשבועת דיינין ובלבד

שיכפור ממון:

אמר לאחד מן השוק. שאין שומר על שורו:

משביעך אני. משום הודה מעצמו דסיפא נקט אבל משום

כפל בלאו שבועה נמי מחייב:

בעי רמי בר חמא:

ממון המחייבו כפל - פוטרן מן החומש,

או דלמא:

שבועה המחייבתו כפל - פוטרתו מן החומש?

היכי דמי?

כגון שטען טענת גנב ונשבע,

והדר וטען טענת אבד ונשבע,

קח, א ובאו עדים אקמייתא, והודה אבתרייתא - מאי?

ממון המחייבתו כפל פוטרן מן החומש, והא איחייב ליה עילוייה כפילא,

או דלמא:

שבועה המחייבתו כפל פוטרתו מן החומש,

והא שבועה בתרייתא הואיל דלא קא מחייבא ליה כפילא, תחייביה חומשא?

אמר רבא,

תא שמע:

"אמר לאחד מן השוק: "היכן שורִי שָׁגַנְבְּתִי? והוא אומר: "לא גִּנְבְּתִי,"

"משביעך אני", ואמר: "אמו",

והעדים מעידים אותו שגנבו - משלם תשלומי כפל,

ואם הודה מעצמו - משלם קרן וחומש ואשם".

והא הכא עדים הוא דמחייבי ליה כפילא,

הודה מעצמו - אין,

אבל הודה אחר עדים - לא,

ואי סלקא דעתך: שבועה המחייבתו כפל פוטרתו מן החומש, אמאי הודה אחר עדים לא?

מכדי הא שבועה לא קא מחייבא ליה כפילא, תחייביה חומשא!

אלא לאו שמע מינה: ממון המחייבו כפל פוטרתו מן החומש.

שמע מינה.

55. קח, א

בְּעֵי רְבִינָא:

חומש וכפילא בתרי גברי - מאי?

היכי דמי?

כגון שמסר שורו לשני בני אדם וטענו בו טענת גנב,

חד נשבע והודה,

וחד נשבע ופאו עדים.

מאי?

מי אמרינן: בחד גברא קפיד רחמנא דלא משלם חומשא וכפילא,

אבל בתרי גברי³¹⁴ - האי נשלם כפילא, והאי נשלם חומשא.

או דלמא:

עלויה חד ממונא קפיד רחמנא דלא נשלם עלה חומשא וכפילא, והקא נמי חד ממונא הוא?

תיקו.

³¹⁴ הגהות הב"ח מוסיף מילים אלו: אבל בתרי גברי

רש"י

תרי חומשי או תרי כפילי בחד
גברא מאי. הכי גרסינן:
לקרן אחת. אם כפר וחזר וכפר
וה"ה לתרין כפילי:

56. קח, א

בְּעֵי רַב פִּפְא:

תְּרֵי חוֹמְשֵׁי אוֹ תְּרֵי כְּפִילֵי בְּחַד גְּבֵרָא - מֵאִי?

הֵיכִי דְּמִי?

שְׁטַעַן טַעֲנַת אַבְדּוֹ וְנִשְׁבַּע וְהוֹדָה, וְחִזַּר וְטַעַן טַעֲנַת אַבְדּוֹ וְנִשְׁבַּע וְהוֹדָה.

אִי נְמִי,

כְּגוֹן שְׁטַעַן טַעֲנַת גָּנֵב וְנִשְׁבַּע וּבָאוּ עֲדִים, וְחִזַּר וְטַעַן טַעֲנַת גָּנֵב וְנִשְׁבַּע וּבָאוּ עֲדִים.

מֵאִי?

מִי אֲמַרִּין: תְּרֵי גְּוֹנֵי מְמוֹנָא קְאָמַר רַחֲמֵנָא דְּלֵא נִשְׁתַּלְמוּ עֵילוּי חַד מְמוֹנָא, וְהִכָּא חַד גְּוֹנָא הוּא.

אוֹ דְּלָמָּא:

תְּרֵי מְמוֹנָא אֲמַר רַחֲמֵנָא דְּלֵא לְשִׁתְּלֵמוּ עֵילוּי חַד מְמוֹנָא, וְהִכָּא נְמִי תְּרֵי מְמוֹנָא נִינְהוּ?

תָּא שְׁמַע:

דְּאָמַר רַבָּא

"וְחִמְשִׁיתִּי יֶסֶף עָלָיו"³¹⁵ (ויקרא ה, כד) - הַתּוֹרָה רִיבְתָהּ חִמְיִישִׁית הַרְבֵּה לְקַרְןֵי אַחַת.

שְׁמַע מִינְהָ.

רפ"י

תבעוהו בעלים לשומר חנם ונשבע. שנגנבה ונפטר ואח"כ שילם לפניו משורת הדין:
כיון דאטרחיה. שומר לבעלים עד שהביאוהו לבית דין ונשבע אע"ג דהדר שילם לא מקנו ליה בעלים לשומר כפילא בשעת תשלומים:
שהרי אמרו וכו'. ויכול היה ליפטר בשבועה:
הא נשבע אע"פ ששילם. כיון דאטרחיה בשבועה למי משלם גנב כפל לבעל הפקדון כטעמיה דאב"י דלעיל:

57. קח, א-ב

תבעוהו בעלים לשומר ונשבע, ושילם, והופך הגנב - כפל למי?

אב"י אומר:
לבעל הפקדון.

רבא אומר:
למי שהפקדון אצלו.

"אב"י אומר: לבעל הפקדון" - כיון דאטרחיה בשבועה לא מקני ליה כפילא.

"רבא אומר: למי שהפקדון אצלו" - כיון דשילם מקני ליה כפילא.

וקא מיפלגי בדיוקא דמתניתין,
 דתנן:

"המפקיד אצל חברו בהמה או נלים,

ונגנבו או שאבדו,

שילם ולא רצה לישבע,

שהרי אמרו שומר חנם נשבע ויוצא,

נמצא הגנב - משלם תשלומי כפל,

טבח ומכר - משלם תשלומי ארבעה וחמשה,

למי הוא משלם?

למי שהפקדון אצלו.

נשבע ולא רצה לשלם, ונמצא הגנב - משלם תשלומי כפל,

טבח ומכר - משלם תשלומי ארבעה וחמשה,

למי הוא משלם?

לבעל הפקדון" (בבא מציעא לג:).

אב"י ד"יק מרישא,

רבא ד"יק מסיפא.

"אב"י ד"יק מרישא,"

דקתני: "שילם ולא רצה לישבע ..."

טעמא דלא רצה לישבע,

קח,ב **הא נשבע, אף על פי ששילם, למי משלם? לבעל הפקדון.**

"רבא ד"יק מסיפא,"

"נשבע ולא רצה לשלם,"

טעמא דלא רצה לשלם,

הא שילם, אף על פי שנשבע, למי משלם? למי שהפקדון אצלו.

לאב"י קשיא סיפא!

אמר לך אב"י:

הכי קתני: נשבע, ולא רצה לשלם קודם השבועה אלא לאחר השבועה, לבעל הפקדון.

לרבא קשיא רישא!

אמר לך רבא:

הכי קתני: שילם, ולא רצה לעמוד בשבועתו אלא שילם, למי משלם? למי שהפקדון אצלו.

58. קח, ב

רפ"י

מי נפטר הגנב. מן הכפל כשאר מודה בקנס:

בהודאה. שהודה לשומר:

או לא נפטר. דכיון דנשבע שומר תחילה נסתלק ושוב אינה בשמירתו ולא הויא הודאה:

אם באמת נשבע. השומר שטען נגנבה באונס ונמצא כן:

נפטר הגנב בהודאת שומר.

דכיון דנאמן הוא אגן סהדי דאי הוה משתכחא בהמה ניחא ליה למריה דתיהוי בידיה דהאיך הלכך על שומר זה לחזר אחריה ותביעתו תביעה והודאת גנב הודאה:

ואם נשבע לשקר. שטוען מת או נשבר או נשבה או נגנבה באונס ובא ומצא שאינו כן דכיון דמגליא מילתא דשקרן הוה אגן סהדי דלא ניחא ליה למרה דליהוי תו שומר עלה ותביעתו אינה תביעה:

ולא הניחוהו מאי. מדלא נשבע נאמן הוא עדיין לבעלים או דלמא כיון דעמד לישיב תו לא מהימני ליה בעלים:

נשבע לשקר מהו. מי אמרינן אכתי עליה רמיא דכיון דלשקר נשבע סופו להתחרט ולשלם הלכך תביעתו תביעה או לא:

אית דגרס אם באמת נשבע. דלא פשע לא נפטר הגנב דכיון דבאמת נשבע אפטר ליה שומר ותו לא רמיא עליה למתבעיה לגנב ואם לשקר נשבע כגון דפשע נפטר הגנב בהודאת שומר דאכתי עליה רמיא לשלומי וראשון שמעתי ועיקר הוא. דהכא איכא לאקשוויי אי"כ מאי בעי רבא עמד לישיב לשקר ולא הניחוהו מהו השתא נשבע ממש דאסתלק ליה מבי דינא דתו לא רמיא עליה לא שבועה ולא פרעון עד שיבאו עדים שפשע אמרינן דנפטר הגנב דאכתי אשומר רמיא למתבעיה כל שכן היכא דלא נשבע דעליה רמיא לשלומי:

את עבדת לן מילתא. טובה ששילמת לפנים משורת הדין הלכך על דידן נמי רמיא למיעבד מילתא דטיבותא לאהדורי בתר גנבא ולמתבעיה ותביעתן תביעה:

תבעוהו בעלים לשומר, ונשבע, והופר הגנב, תבעו שומר והודה, תבעוהו בעלים וכפר, והביאו עדים, מי נפטר הגנב בהודאת שומר? או לא נפטר הגנב בהודאת שומר?

אמר רבא:

אם באמת נשבע - נפטר הגנב בהודאת שומר, אם בשקר נשבע - לא נפטר הגנב בהודאת שומר.

בְּעֵי רַבָּא:

עמד לישיב בשקר ולא הניחוהו - מהו?

תיקו.

רב כהנא מתני הכי.

רב טביומי מתני:

בְּעֵי רַבָּא:

נשבע לשקר - מהו?

תיקו.

תבעוהו בעלים לשומר ושילם, והופר הגנב, תבעוהו בעלים והודה, תבעו שומר וכפר, והביאו עדים, נפטר גנב בהודאת בעלים, או לא?

מי אמרינן: מצי אמר ליה שומר לבעלים: אתון פיון דשקליתו לכו דמי אסתליקתו לכו מהקא, או דלמא:

מצי אמרי ליה: כי היכי דאת עבדת לן מילתא, אגן נמי עבדינו לך, טרחינו בתר גנבא, שקלנא אגן דידן, ושקול את דידך?

תיקו.

59. קח, ב

רש"י

נגנבה באונס. בלסטים מזויין
 דשומר שכר פטור בו ואח"כ
 הוכר הגנב ויכול לכופו ולהוציא
 מידו:
רצה נשבע. והבעלים יפרעו מן
 הגנב:
עושה עמו דין. משלם לבעלים
 והוא יפרע מן הגנב:
ואם שומר שכר הוא. אע"ג
 דפטור בלסטים מזויין הכא
 הואיל והוכר הגנב ולא יפסיד
 כלום עליו לטרוח אחריה לפיכך
 הוא ישלם לבעלים ויחזור ויפרע
 מן הגנב:
עושה עמו דין. ישלם דמצוה
 עליו לחזור אחר האבידה:
לימא פליגא. דרבא אדרב הונא
 בר אבין:
כגון שקדם ונשבע. קודם
 שהוכר הגנב:

אָתְמָר:

נְגַנְבָה בְּאוֹנֶס, וְהוֹכֵר הַגֵּנֵב:

אָמַר אַבְיִי:

אִם שׁוֹמֵר חֲנָם הוּא - רְצָה עוֹשֶׂה עִמּוֹ דִין,

רְצָה נִשְׁבַּע.

וְאִם שׁוֹמֵר שְׁכָר הוּא - עוֹשֶׂה עִמּוֹ דִין, וְאִינוּ נִשְׁבַּע.

רְבָא אָמַר:

אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה - עוֹשֶׂה עִמּוֹ דִין וְאִינוּ נִשְׁבַּע.

לִימָא, פְּלִיגָא אֲדַרְבַּב הוֹנָא בַר אֲבִין?

דְּשַׁלַּח רַב הוֹנָא בַר אֲבִין:

נְגַנְבָה בְּאוֹנֶס וְהוֹכֵר הַגֵּנֵב,

אִם שׁוֹמֵר חֲנָם הוּא - רְצָה עוֹשֶׂה עִמּוֹ דִין,

רְצָה נִשְׁבַּע,

וְאִם שׁוֹמֵר שְׁכָר הוּא - עוֹשֶׂה עִמּוֹ דִין וְאִינוּ נִשְׁבַּע.

אָמַר לָךְ רְבָא:

הֲכָא בְּמֵאֵי עֲסָקִינָן: כְּגוֹן שְׁקָדָם וְנִשְׁבַּע.

וְהָא "רְצָה עוֹשֶׂה עִמּוֹ דִין, רְצָה נִשְׁבַּע" קָאָמַר!

הֲכִי קָאָמַר:

רְצָה שׁוֹמֵר חֲנָם עוֹמֵד בְּשִׁבּוּעָתוֹ,

רְצָה עוֹשֶׂה עִמּוֹ דִין.

רַבָּה זוּטִי בְּעֵי לָהּ הֲכִי:

נְגַנְבָה בְּאוֹנֶס, וְהַחֲזִיר גֵּנֵב בְּבֵית הַשׁוֹמֵר, וּמְתָהּ בַּפְּשִׁיעָה, מַהוּ?

מִי אָמְרִינָן: כִּיּוֹן דְּנִגְנַבְהָ בְּאוֹנֶס כְּלִיא לִיהָ שְׁמִירְתָּו.

אוּ דְלָמָא:

כִּיּוֹן דְּהִדְרָה הִדְרָה לְשְׁמִירְתָּו?

תִּיקוּ.

60. קח, ב - קט, ב

רפ"י

מתני'

משלם קרן. דאין חומש ואשם אלא אם הודה דכתיב בגזל הגר בפרשת נשא והתוודה:

ואחר כך מת אביו. ואחר מיתת האב הודה:

הרי זה משלם קרן וחומש לבניו. של אביו או לאחיו של אביו אם אין לו בניו ואף על גב דנפלה ירושה קמיה דהאיך בעי למעבד השבה ואין מעכב אפילו כנגד חלקו:

אין לו. נכסים כל כך שיכול לוותר על חלקו או שאין רוצה להפסיד חלקו: **לוה**. מאחרים ומשיב לאחיו לקיים מצוות השבה:

ובעלי החוב באין ונפרעין. מן ההשבה את חלקו כגון אם היו שנים אחין והוא שלישי נפרעים בעלי חובים מן (ההשבה שלישי החוב) והשאר יגבו ממנו:

בחייו ובמותו. אם מת לא ירשנו: **ואם אין לו**. מה יאכל לוה ואוכל ובעלי חוב באין ונפרעין מן הירושה את חלקו:

גמ'

ואפי' לארנקי של צדקה. אם אינו מוצא יורש לאביו למי ישיב יתן אותה לארנקי של צדקה ולא יעכבנו בידו:

וצריך שיאמר. כשהוא משיב לארנקי של צדקה זה גזל אבא:

ונמחליה לנפשיה. היכא דאין יורש אלא הוא וכולה שלו:

מי לא תנן מחל לו על הקרן. ולא מקיימא מצות השבה אלמא למיפק ידי גזילה בעינן והא נפקא ליה במחילה הכא נמי כיון דירושה קמיה נפלה נפק ליה מידי גזילה:

להשיב האשם. זה קרן של גזילה כדתניא לקמן בפרקין (דף קי.). **גואל**. יורש:

וכי יש לך אדם בישראל שאין לו גואלים. אם אין לו בן או בת או אח יש לו קרוב עד יעקב אבינו הקרוב קרוב יורש:

אלא בגזל הגר. ונשבע לשקר דכתיב למעול מעל בה':

והיה מעלה כספו ואשמו לירושלים. לכהנים כדכתיב האשם המושב לה' לכהן ואמרינן לקמן בשמעתין אשם זה קרן:

וזקפו עליו. גר במלוה נפק ליה מתורת גזילה ולכי מיית גר הוה ליה האי מוחזק וזכה מן ההפקר:

לא שנה לנפשיה. כגון הכא דמחיל ליה האי גברא גזל הגר לנפשיה והי' גזל את אביו ונשבע לו ומת אביו דמחיל לנפשיה:

ול"ש לאחרים. נגזל לגזול מצי מחיל ומתני' דקתני מחל לו על הקרן רבי יוסי הגלילי היא ואשמעינן לאחרים והי' לנפשיה היכא דנפק מידי גזילה כגון יורש או גזל הגר וקס"ד האי זקפו לאו דוקא כדמפרש ואזיל:

לר' עקיבא לא שנה כו'. ומתני' דקתני משלם קרן וחומש לבניו או לאחיו ר' עקיבא היא ולאשמועינן לנפשיה דלא מצי מחיל והי' לאחרים דאפילו מחיל ליה נגזל גופיה לאו מחילה היא:

הי' אפי' לא זקפן. הלכך יורש את אביו נמי אעי'ג דלא זקפו עליו במלוה ולא יצא מתורת גזילה בחיי אביו כיון דמת אביו ונפלו נכסים לפניו מחיל לנפשיה ולקמן (ע"ב) פריך אי"כ גזל הגר דנפיק לכהנים היכי משכחת לה:

משנה

"היכן פקדוני? אמר לו: "אבד", "משביעך אני", ואמר: "אמן", והעדים מעידים אותו שאכלו - משלם קרן. הודה מעצמו - משלם קרן וחומש ואשם.

"היכן פקדוני? אמר לו: "נגנב", "משביעך אני", ואמר: "אמן", והעדים מעידים אותו שגנבו - משלם תשלומי כפל. הודה מעצמו - משלם קרן וחומש ואשם.

הגוזל את אביו ונשבע לו, ומת:

הרי זה משלם קרן וחומש ואשם לבניו או לאחיו,

ואם אינו רוצה, או שאין לו - לוה ובעלי חוב באין ונפרעים.

האומר לבנו: "קונם אי אתה נהנה משלי", אם מת - ירשנו.

בחיינו ובמותו, אם מת - לא יירשנו, ויחזיר לבניו או לאחיו,

ואם אין לו - לוה ובעלי חוב באים ונפרעים.

קט,א

גמרא

אמר רב יוסף:

אפילו לארנקי של צדקה.

אמר רב פפא:

וצריך שיאמר: "זה גזל אבי".

אמאי? נמחליה לנפשיה!

מי לא תנן:

"מחל לו על הקרן ולא מחל לו על החומש..." (בבא קמא קג.)?

אלמא: בר מחילה הוא!

אמר רבי יוחנן,

לא קשיא:

הא - רבי יוסי הגלילי,

הא - רבי עקיבא.

דתניא:

"ואם אין לאיש גאל להשיב האשם"³¹⁶ (במדבר ה, ח) -

וכי יש אדם בישראל שאין לו גואלים?!

אלא בגזל הגר הבתוב מדבר.

הרי שגזל הגר ונשבע לו,

ושמע שמת הגר, והיה מעלה כספו ואשמו לירושלים,

ופגע באותו הגר, וזקפו עליו במלוה, ומת - זכה הלה במה שבידו,

דברי רבי יוסי הגלילי.

רבי עקיבא אומר:

אין לו תקנה עד שיוציא גזילו מתחת ידו".

לרבי יוסי הגלילי: לא שנה לנפשיה, לא שנה לאחרים - מצי מחיל,

ולרבי עקיבא: לא שנה לאחרים ולא שנה לנפשיה - לא מצי מחיל.

ולרבי יוסי, הוא הדין דאפילו לא זקפו במלוה.

והאי דקתני: "זקפו עליו במלוה" - להודיעו כחזו דרבי עקיבא,

³¹⁶ ואם אין לאיש גאל להשיב האשם אליו האשם המושב לה' לכהן מלכד איל הפקדים אשר זכר בו עליו

דאפילו זקפן עליו במלוה, אין לו תקנה עד שיוציא גזילה מתחת ידו.

מתקיף לה רב ששת:

אי הכי, לרבי יוסי הגלילי לשמעין לנפשיה וכל שכן לאחרים!
 לרבי עקיבא לשמעין לאחרים דלא מצוי מחיל, וכל שכן לנפשיה דלא מצוי מחיל!

אלא אמר רב ששת:

הא והא - רבי יוסי הגלילי,
 כי קאמר רבי יוסי הגלילי דמצוי מחיל לאחרים,
 אבל לנפשיה לא מצוי מחיל.
אלא אמאי "זנה הלה במה שבדו"?
 משום דזקפן עליו במלוה.

רבא אמר:

הא והא כי אמר רבי עקיבא דלא מצוי מחיל לנפשיה,
 אבל לאחרים - מצוי מחיל.

קטב

מכלל דרבי יוסי הגלילי סבר: אפילו לנפשיה נמי מצוי מחיל.
 אלא, גזל הגר דקאמר רחמנא נתינה לכהנים, היכי משכחת לה??

אמר רבא:

הכא במאי עסקינן:
 קשגזל את הגר ונשבע לו, ומת הגר, והודה לאחר מיתה,
 דבעידנא דאודי - קנאו השם ונתנו לכהנים.

רפ"י

א"ה. דבלא זקפו נמי קאמר ר' יוסי לנפשיה מצי מחיל מתני דמחל לו על הקרן דאמרת ר' יוסי היא כיון דאמר לנפשיה מצי מחיל לשמעיי בירוש את אביו דמחיל לנפשיה וליתני פטור ולוקמה כר' יוסי וכ"ש דנגזל גופיה לגזלן מצי מחיל וגבי מחל לו על הקרן דאוקמיה כר' יוסי ליתני אינה מחילה ולוקמה כרבי עקיבא דלשמעין מתני לרבי עקיבא דלאחרים לא מצי מחיל ומהתם שמעין שפיר דכל שכן לנפשיה דזקפו במלוה היינו אחרים וקאמר ר' עקיבא דלא מצי מחיל אבל השתא דאשמעינן לאחרים הויא מחילה ולנפשיה לא הויא מחילה איכא למימר דדוקא קתני וחד תנא הוא רישא דמתני וסיפא:

הא והא ר' יוסי. הא דאמר בזקפו במלוה דכיון דאפקה גר גופיה דהוה נגזל מתורת גזילה דהוי כמוחל לאחרים הוי מחילה ולכי מיית קנייה האי הלכך מחל לו על הקרן דמתני ר' יוסי היא דאי לרבי עקיבא בעי השבה משלו כדקתני אין לו תקנה עד שיוציא גזילה וסיפא נמי רבי יוסי היא דמודי רבי יוסי לנפשיה דלא מצי מחיל כיון דלא אפקיה נגזל מתורת גזילה:

רבא אמר הא והא רבי עקיבא. דלרבי יוסי לנפשיה נמי מצי מחיל דזקפו לאו דוקא וכי אמר רבי עקיבא דלא מצי מחיל לנפשיה הוא דקאמר דאע"ג דגר זקפו כיון דלא מחיל מחילה גמורה לא נפקא ליה מתורת גזילה אבל נגזל לגזלן מודה ר' עקיבא דמחיל:

מכלל דרבי יוסי הגלילי סבר
מצי מחיל לנפשיה. אפי' לא זקפו לרבא פרכינן:

קנאו השם. הקב"ה כדכתיב המושב לה' לכהן:

קנאו השם ונתנו לכהנים. אבל הודה בחיי הגר נעשה אצלו כמלוה וכי מיית גר מחיל לנפשיה:

61. קט, ב

רס"י

גזל הגיורת. שגזל אותה ונשבע
והודה לאחר מיתה:
מהו. מי נפיק לכהנים או זכה
בה איהו:
איש אמר רחמנא. אם אין
לאיש גואל:
הרי כאן שנים. תרי השבות
כתיב להשיב המושב. לישנא
אחרינא תרי אשמות כתיבי
להשיב האשם האשם המושב:
צריכין לחזור אחרינו. ולשאל
אם יש לו בנים קודם שתתנהו
לכהן:
קטן. שאין איש בידוע שאין לו
בנים יתנהו לכהנים ומהכא
נפקא לן דקטן לאו בר אולודי
הוא בסנהדרין בבן סורר ומורה
(דף סט.).

בְּעֵי רַבִּינָא:

גְּזַל הַגֵּיּוֹרֶת - מַהוּ?

"אִישׁ"³¹⁷ (במדבר ה, ח) אָמַר רַחֲמָנָא,

וְלֹא אִשָּׁה,

אוּ דְלָמָּא:

אוֹרְחִיָּה דְקָרָא הוּא?

אָמַר לִיה רַב אֶהְרֹן לְרַבִּינָא:

תָּא שְׁמַע:

דְתַנְיָא:

"אִישׁ" - אֵין לִי אֶלָּא אִישׁ, אִשָּׁה מִנִּין?

בְּשֵׁהוּא אוֹמֵר: "הַמוֹשֵׁב" (במדבר ה, ח) - הָרִי בָּאן שְׁנַיִם,

אִם בֶּן מָה תִּלְמוּד לֹמַר: "אִישׁ"?

אִישׁ אַתָּה צָרִיד לְחֻזּוֹר אַחֲרָיו אִם יֵשׁ לוֹ גּוֹאֲלִים אִם לֹא,

קָטָן - אִי אַתָּה צָרִיד לְחֻזּוֹר אַחֲרָיו,

בִּידוּעַ שְׂאִין לוֹ גּוֹאֲלִין."

62. קט, ב

תנו רבנן:

"**לה' לפהו**" (במדבר ה, ח) - קנאו השם, ונתנו לכהן שבאותו משמר.
 אַתָּה אומֵר: "לַכֹּהֵן שְׂבִאוֹתוֹ מִשְׁמֵר", אוֹ אֵינוֹ אֵלָא לְכָל כֹּהֵן שִׁדְצָה?
 בְּשֵׁהוּא אומֵר: "**מַלְבֵּד אֵיל הַכְּפֹרִים אֲשֶׁר יִכְפֹּר בּוֹ עָלָיו**" (במדבר ה, ח) - הֲרֵי לַכֹּהֵן שְׂבִאוֹתוֹ מִשְׁמֵר הַכְּתוּב מִדְּבַר".

תנו רבנן:

"הֲרֵי שֶׁהִיָּה גּוֹזֵל-כֹּהֵן, מִנֵּין שֶׁלֹּא יֵאמֵר: "הוֹאִיל וַיּוֹצֵא לַכֹּהֲנִים וְהֲרֵי הוּא תַחַת יָדִי, יֵהָא שְׁלִי?"
 וְדִין הוּא: אִי בְּשַׁל אַחֲרִים הוּא זֹכֶה, בְּשַׁל עֲצָמוֹ- לֹא כָּל שָׁבִין?
דְּבִי נָתַן אוֹמֵר בְּלִשׁוֹן אַחֵר:
 וּמָה דְבַר שְׂאִין לוֹ חֶלֶק בּוֹ עַד שִׁיכְנַס בְּרִשׁוֹתוֹ, כְּשִׁיכְנַס לְרִשׁוֹתוֹ, אֵינוֹ יִכּוֹל לְהוֹצִיאוֹ מִיָּדוֹ,
 דְּבַר שִׁישׁ לוֹ חֶלֶק בּוֹ עַד שֶׁלֹּא יִכְנַס בְּרִשׁוֹתוֹ, מִשְׁנַכְנַס לְרִשׁוֹתוֹ, אֵינוֹ דִּין דְּאִין אַחֵר יִכּוֹל לְהוֹצִיאוֹ מִיָּדוֹ?
 לֹא, אִם אִמְרַת בְּדָבָר שְׂאִין לוֹ חֶלֶק בּוֹ, שְׂנַשְׁם שְׂאִין לוֹ חֶלֶק בּוֹ כִּי אֵין לְאַחֲרִים חֶלֶק בּוֹ,
 תֵּאמֵר בְּגִזֵּל שְׂנַשְׁם שִׁישׁ לוֹ חֶלֶק בּוֹ, כִּי יֵשׁ לְאַחֲרִים חֶלֶק בּוֹ?
 אֵלָא גְזִילוֹ יוֹצֵא מִתַּחַת יָדוֹ וּמִתְחַלֵּק לְכָל אַחֵיו הַכֹּהֲנִים".

וְהַכְּתִיב: "**וְאִישׁ אֶת קִדְשֵׁיו לֹא יִהְיוּ**"³¹⁸ (במדבר ה, י)!

הָכָא בְּמֵאֵי עֲסָקִינָן:

בְּכֹהֵן טָמֵא.

אִי בְּכֹהֵן טָמֵא - "דְּבַר שִׁישׁ לוֹ חֶלֶק בּוֹ" מִי אֵית לִיהּ?!

אֵלָא, אֶתְיָא "**לַכֹּהֵן**" (במדבר ה, י) "**לַכֹּהֵן**"³¹⁹ (ויקרא כו, א) מִשְׁדֵּה אַחוּזָה.
 דְּתַנְיָא:

"**אַחֲזָתוֹ**" (ויקרא כו, כא) - מָה תִּלְמּוּד לֹמֵר?

מִנֵּין לְשִׁדָּה הַיּוֹצֵאָה לַכֹּהֲנִים בַּיּוֹבֵל וּגְאָלָהּ אַחַד מִן הַכֹּהֲנִים,
 מִנֵּין שֶׁלֹּא יֵאמֵר: הוֹאִיל וַיּוֹצֵאָה לַכֹּהֲנִים בַּיּוֹבֵל וְהֲרֵי הִיא תַחַת יָדִי תֵּהָא שְׁלִי?
 וְדִין הוּא: בְּשַׁל אַחֲרִים אֲנִי זֹכֶה, בְּשַׁל עֲצָמִי לֹא כָּל שָׁבִין?
 תִּלְמּוּד לֹמֵר: "**כִּשְׁדָּה הַחֵרֶם לַכֹּהֵן תִּהְיֶה אַחֲזָתוֹ**" (במדבר ה, ח),
 אַחוּזָה שְׁלוֹ, וְאֵין זֶה שְׁלוֹ, הָא כִּיצַד?
 יוֹצֵאָה מִתַּחַת יָדוֹ וּמִתְחַלֵּק לְכָל אַחֵיו הַכֹּהֲנִים".

רפ"י

לכהן שבאותו משמר. שהוא בא להתכפר בו :
כשהוא אומר מלבד איל הכפורים. משמע למי שזה ניתן זה ניתן ואיל הכפורים אין יכול להקריב אלא כהן שבאותו משמר כדכתיב (דברים יח) לבד ממכריו על האבות אני בשבתי ואתה בשבתך :
הרי שהיה כהן גוזל. את הגר וכשהגיע משמר שלו בא והודה לאחר מיתת הגר :
בשל אחרים. אם היה ישראל מביא גזל הגר במשמר זה הריני נוטל חלקי עם אחיי הכהנים בני המשמר :
בשל עצמי לא כ"ש. שאטול את הכל :
מה דבר שאין לו חלק בו. כגון כהן שהתנדב קרבן דאמרין לקמן בשמעתין כהן בא ומקריב קרבנותיו בכל שעה שירצה ובשרה ועורה שלו דכתיב ואיש את קדשיו לו יהיו נמצא שאין לבני משמר חלק בו :
משנכנס לרשותו אין אחר יכול כו'. שאם נתנה לכהן אחר של אותו משמר שוב אין יכול להוציאו מידו שנאמר ואיש אשר יתן לכהן לו יהיה :
דבר שיש לו חלק בו עד שלא נכנס ברשותו. שכיון שבא ישראל והביא גזל הגר למשמר זה אע"פ שנתנו לאחד מאחיו יש לו חלק בו :
ל"א. מה דבר (שלא נכנס ברשותו) כגון תרומות ומעשרות מפי עוקר הרים :
כך אין לאחרים חלק בו. לפיכך משנתנו לך מי יעכב עליך :
תאמר בגזל. הגר שהוא לכל בני משמר וכולם תובעין :
והכתיב ואיש את קדשיו וגו'. ונפקא לן לקמן מינייה שכהן מקריב קרבנותיו בכל עת שירצה ובשרה ועורה שלו והכא נמי האי איל אשם קרבנות דכהן הוא וזכי ביה וכיון דמקריב ליה וזכי ביה גזל נמי דידיה הוא כדאמרין מלבד איל הכפורים למי שזה ניתן זה ניתן :
בכהן טמא. דאין ראוי להקריב איל האשם :
אי [בכהן] טמא. היכי מצי למימר דבר שיש לו חלק בו והא קיימא לן בזבחים (דף צח:) דאין טמא חולק בקדשי המקדש ואפילו בעורות וגזל הגר נמי קדשי המקדש הוא :
אלא. לעולם בכהן טהור והאי דמוציאין מידו משום דילפינן ג"ש כהן כהן משדה אחוזה ואיש את קדשיו במילי אחריני מתוקמא :
אחוזתו. לכהן תהיה היה לו למימר ודיו ומה ת"ל אחוזתו :
לשדה היוצאה לכהנים. מקדש שדה אחוזה ולא גאלה מן ההקדש ומכרה גזבר לאחרים כשהיא יוצאה מיד הלוקח ביובל מתחלקת לכהנים משמר שנכנס בו יובל שנאמר ואם לא יגאל את השדה בעלים ואם מכר את השדה גזבר לא יגאל עוד בעלים אלא והיה השדה וגוי והכי תניא בת"כ ובערכין :
וגאלה אחד מן הכהנים. כלומר והלוקח מן הגזבר כהן היה ומבני המשמר של יובל היה :

³¹⁸ ואיש את קדשיו לו יהיו איש אשר יתן לפהו לו יהיה

³¹⁹ וקהו השדה בצאתו ביכל קדש לה' כשדה החרם לכהן תהיה אחזתו

63. קט, ב - קי, א

רפ"י

שבא ומקריב. אם נדר קרבן או שהיה מוטל עליו חטאת ואשם חובה מקריב אף במשמר שאינו שלו:

שעבודתה. שכר עבודתה דהיינו בשרה:

אם היה בעל מום. ראוי לאכול ואין ראוי להקריב אין יכול לעשות שליח להקריב מי שירצה אלא נותנה לבני המשמר והואיל והוא ראוי לאכילה קרינן ביה ואיש את קדשיו לפיכך עבודה ועורה שלו. לשון אחר גרסינן עבודה ועורה לאנשי משמר כיון דהם הקריבוהו:

ואם היה זקן. וראוי לעבודה כדמפרש לקמן ואין ראוי לאכילה:

נותנה. להקריב:

לכל כהן שירצה. דהואיל דהוא חזי לעבודה מצי לשוייה שליח: **ועבודתה ועורה לאנשי משמר.** דכיון דלא חזי לאכילה לא משוי שליח לאכילה:

אכילה גסה. שנפשו קצה בה: **אם היה הכהן.** של המשמר טמא ויש לו קרבן צבור להקריב:

נותנו לכל כהן שירצה. דהואיל דהוא יכול להקריבו דהא קרבן צבור דוחה את הטומאה שליח נמי מצי עביד קרבן צבור בא בטומאה ואין נאכל בטומאה בכיצד צולין (פסחים ד' עו:):

אי דאיכא טהורין. בההוא משמר:

טמאים מי מצו עבדי. וכיון דלא מצו עבדי שליח היכי משווי:

לבעלי מומין טהורין. מתחלקת דקיימא לן זבחים (ד' צח:): איש חולק ואפיי בעל מום בקדשים ובמנחות:

אם היה כהן גדול אונן. ויש לו קרבן עצמו להקריב:

נותנו לכל כהן שירצה. דכיון דכהן גדול מקריב אונן דכתיב לאביו ולאמו לא יטמא ומן המקדש לא יצא אם מת אביו ואמו דהוי אונן אפילו הכי מקדושתו לא יצא ולא יחלל כלומר דעבודתו שיעבוד באנינות לא תתחלל הא אחר הדיוט שלא יצא חילל:

ואינו חולק לאכול לערב. כשתסתלק אנינותו דאנינות לילה דרבנן דאנינות דאורייתא אינו אלא יום מיתה דכתיב (עמוס ח) ואחריתה כיום מר אלמא אין מרירות אלא יום אחד:

תנו רבנן:

"מניו לכהן שבא ומקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה שידצה?"

תלמוד לומר: "ובא בכל אות נפשו ... ושרת"³²⁰ (דברים יח, ו-ז),

ומניין שעבודתה ועורה שלו?

תלמוד לומר: "ואיש את קדשיו לו יהיו"³²¹ (במדבר ה, י'),

הא ביצד?

אם היה בעל מום נותנה לכהן שבאותו משמר, ועבודתה ועורה שלו.

קיא, ואם היה זקן או חולה נותנה לכל כהן שידצה, ועבודתה ועורה לאנשי משמר."

האי "זקן או חולה" - היכי דמי?

אי דמצי עביד עבודה - עבודתה ועורה נמי תיהוי דידיה,

ואי דלא מצי עביד עבודה - שליח היכי משוי?

אמר רב פפא:

ש"יכול לעשות על ידי הדחק,

עבודה דכי עביד ליה על ידי הדחק - עבודה היא,

ומשוי שליח.

אכילה דכי אכיל על ידי הדחק אכילה גסה היא, ואכילה גסה - לאו כלום הוא,

משום הכי "עבודתה ועורה לאנשי משמר".

אמר רב ששת:

אם היה כהן טמא בקרבן צבור - נותנה לכל מי שירצה, ועבודתה ועורה לאנשי משמר.

היכי דמי ?

אי דאיכא טהורים - טמאים מי מצו עבדי?!

ואי דאיכא טהורים - עבודתה ועורה לאנשי משמר?! הא טמאים נינהו!

לא מצו אכילי!

אמר רבא:

אימא: לבעלי מומין טהורין שבאותו משמר.

אמר רב אשי:

אם היה כהן גדול אונן נותנה לכל כהן שירצה, ועבודתה ועורה לאנשי משמר.

מאי קא משמע לן?

תנינא:

"כהן גדול מקריב אונן,

ואינו אוכל,

ואינו חולק לאכול לערב!"

סלקא דעתך אמינא: כי חס רחמנא עליה דכהן גדול לקרובי הוא,

אבל לשווי שליח - לא מצי משוי,

קא משמע לן.

³²⁰ ו כי ובא חלוי מאחד שעריך מכל ישראל אשר הוא גר שם ובא בכל אות נפשו אל המקום אשר יבחר ה'. ז ושרת בשם ה' אלהיו בכל אהיו הלויים

העמדים שם לפני ה'

³²¹ ואיש את קדשיו לו יהיו איש אשר יתן לפהו לו יהיה

64. קי, א

רש"י

משנה

הגזל את הגר ונשבע לו ומת - הרי זה משלם קרו וחומש לכהנים ואשם למזבח.
שנאמר: "ואם אין לאיש גזאל להשיב האשם אליו,
האשם המושב לה' לכהן מלבד איל הפפרים אשר יכפר בו עליו" (במדבר ה, ח).

היה מעלה את הכסף ואת האשם, ומת - הכסף ינתן לבניו,
והאשם ירעה עד שישתאב, וימכר ויפלו דמיו לנדבה,
נתן הכסף לאנשי משמר ומת - אין היורשין יכולין להוציא מידם,
שנאמר: "ואיש אשר יתן לכהן לו יהיה"³²² (במדבר ה, י).

נתן הכסף ליהויריב, ואשם לידעיה - יצא.
אשם ליהויריב וכסף לידעיה,
אם קיים האשם - יקריבוהו בני ידעיה,
ואם לא - יחזיר ויביא אשם אחר,
שהמביא גזילו עד שלא הביא אשמו - יצא,
הביא אשמו עד שלא הביא גזילו - לא יצא.

נתן את הקרן ולא נתן את החומש - אין החומש מעכב.

גמרא

תנו רבנן:

"אשם"³²³ (במדבר ה, ח) - זה קרן,
"המושב" - זה חומש.
או אינו אלא: "אשם" - זה איל?

ולמאי נפקא מינה?

לאפוקי מדרבא,
דאמר רבא:
גזל הגר שהחזירו בלילה - לא יצא,
החזירו חצאין - לא יצא.

מאי טעמא?

"אשם" קרייה רחמנא.

כשהוא אומר: "מלבד איל הפפרים" - הוי אומר: "אשם" - זה קרן".

תניא אידך:

"אשם" - זה קרן,
"המושב" - זה חומש.
או אינו אלא:
"אשם" - זה חומש?

למאי נפקא מינה?

לאפוקי ממתניתין,
דתנו:

מתני'
היה מעלה את הכסף ומת.
בדרך:
הכסף ינתן לבניו. של גזלן דהא
זכה ביה ממיתת הגר אלא דבעי
למעבד השבה כי היכי דתיהוי
ליה כפרה אשבועתיה והשתא
תו ליכא כפרה כיון דמית ליה:
האשם ירעה. דהוי אשם שמתו
בעליו וקיייל לקמן כל
שבחטאת מתה באשם רועה:
לנדבה. לשופרות קיץ המזבח
עולות בשר לשם ועורות
לכהנים:
משמרת יהויריב. ראשונה לכל
המשמרות ושל ידעיה אחריה:
נתן. הגזלן את הכסף ליהויריב
במשמרתו ואח"כ נתן אשם
לידעיה במשמרתו:
יצא. כדמפרש ואזיל שהמביא
גזילו עד שלא הביא קרבן אשמו
יצא וזה זכה בשלו וזה בשלו:
אם קיים האשם יקריבוהו בני
ידעיה. דקנסינהו ליהויריב
להחזיר האשם דשלא כדין עבוד
בני יהויריב דקבול אשם מקמי
כסף ולידעיה ליכא למקנס מידי
דבמשמר דידהו קבילי ורי'
יהודה דפליג אברייתא בגמרא
במתניתין מודה:
נתן הקרן. לכהנים אין החומש
מעכב מלהקריב את האשם אם
לא נתן עדיין ולבסוף נתן:

גמ'

או אינו אלא אשם זה איל.
אשם ומושב זה קרן:
ולמאי נ"מ. דהא ממה נפשך
תרוייהו קאמר קרא תיפוק ליה
מינה לאפוקי מדרבא דאמר
דאשם קרייה רחמנא לקרן ומה
אשם אינו בא בלילה דכתיב
(ויקרא ז) ביום צותו ואינו בא
לחצאין אף קרן כו':
כשהוא אומר מלבד איל
הכפורים הוי אומר אשם.
דרישא קרן הוא:
או אינו אלא אשם זה חומש.
ומושב זה קרן וני"מ לאפוקי
ממתניתין דתנן אין החומש
מעכב נימא אדרבה חומש מעכב
דאשם קרייה רחמנא לשון
קרבן כשהוא אומר כו':

³²² ואיש את קדשיו לו יהיו איש אשר יתן לכהן לו יהיה

³²³ ואם אין לאיש גזאל להשיב האשם אליו האשם המושב לה' לכהן מלבד איל הפפרים אשר יכפר בו עליו

רַש"י

משתלם בראש. קרן לבדו
שהוא ראש:

"נָתַן לּוֹ אֶת הַקֶּרֶן וְלֹא נָתַן לּוֹ אֶת הַחוּמָשׁ - אֵין הַחוּמָשׁ מֵעַכְבָּ",
אֲדַרְבָּה חוּמָשׁ מְעַכְבָּ!

בְּשֵׁהוּא אוֹמֵר: "וְהִשִּׁיב אֶת אֲשָׁמוֹ בְּרֵאשׁוֹ וְחִמִּישְׁתּוֹ"³²⁴ (במדבר ה ז),
הוּי אוֹמֵר: "אֲשָׁם" זֶה קֶרֶן.

תְּנִיָּא אֵידָרָה:

"אֲשָׁם" - זֶה קֶרֶן,

"הַמּוֹשֵׁב" - זֶה חוּמָשׁ,

וּבְגִזְלַת הַגֵּר הַכֶּתוּב מְדַבֵּר.

אוֹ אֵינוֹ אֶלְא:

"הַמּוֹשֵׁב" - זֶה כֶּפֶל,

וּבְגִנְיַת הַגֵּר הַכֶּתוּב מְדַבֵּר?

בְּשֵׁהוּא אוֹמֵר: "וְהִשִּׁיב אֶת אֲשָׁמוֹ בְּרֵאשׁוֹ וְחִמִּישְׁתּוֹ" - הֲרִי בְּמִמּוֹן הַמּוֹשֵׁתִים בְּרֵאשׁ,
הַכֶּתוּב מְדַבֵּר.

³²⁴ וְהִתְדוּ אֶת חֲטָאתְכֶם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהִשִּׁיב אֶת אֲשָׁמוֹ בְּרֵאשׁוֹ וְחִמִּישְׁתּוֹ יִסֶּף עָלָיו וְנָתַן לְאִשֶּׁר אֲשָׁם לּוֹ

רש"י

לכל כהן וכהן. שבמשמר ומוסיף משלו עוד להשלים: אין בו. שוה פרוטה לכל משמר יהוירב ויש בו שוה פרוטה לכל משמר ידעיה שהן מועטין מהו: אין חולקים. מנחות כנגד מנחות וקרבן כנגד קרבן מכלל בני אהרן תהיה איש כאחיו נפקא לן בקדושין (דף נג.) ובמנחות פרק אלו מנחות (דף עג.):

65. קי, א

גופא:

"אמר רבא:

גזל הגר שהחזירו בלילה - לא יצא, החזירוהו חצאין - לא יצא".

מאי טעמא?

"אשם" קרייה רחמנא.

ואמר רבא:

גזל הגר שאין בו שוה פרוטה לכל כהן וכהן - לא יצא ידי חובתו.

מאי טעמא?

דכתיב: **"האשם המושב"**, עד שיהא השובה לכל כהן וכהן.

בעי רבא:

קי, ב אין בו למשמרת יהוירב, ויש בו ^למשמרת ידעיה - מהו?

היכי דמי?

אילימא דיהביה לידעיה במשמרת ידעיה - הא אית ביה!

לא צריקא, דיהביה לידעיה במשמרתו דיהוירב - מאי?

מי אמרינן: כיון דלאו משמרתו הוא, ולא כלום הוא,

או דלמא:

כיון דלא חזי ליה מעיקרא לידעיה קאי?

תיקו.

בעי רבא:

כהנים, מהו שיחלקו גזל הגר כנגד גזל הגר?

מי אמרינן: **"אשם" קרייה רחמנא,**

מה אשם אין חולקין אשם כנגד אשם, אף גזל אין חולקין גזל הגר כנגד גזל הגר.

או דלמא:

גזל הגר כמונא הוא?

הדר פשטה:

"אשם" קרייה רחמנא.

רב אחא בריה דרבא מתני לה בהדיא:

אמר רבא:

כהנים אין חולקין גזל הגר כנגד גזל הגר,

מאי טעמא?

"אשם" קרייה רחמנא.

רפ"י

יורשין. הגר הן או מקבלי מתנות גבוה הן :
היינו האי דירתני. ירושה זאת נפלה להן והרי היא לפניהן שאילו היה הגר קיים היה זה אומר לו הרי שלך לפניך : רב זעירי בעי לה הכי אפילו אם תמצוי לומר מקבלי מתנות הווי הא לא מבעיא לן דהא מתנה יהיב להו רחמנא. והרי הן לפניהן :
כגון שנפלו לו. לכהן :
קנו. יתומים שקנו בהמות :
בתפיסת הבית. כלומר נפלו להן בהמות בירושה עד שלא חלקו :
הלוקח. לקח עשרה טלאים שלא נתעשרו מן השוק :
פטור. ובמסכת בכורות מפרש טעמא :
בכלל ופרט וכלל. לכל קדשי בני ישראל לך נתונים למשחה כלל וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש פרט כל מתנה בפני עצמה וכל תרומת קדשים חזר וכלל והדר כתיב ברית מלח עולם הוא וגוי בסוף הפרשה (במדבר יח) :
כל המקיימן כאילו קיים. כל התורה כולה שניתנה לדרוש בכלל ופרט וכלל וכאילו קיים כל הקרבנות שניתנה בהן ברית מלח :
עשר במקדש. נאכל לפניו מן הקלעים :
ארבע בירושלים. בכל העיר :
ועשר בגבולים. בערי ארץ ישראל :
אשם ודאי. חמשה הן גזילות מעילות שפחה חרופה נזיר ומצורע וחד חשיב להו :
אשם תלוי. בא על ספק כרת שלא נודע לו שעבר ודאי שיביא חטאת :
וזבחי שלמי צבור. כבשי עצרת שנקראו שלמים כדכתיב (ויקרא כג) ושני כבשים בני שנה וקדשי קדשים הן כדכתיב (שם) קדש יהיו לה' לכהן ונאכלים לפניו מן הקלעים :
ולוג שמן של מצורע. מה שנשאר בלוג מיציקה לכף כהן של השמאלית נאכל לכהנים דתניא במנחות (דף עג.) ובזבחים (דף מד.) : לכל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע דהוא נמי קרוי קרבן דכתיב והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן וסמיך ליה לקרא קמא בקדש הקדשים תאכלנו בויקח קרח :
מותר העומר. מנחת העומר נקמצת ושיריה נאכלים וכל המנחות קדשי הקדשים הן כדכתיב לא (תאכל עליו חמץ) וגוי :

בְּעֵי רַבָּא:
כְּהֵינִים בְּגִזְלֵי הַגֵּר
יִוְרְשִׁין הוּוּ,
אוּ מְקַבְּלֵי מִתְּנוֹת הוּוּ?

לְמַאי נִפְקָא מִיְנָה?

כְּגוֹן שֶׁגִּזַּל חֲמִין וְעֵבֶר³²⁵ **עָלְיוּ הַפֶּסֶח:**
אִי אָמַרְתָּ: יִוְרְשִׁין הוּוּ - הֵינֵנו הָאִי דִּירְתֵי מוֹרִית.
וְאִי אָמַרְתָּ: מְקַבְּלֵי מִתְּנוֹת הוּוּ - מִתְּנָה קְאָמַר רַחֲמֵנָא דְנִיתִיב לְהוּ,
וְהָא לָא קָא יְהִיב לְהוּ מִיְדֵי, דְעֶפְרָא בְּעֶלְמָא הוּא.

רַב זְעִירָא בְּעֵי הַכִּי:
אֶפְיֵלוּ אִם תִּמְצְוֵי לִוְמַר: מְקַבְּלֵי מִתְּנָה הוּוּ, הָא לָא אִיבְעִיָא לָן,
דְּהֵיִיא מִתְּנָה אָמַר רַחֲמֵנָא דְנִיתִיב לְהוּ.
אֶלָּא כִּי קִמְבַּעִיָא לָן: כְּגוֹן שֶׁנִּפְּלוּ לוֹ עֶשְׂרֵי בְּהֵמוֹת בְּגִזְלֵי הַגֵּר, מִחֵיבֵי לְאַפְרוּשֵׁי מִיְנֵיהוּ מְעִישָׁר, אוּ לָא?

יִוְרְשִׁין הוּוּ,³²⁶ **וְאָמַר מַר: "קִנְנוּ בְּתַפְּיִסַת הַבַּיִת - חֵיבִינִין"** (בכורות נו:),
אוּ דְלָמָּא:
מְקַבְּלֵי מִתְּנוֹת הוּוּ,
וְתַנּוּ:
"הַלֹּקֵחַ וְהַנִּיתָן לוֹ בְּמִתְּנָה - פֶּטוּר מִמַּעֲשֵׂר בְּהֵמָה" (בכורות נה:),
מֵאִי?

תָּא שְׁמַע:
"עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע מִתְּנוֹת בְּהוֹנָה נִיתְּנוּ לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו,
וְכוֹלֵן נִיתְּנוּ בְּכֹלל³²⁷ **וּפְרֹט**³²⁸ **(במדבר יח, ח) וּפְרֹט**³²⁸ **(במדבר יח, ט-יח) וּכְלָל**³²⁹ **(במדבר יח, יט),**
וּבְרִית מֶלֶח.
כָּל הַמְקַיְיָמִין - בְּאִילוּ מְקִיִּים כָּלל וּפְרֹט וּכְלָל וּבְרִית מֶלֶח,
כָּל הַעוֹבֵר עֲלֵיהֶם - בְּאִילוּ עוֹבֵר עַל כָּלל וּפְרֹט וּכְלָל וּבְרִית מֶלֶח.
וְאֵלוּ הֵן:
עֶשֶׂר בְּמִקְדָּשׁ,
וְאַרְבַּע בִּירוּשָׁלַיִם,
וְעֶשֶׂר בְּגִבּוּלַיִם.
"עֶשֶׂר בְּמִקְדָּשׁ": חֲטָאת בְּהֵמָה,
וְחֲטָאת הַעוֹף,
וְאֶשֶׁם וְדָאִי,
וְאֶשֶׁם תְּלוּי,
וְזִבְחֵי שְׁלָמֵי צְבוּר,
וְלוֹג שְׁמֵן שֶׁל מְצוּרַע,
וּמוֹתֵר הָעוֹמֵר,
וְשִׁתֵּי הַלֶּחֶם,

³²⁵ כך גירסת הב"ח והגר"א. גירסת הדפוס: **שְׁעֵבֶר**

³²⁶ ע"פ הגהת הב"ח

³²⁷ וידבר ה' אל אהרן ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי לכל קדשי בני ישראל לך נתתים למשחה ולבניך לחק עולם

³²⁸ **ט. זה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש כל קרבנם לכל מנחתם ולכל חטאתם ולכל אשמים אשר ישיבו לי קדש קדשים לך הוא ולבניך. י בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אתו קדש יהיה לך. י וזה לך תרומת מתנם לכל תנופת בני ישראל לך נתתים ולבניך ולבנותיך אתה לחק עולם כל טהור בביתך יאכל אתו. יב כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן ראשיתם אשר יתנו ליהוה לך נתתים. יג בכורי כל אשר בארצם אשר יביאו לה' לך יהיה כל טהור בביתך יאכלנו. יד כל חרם בשרא לך יהיה. טו כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו לה' באדם ובבהמה יהיה לך אף פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה. יז ופדויו מן חרם תפדה בערך כסף חמשת שקלים בשקל הקדש עשירים גרה הוא. יח אף בכור שזר או בכור פשוט או בכור עז לא תפדה קדש הם את דמם תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר אשה לריח ניחח לה'. יח ובשרם יהיה לך פחזה התנופה וכשוק הימין לך יהיה**

³²⁹ **כל תרומת הקדשים אשר ירימו בני ישראל לה' נתתי לך ולבניך ולבנותיך אתה לחק עולם ברית מלח עולם הוא לפני ה' לך ולזרעך אתה**

כ"י

ושירי מנחות. כל מנחות הנקמצות מנחת נדבה ומנחת חוטא ומנחת סוטה:

הבכורה. בכור תם נאכל בכל העיר וכן הבכורים צריכין חומה כדכתיב (דברים יב) ואכלתם שם לפני ה' אלהיכם וגו' ואמר מר תרומת ידך אלו בכורים מכות (דף יז.):

והמורים מתודה. חזה ושוק וארבע חלות מארבע מינים שבה חלות ורקיין חמץ ורבוכה וכתוב (ויקרא ז) והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לכהן הזורק וגו':

והמורים מאיל נזיר. זרוע בשלה וחלה ורקיין וחזה ושוק של שלמים בכלל תודה הוא דתודה שלמים אקרי והנך תרתי תודה ואיל נזיר משום דדמיין להדדי חשיב להו בחדא כדאמר בשחיטת חולין בפרק הזרוע:

ועורות קדשים. עורות עולה וחטאות ואשמות אבל קדשים קלים עורותיהן לבעלים כדאמר בזבחים פרק טבול יום (דף קג.) ומשי"ה קא חשיב להו בהדי הנך דבירושלים למעוטי דאין נחשבים בהדי הנך דגבולים דהני עורות לא מתייבבי להו אלא בירושלים ובהדי הנך דבמקדש לא חשיב אלא הנהו דאי נפקי חוץ לקלעים מפסלי ביוצא:

ושדה אחוזה. שהקדישוה בעליה ולא גאלה ומכרה גזבר כשהלוקח מחזירה ביובל מתחלקת לכהנים:

ושדה חרמים. ישראל שהחרימו שדיהן:

וגזל הגר. נמי קרי ליה מתנת גבולין שאם נתנו לכהן המשמר חוץ לירושלים יצא ואיל אשמו יעלה לירושלים להקריב:

וְלַחֵם הַפָּנִים,
וְשִׁירֵי מִנְחֹת.
וְאַרְבַּע בִּירוּשָׁלַיִם": הַבְּכוּרָה,
וְהַבְּיָנוּדִים,
וְהַמּוֹרִם מִן הַתּוֹדָה,
וְאֵיל נְזִיר,
וְעוֹרוֹת קִדְשִׁים.
וְעֶשְׂרָה בְּגֻבְלוֹיִן": תְּרוּמָה,
וְתְרוּמַת מַעֲשֶׂה,
וְחֻלָּה,
וְרֵאשִׁית הַגֶּזֶז,
וְהַמִּתְנֹנֹת,
וּפְדִיּוֹן הַבֵּן,
וּפְדִיּוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר,
וְשָׂדֵה אַחוּזָה,
וְשָׂדֵה חֲרָמִים,
וְגִזְלֵי הַגֵּר".

וְקָא קְרִי מִיְהֵת: "מִתְנָה",
שְׁמַע מִיְנָה: מְקַבְּלֵי מִתְנֹנֹת הֵוּן.

שְׁמַע מִיְנָה.

66. קי, ב - קיא, א

"נתן את הנספף לאנשי משמר ומת - אין היורשין יכולין להוציא מידם".

רפ"י

אדעתא דהכי. דלא תיהוי ליה כפרה:
תיפוק לחולין. ולא תיזיל למיתה:
באשם רועה. עד שיומם וימכר ויפלו דמיו לקיץ המזבח עולה לשם ועורה לכהנים זה מדרש דרש יהוידע הכהן בשקלים (דף ט:) ובתמורה (דף כג:) וכל זמן שהוא תם אין יוצא לחולין לימכר לפיכך ירעה והוא מעצמו אין יכול להשתנות מאשם לעולה:
דמינח ניחא לה. להתקדש לראשון שהוא שלם על ספק זה שאם ימות תזקק לאחיו:
טן דו. גוף שנים כלומר אשה בכל דהו ניחא לה:

אמר אביי:

שמע מינה: כסף מכפר מחצה.

דאי לא מכפר, הוה אמינא: מהדר ליורשין,

מאי טעמא?

אדעתא דהכי לא יתב ליה.

אלא מעתה, חטאת שמתו בעליה, תיפוק לחולין, דאדעתא דהכי לא אפרשיה!

אמרי: חטאת שמתו בעליה, הלכתא גמירי לה דלמיתה אזלא.

אלא מעתה, אשם שמתו בעליו ליפוק לחולין, דאדעתא דהכי לא אפרשיה!

אשם נמי הלכתא גמירי לה: כל שבחטאת מתה, באשם רועה.

אלא מעתה, יבמה שנפלה לפני מוכה שחין תיפוק בלא חליצה,

דאדעתא דהכי לא קדשה עצמה!

קיא, א התם אנו סהדי: ^דמינח ניחא לה בכל דהו.

כריש לקיש,

דאמר ריש לקיש: טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו.

רש"י

זה זכה בשלו וזה זכה בשלו. ונהי נמי לרבנן דקנסו ליהויריב דקבול אשם מקמי כסף אלא לרבי יהודה מ"ט דקניס לידעיה:

לדברי רבי יהודה. ואע"ג דקניס ליה לידעיה הי"מ היכא דאשם ראשון קיים דיכולין בני יהויריב להקריבו בעוד משמרתן קיימת ובהכשר אבל אם קדמו והקריבוהו בפסול דאשם הבא קודם הקרן פסול הוא כדמפורש לקמן ינתן אשם השני לידעיה: **למאי חזי.** דקתני זכו:

67. קיא, א

"נתן את הכסף ליהויריב ואשם לידעיה - יצא. אשם ליהויריב וכסף לידעיה, אם קיים האשם - יקריבוהו בני ידעיה, ואם לא - יחזיר ויביא אשם אחר."

תנו רבנן:

"נתן אשם ליהויריב וכסף לידעיה - יחזיר כסף אצל אשם, דברי רבי יהודה. וחקמים אומרים: יחזיר אשם אצל כסף."

היכי דמי?

אילימא: דיהיב ליה אשם ליהויריב במשמרתו דיהויריב, וכסף לידעיה במשמרתו דידעיה, זה - זכה בשלו, וזה - זכה בשלו!

אמר רבא:

הכא במאי עסקינן: דיהיב אשם ליהויריב במשמרתו דיהויריב, וכסף לידעיה במשמרתו דיהויריב. רבי יהודה סבר: כיון דלאו משמרת דידעיה היא - לידעיה קנסינן ליה, הלכך יחזיר כסף אצל אשם. ורבנן סברי: שלא פדין הוא עבוד בני יהויריב דקיבלו אשם מקמי כסף, הלכך לדידהו קנסינן להו, ויחזור אשם אצל כסף.

תניא:

"אמר רבי:

לדברי רבי יהודה, אם קדמו בני יהויריב והקריבו את האשם - יחזור ויביא אשם אחר, ויקריבוהו בני ידעיה, וזכו הללו במה שבידו."

אמרי: למאי חזי? אשם פסול הוא!

אמר רבא:

לעורו.

תניא:

"אמר רבי:

לדברי רבי יהודה, אם קיים אשם, יחזיר אשם אצל כסף."

והא רבי יהודה יחזיר כסף אצל אשם אית ליה!

הכא במאי עסקינן: כגון דנפק משמרתו דיהויריב ולא תבעו, והא קא משמע לן: דאחולי אחילו גבייהו.

תניא אידך:

"אמר רבי:

לדברי רבי יהודה, אם קיים אשם יחזור כסף אצל אשם."

פשיטא, הכי אית ליה!

רס"י

כגון דנפק משמרתם. דהני ודהני ולא תבעו בני יהויריב את הכסף במשמרתם ולא בני ידעיה את האשם במשמרתם ואיצטריך לאשמועין דלא תימא טעמא דרבי יהודה בדתבעו בני יהויריב שיחזור בעוד משמרתן קיימת אבל היכא דלא תבעו מחלו לבני ידעיה:

קמ"ל. דכיון דבני ידעיה נמי לא תבעו לאשם במשמרתן יחזור כסף אצל אשם ויקריבוהו בני יהויריב כשיחזיר שבת משמרתם:

הכא במאי עסקינן:
 כגון דנפיק משמרתם דהני ודהני ולא תבעו,
 מהו דתימא: אחולי גבי הדדי,
 קא משמע לן:
 דאמרינן: כיון דלא תבעי, להדרו ברישא.

רפ"י

68. קיא, א

האשם המושב [לה'] לכהן מלבד איל הכפורים אשר יכפר בו. כלומר לא קרב האיל עדיין: **אנא מאשר יכפר קאמינא.** דכתיב בלשון עתיד מדלא כתיב אשר כיפר ומשמע דכשהשיב לכהן את האשם דהיינו קרן הכסף עדיין לא כיפר:

"שהמביא גזילו עד שלא הביא אשמו - יצא, הביא אשמו עד שלא הביא גזילו - לא יצא."

מנהגי מילי?

אמר רבא:

דאמר קרא: "האשם המושב לה' לפהן מלבד איל הכפורים אשר יכפר בו"³³⁰ (במדבר ה, ח), מכלל דכסף ברישא.

אמר רבא:

אלא מעתה, "מלבד עלת הבקר"³³¹ (שם כח, כג) הכי נמי תפרש מכלל דמוספין ברישא! והתניא:

"מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר?"

תלמוד לומר: "וערר עליה העלה"³³² (ויקרא ו, ה),

ואמר רבא:

"העולה" - עולה ראשונה!

אמר ליה:

אנא מ'אשר יכפר בו' (במדבר ה, ח) נפקא ליה, ועדיין לא כיפר.

³³⁰ ואם אין לאיש גאל להשיב האשם אליו האשם המושב לה' לפהן מלבד איל הכפורים אשר יכפר בו עליו

³³¹ מלבד עלת הבקר אשר לעלת התמיד תעשו את אלה

³³² והאש על המזבח תוקד בו לא תקנה ובער עליה הפהן עציים בבקר בבקר וערר עליה העלה והקטיר עליה חלבי השלמים

רַס"י

מנין שאם הביא מעילתו. גבי נהנה מן ההקדש קאמר: מעילתו. קרן דהקדש שמעל בו: באיל האשם ונסלח. משמע אין סליחה אלא בשניהם איל כמשמעו האשם קרן כדיליף לקמיה הקדש מהדיוט מה האשם דכתיב בגזל הגר קרן הוא כדאמר לעיל (דף קי.) אף אשם דכתיב בהקדש קרן הוא: באיל האשם. משמע באיל שהוא בא חובה לאשם שהוא קרן אלמא קרן ברישא מייתי: אין החומש מעבב. את הכפרה:

69. קיא, א

"נתן לו את הקרן ולא נתן את החומש - אין החומש מעבב".

תנו רבנן:

"מנין שאם הביא מעילתו, ולא הביא אשמו, אשמו ולא הביא מעילתו, שלא יצא?

תלמוד לומר: "באיל האשם ונסלח לו"³³³ (ויקרא ה, טז).

ומנין שאם הביא אשמו עד שלא הביא מעילתו, שלא יצא?

תלמוד לומר: "באיל האשם", האשם בכבוד.

יכול נשם שאיל ואשם מעבבים, כן חומש מעבב?

תלמוד לומר: "באיל האשם ונסלח לו" - איל ואשם מעבבים בהקדש, ואין חומש מעבב.

וילמד הקדש מהדיוט, והדיוט מהקדש.

"הקדש מהדיוט": מה "אשם" דהתם קרו, אף אשם דהכא קרו.

"והדיוט מהקדש": מה הקדש אין חומש מעבב, אף הדיוט נמי אין החומש מעבב".

הדרן עלך הגזל עצים